EMEKÇİNİN KİTAPLIĞI

HARUN KARADENİZ

- KAPİTALSİZ KAPİTALİSTLER
- EĞİTİM ÜRETİM İÇİNDİR
- DEVRİMCİNİN SÖZLÜĞÜ

belge yayınları

EMEKÇİNİN KİTAPLIĞI HARUN KARADENİZ

EMEKÇİNİN KİTAPLIĞI

HARUN KARADENİZ

Harun Karadeniz'in kısa ama dopdolu süren yaşamı sırasında yaptığı en önemli katkılardan biri, devrimci gençlik hareketinin potansiyelini emekçi potansiyeli ile birleştirme çabası idi. O, sosyalist düşünce ve idealleri, işçilerin ve diğer emekçilerin özümsediği, günlük yaşam gerçekliği ile doğrudan bağlantısını sağladığı bir söyleme dökmek istiyordu. Bir anlamda, Brecht'in yöntemini; toplumsal hareket içinde uygulamak istiyordu. Bu arayışın en önemli ürünlerinden biri Kartal Bölgesi İşçi Birliği deneyimi ise, bir diğeri de Harun'un yukardaki yaklaşımla hazırladığı el kitapları ve Ant dergisinde Osman Yeşil'in de katılımı ile hazırladığı "Devrimcinin Sözlüğü" idi. 70'li yıllarda okurlara ulaşan "Kapitalsiz Kapitalistler" ve "Eğitim Uretim İçindir" yeni basımı sırasında, bu sözlüğü de ilk kez sunduğumuz için kıvançlıyız.

ISBN 975-344-081-2

9 789753 440813

350000

EMEKÇİNİN KİTAPLIĞI

Harun Karadeniz'in en özgün olan yanlarından biri, kuram ve bilgiyi asla salt kendinde bir olgu olarak algılamayıp, bunları kitlelerin kullanımına açık bir biçim ve içeriğe büründürmekti. Bir çeşit, siyaset ve kuramı toplumsal bir dile çevirme çabasıydı bu. Harun'un bu tavrını asla kaba bir uvriyerizm ya da popülizm olarak algılamamak gerek. Belki bugün birçok ifadelendirmesi fazlaca yalın ve basitleştirilmiş bulunabilir, ama bugün bilgi ve kuramı toplumsal hareketlilik içinde yeniden ifadelendirme çabası, belki bugün çok daha acil olarak sosyalistlerin gündeminde yeralmakta. Harun'un elimizdeki metinlerine, o dönemin toplumsal gerçekliği içinde girişilmiş bir deneyim olarak bakmak gerek. Elbette bugün yapılacak olan, çok daha farklı bir söylem ve biçemi içerecek. Ama toplumla, ve öncelikle emekçi kesimlerle yeniden ortak bir dil yakalama, ve sosyalistlerin fikir ve ideallerini, bugün içinde yaşadığımız toplumun diline "tercüme etme" görevi gündemdeki acil yerini koruyor.

Harun Karadeniz (1942-75), öğrenci lideri, mühendis, İstanbul Bölgesi İşçi Birliği Kurucusu... 1960'lı yıllarda yükselen öğrenci hareketinin sosyalist boyut alışında öncü rol oynayanlardan biri oldu. Öte yandan da "işçi sınıfına yürüyüşü" başlatanlardan biriydi. Sosyalizmi asla salt kendisi için varolan bir fenomen olarak düşünmedi. O kitleler için olmalıydı, ve kitlelerin katılımıyla kurulmalıydı. Ve kitleler de asla soyut, müphem bir varlık değildi onun için. Taşıdıkları toplumsal kimlikler ile yaşıyan, ete kemiğe bürünmüş, capcanlı, iletişim kurmaya açık insanlardı. En köklü kaygılarından biriydi, insanlarla iletişim kurabilmek, onları uyarmak, tepkimelerini sağlamak. Ve çok da başarılıydı bu alanlarda...

BELGE YAYINLARI: 241

Harun KARADENİZ
EMEKÇİNİN KİTAPLIĞI
Kapitalsiz Kapitalistler
Eğitim Üretim İçindir
Devrimcinin Sözlüğü
Çizgiler: Tan ORAL

Dizgi-Düzelti: Belge
İç Düzenleme: Belge
Kapak Tasarım: Yusuf Aslan
Kapak Baskı: Orhan Ofset
İç Montaj: Montajevi
İç Baskı: Ceylan Ofset
Birinci Baskı: Kasım 1995

belge
yayınları

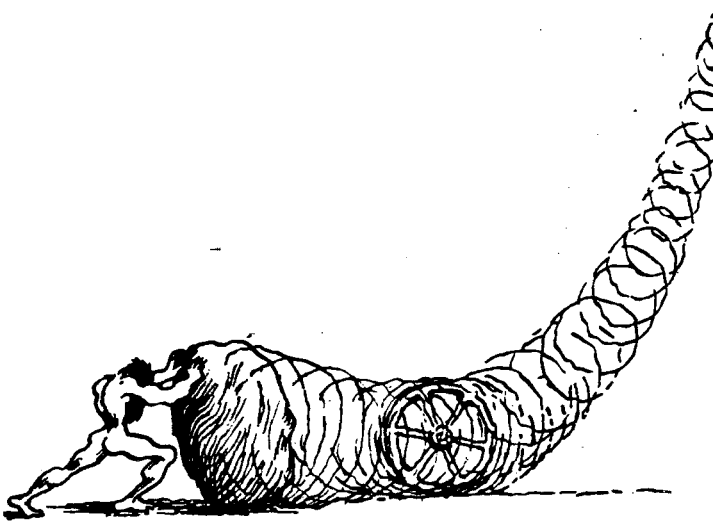
BELGE ULUSLARARASI YAYINCILIK
Divanyolu Caddesi Işık Sokak
Ali Faik Han No: 6 Kat: 3 Daire: 5
Sultanahmet/İstanbul
Tel: (0212) 516 81 98
Faks: (0212) 638 34 58

Harun Karadeniz

EMEKÇİNİN KİTAPLIĞI

Kapitalsiz Kapitalistler / Eğitim Üretim İçindir
Devrimcinin Sözlüğü

İÇİNDEKİLER

KAPİTALSİZ KAPİTALİSTLER
Giriş, 7
Çıkmaz Düzen, 10
Üretim ve Tüketim, 10
Buhran, 11
Buhranı Erteleme Çareleri, 13
Artık Değer, 16
Kapitalizmi Savunma, 18
Yabancılaşma, 18
Çalışan İşçiler Fakirleşir, 19
İşsiz Kitle Yaratma Zorunluluğu, 20
Eğitimi Baltalama Zorunluluğu, 23
Uyanışı Engelleme Zorunluluğu, 25
Kalkınma Çalışma İlişkisi, 26
Yozlaşmış Yönelimlerimiz, 29
Para Nedir?, 31
Köyle Nasıl sömürülüyor?, 31
Kapitalsiz Kapitalistler, 37
Ülkemizde Gençlik, 38
Ülkemizde Yaşlılar, 39
Ülkemizdeki Gençlik Grupları, 40
Gençlik ve Eğitim, 42
Türkiye'nin Sonu, 43
Sonuç, 45

EĞİTİM ÜRETİM İÇİNDİR
1. Eğitim-Üretim, 47
2. Bilgi Teorileri ve Bilgi Organı, 52
3. Bilgi-Bilgilendirme, 65
4. Eğitimin Amacı: Üretim, 68
5. Türkiye'de Eğitimin Temel Hatası, 70
6. Köy Enstitüleri, 76
7. Eğitimde Dış Etkiler, 82
8. Eğitimimizde İlkeler, 88

9. Eğitim Sorunlarımız, 101
10. Eğitimin Yeniden Düzenlenmesi, 106
11. Eğitim-Üretim-Kalkınma, 109
12. İnsan Nedir?, 114
Bibliyografya, 117

DEVRİMCİNİN SÖZLÜĞÜ, 119-136

kapitalsiz kapitalistler

GİRİŞ

İnsanlığın yönelimi her zaman iyiye, güzele ve doğruyadır. Tarih bu gerçeği doğrular. Ne var ki tarih boyunca kurulmuş olan her düzen zamanla yozlaşmaktan kurtulamamıştır. Fakat, düzenlerin bu yozlaşmaları belirli bir sınırı geçememiş ve sonunda düzeni yozlaştıranların yenilgisiyle, yeni bir düzen kurulmuştur.

Başka bir deyişle; tarih boyunca görülen her düzen yozlaşmış ve yozlaşmanın belirli bir noktasında yıkılmıştır. İşte bu yozlaşmaların ötesinde insanlığın yönelimi her zaman iyiye, güzele ve doğruya olmuştur.

İnsanlar toplu halde yaşamaya başladıktan sonra, bütün toplumlarda şu ortak nitelikleri görüyoruz. Her toplumda, bir yönetilen ve bir de yöneten grup ve her toplumda bir fakir bir de zengin grup vardır.

Toplumlardaki yöneten grubun anlamını; gerek toplumun siyasi hayatma, gerekse iktisadi hayatına **-gerçekte siyasi ve iktisadi hayat apayrı şeyler değildir-** önemli ölçüde etken olabilen diye belirliyecek olursak, bu durumda; bütün toplumlarda şu ortak özellik vardır. Bu özellik, her toplumda, hak-

ları elinden alınmış bir çoğunlukla, bu çoğunluğun haklarını elinde toplamış bir azınlığın varlığıdır.

Günümüzün deyimleriyle bu durum şöyle özetlenebilir: Tarih boyunca her toplumda bir sömürülen ve bir de sömüren sınıf varolmuştur.

Bütün toplumlarda az veya çok oranda gördüğümüz ve adına sosyal adaletsizlik diyebileceğimiz bu durum, sömürülenlerle sömürenler arasında sürtüşmelerin başlamasına sebep olmuş ve bütün tarihi kaplamıştır.

Sömürme, tarih boyunca şeklini değiştirerek devam etmekte ve sömürülenleri bilinçlenerek karşı koymaları sonunda yok olmakta; ancak, kurulan yeni bir düzende yeni bir sömürme biçimi doğmaktadır.

Tarihte, yöneticilerin yönetilenlere ihanet etmediği bir düzen göremiyoruz. -Ancak burada yönetici sözcüğü ile yalnızca siyasi lider durumunda olanları anlatmadığımızı, toplumun düzenine hakim olan iktisaden güçlü bir grubu anlatmak istediğimizi belirtmek gerekir.- İlk çağlardan bu yana toplum yapılarına bakacak olursak, yönetenlerin yetkilerinin azaldığını ve hâlen de azalmakta olduğunu görürüz. Bugün artık köleliğin, mahkemesiz öldürmenin ortadan kalktığını görerek; insanları sömürenlerin gittikçe gerilediğini, sömürülen sınıfın ise siyasi ve iktisadi haklarını alma yolunda ilerlediğini söyleyebiliriz.

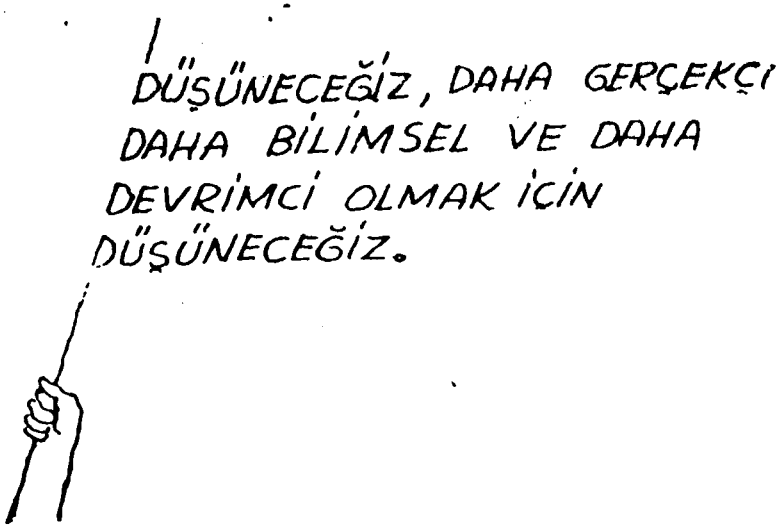
Ancak sömürülen sınıfın bu iyi yöndeki ilerlemesine karşı sömüren sınıf boş durmamış, sömürme şeklini sürekli olarak daha sinsice bir niteliğe bürümüştür.

Bugün toplumların çoğu siyasi haklarını elde edebilir bir duruma gelmiş gibi görünüyor. Gerçekte ise kişinin siyasi gücü iktisadi gücünün bir ürünü olduğu için, bugün elde edilmiş görünen siyasi haklar sözde kalmaktadır.

Sömürücü kişiler kölelere **"serbestsiniz"** dedikten sonra, nasıl onları işçi haline getirerek onların yarattıkları artı değerle onları sömürmeye devam etmişlerse; sömürücü devletler de siyasi sömürgelerine sözde bağımsızlık vererek, iktisaden sömürmeye devam etmişlerdir.

Artık köle sahipleri nasıl yerlerini patronlara bırakmış ise, siyasi sömürge imparatorlukları da yerlerini iktisadi sömürme imparatorluklarına bırakmıştır.

Sömürülenler ve sömürenler arasındaki bir çekişme devam edecek ve insanlığın yönelimi iyiye, güzele ve doğruya doğru olduğu sürece sömürenler yenilecektir. **Çünkü sömürme düzeninin sakıncaları birikmektedir ve bu sakıncalar zamanla sömürme düzenini yenecek bir güce ulaşacaktır.**

ÇIKMAZ DÜZEN

Burada, içinde yaşadığımız kapitalist düzeni eleştirecek ve ne gibi çelişmeler içinde bulunduğunu göstereceğiz.

Kapitalizm teorisini eleştirirken, kolay analaşılmasını sağlamak amacıyla bu teoriyi bir adaya uygulayacak ve kapitalist yolla kalkınmayı düşünen adanın geleceğini eleştireceğiz.

Başlangıçta öyle bir ada düşünelim ki, bu adanın nüfusu 1000 kişi olsun. Önce şu soruya cevap arıyalım:

"Dışarıyla ilişkisi olmıyan bu adada kapitalizmin teorisini uygularsak ne olur?"

Kapitalist teori gereğince adada bir kapital sahibi, (Bu kapital sahibi bir kişi veya bir aile olabilir) bir de işçi sınıfı bulunsun.

Kapital sahibine kısaca patron, işçi sınıfma da kısaca işçiler diyelim. Yine kapitalist teorinin iddiasınca patron adayı kalkındıracak kişi olsun. Şimdi patron ada halkını çeşitli işyerlerinde çalıştırıyor. İşçiye biraz pay verdikten sonra işçinin artık değerini biriktirerek sermayesini büyütüyor ve bu sermaye ile yeni iş sahaları açarak adayı kalkındırıyor diyelim. Acaba gelişmeler gerçekten böyle mi olur? Bu sorunun cevabını toplumun iki sorununda araştıralım.

ÜRETİM VE TÜKETİM

Adadaki işçiler bir patrona veya bir patron grubuna çalışmaktadır. Dolayısıyle işçilerin eline geçen para sadece patronun verdiği ücrettir.

Öte yandan patronun fabrika veya başka bir işyerinde ürettirdiği tüketim maddesini -ki bu madde kumaş, buğday, otomobil gibi şeyler olabilir- tüketecek olan o adadaki işçilerdir.

Patron ürettiği malı satacaktır. Adanın dışarıyla ilişkisi olmadığına göre, patronun malını işçiler satın alma durumunda ve patronun ürettirdiği malı, patronun verdiği ücretle satın almak zorundadır.

Adada üretim yapılabilmesi için işçilerin eline az para geçmelidir ki patronun elinde sermaye birikebilsin. Yoksa patron bütün geliri işçilere dağıtacak olsa patrona bir pay kalmaz. Yani sermaye birikimi olmaz ve üretim durur. İşçiye ücret olarak ne kadar az pay verilirse, o işletmeden patrona o kadar çok pay kalıyor ve sermaye birikimi oluyor demektir.

Patronun ürettiği maddeyi satabilmesi içinse, işçinin elinde çok para olması gerekir. İşçinin elinde çok para yoksa işçi patronun ürettirdiği maddeyi satın alamaz. İşçinin elinde çok para olması ise, ancak patronun işçiye yüksek ücret vermesiyle mümkündür. Bu durumda ise patron sermaye biriktirememekte ve üretim durmaktadır.

Bir düzende ise işçiler ya az para veya çok para alırlar. İkisi birden olamaz. İşte bu durum kapitalizmin giderilemiyen bir çelişkisidir.

BUHRAN

Konuyu biraz daha açalım.

Adadaki patronun işçilere az ücret vererek üretim yapması demek, patronun elinde sermaye birikimi ve yeni iş sahaları açma imkanı demek olduğu gibi, adadaki işçilerin yarattıkları değerlerin patronun elinde toplanması, yani işçinin elinde değer kalmaması, daha doğrusu işçinin ancak yaşantısını sürdürecek ölçüde yiyecek ve giyecek maddeleri bulabilmesi demektir.

Öte yandan adadaki patron, işçinin yaşantısına göre lüks sayılabilen maddeleri üretmeye başlasa, bu üretime devam edebilir. Çünkü sermaye ve işgücü vardır. Ancak işçinin elinde değer kalmadığı için patron işçiye yarattırdığı değerleri satamaz duruma gelecektir.

Bunu bir örnekle açıklıyalım: Adadaki işçi yalnız yiyecek ve giyecek ihtiyacını karşılayacak kadar bir ücret alırken, patronun ürettirdiği otomobili alacak parası yoktur. Bu durumda patron otomobili satacak müşteri bulamıyacaktır. Bu örnek adamızda 500 otomobil üretildiğini ve bunlardan pek azının satılabildiğini düşünsek, satılmıyan otomobiller değer olmaktan çıkmıştır. Dağm altındaki demir madeni ile, garajda bekliyen

ve hiç kullanılmıyacak olan otomobilin değer bakımından farkı kalmaz. Yani patron toplumun ihtiyacı karşılanmamış olsa bile satamıyacağını anladığı otomobili imal etmekten vazgeçmek zorundadır. Bu halde ise hiçbir ilerlemeden veya kalkınmadan söz edilemez.

Otomobil için verdiğimiz bu örnek bir benzerlikle radyo, kumaş, buğday, ayakkabı gibi akla gelen her üretim maddesi için de doğrudur.

Buradan anlaşılıyor ki kapitalizm üretim sorununu çözmüş, fakat tüketim sorununu çözememiştir.

Kapitalizm üretimde öyle bir noktaya varmaktadır ki, ürettiği değer satılamamakta ve değer olmaktan çıkmaktadır.

Bu durumda işlerin düzelebilmesi için tek çıkar yol, patronun işçiye fazla ücret vermesidir. Bu ise patronun sermayesini azaltacağı ve yok edeceği için düzenin kapitalizm olmaktan çıkması demektir.

Ayrıca hiçbir patronun da bu yola gitmiyeceği ortadadır. Kapitalizmin üretimde ulaşacağı kesin olan bu durum kapitalizm için bir buhrandır. İşte kapitalizm içinde taşıdığı ve giderilemeyen bu çelişmesinden ötürü sonunda mutlaka buhrana düşmek zorundadır.

Burada hemen şunu belirtelim ki kolay anlatım için ele aldığmz ada örneği yerine bir devleti; bir patron yerine de bir patronlar zümresini ele alarak bir eleştirme yapsak da sonucun aynı olacağını görecektik.

Üretim nedeni patronun kârıdır.

Patronun işçilere ürettirdiği malı satamayarak ekonominin buhrana düştüğünü gördükten sonra burada bir özelliğe dikkat etmekte fayda var.

Patron bir mal üretmekte ve ürettiği malı satamaz hale geldiği anda üretimi durdurmaktadır. Halbuki patronun elindeki malı parasızlıktan dolayı alamayan toplumun o mala olan ihtiyacı giderilmemiştir.

Ada örneğimizdeki otomobili düşünelim. Patronun 500 tane otomobil üretip bunları satmaz duruma geldiği zaman üretimi durdurmak zorunda olduğunu gördük. Kabul edelim ki 500 otomobilin ancak 100 tanesini satmıştır. Ve 400 tane satılamamıştır. Bu durumda ada halkının ihtiyacı 500 hatta 1000 otomobil olsa bile patron üretimi durdurmak zorundadır.

Kısaca söylemek gerekirse kapitalist düzende üretimin nedeni toplumun ihtiyacı değil patronun kârıdır. Patronun kârı olmadığı anda toplumun ihtiyacı karşılanmamış olsa bile üretim duracaktır.

BUHRANI ERTELEME ÇARELERİ

Şimdi buhrana düşmüş, elindeki malı satamaz durumdaki ada örneğine devam edelim.

Gerçekte kapitalizmin bu buhranını gidermek imkansızdır ve bütün kapitalist düzenlerin bu buhranla karşılaşması kaçınılmaz bir sondur.

Ancak kapitalizmin vardığı bu buhranı gidermek değil, bir süre geciktirmek mümkün olabilmektedir. Buhranı geciktirmek genellikle iki adımla olur ve bu her adım buhranı biraz daha erteler.

Birinci Adım

Örneğimiz olan ve buhran durumuna varmış olan adaya birinci ada diyelim. Birinci adada satamıyacağı sayıda otomobil üreterek ekonomiyi buhrana düşüren patron, otomobilini satmak üzere ikinci bir ada arar ve bulur. Bu durumda ikinci adadaki kişiler birinci adadaki patronun otomobilini satın almaya başlarlar. Bu ise değer olmaktan uzaklaşarak ekonomiyi buhrana düşüren otomobillerin yeniden değer olmaya başlaması, yani ekonomideki buhranm giderilmesi demektir.

Ancak ekonomideki buhran tamamen giderilmiş olur mu? Bu sorunun cevabı "Hayır"dır. Çünkü ikinci ada işçilerini alım güçleri de bir süre sonra bitecektir. Yani ikinci ada işçileri de birinci ada işçilerinin durumuna geleceklerdir.

Birinci ada patronunun ikinci adaya 500 otomobil sattığını düşünelim. Öte yandan patron ekonominin durmaması için yeni otomobiller üretmek zorundadır. 500 otomobil daha ürettiğini

kabul edelim. Bu otomobilleri satacak bir üçüncü ada gerekecektir. Ne çare ki üçüncü ada işçilerinin de alım gücü tükenince -tıpkı birinci ve ikinci ada işçilerinin alım gücü bu da tükenecektir- birinci ada için buhran yine kaçımlmaz son olacaktır.

Öte yandan dünyadaki ada sayısı da sınırlı olduğuna göre, her buhranı erteliyecek bir ada da bulunamıyacaktır. Kapitalizmin buhranım erteliyecek bir ada da bulunamıyacaktır. Kapitalizmin buhranım ertelemeye yarıyan ikinci adıma geçmeden önce birinci adımın dünyamızdaki uygulamasına örnek verelim.

Sanayide ilerlemiş ülkelerin, sanayi mamullerini geri kalmış ülkelere yüksek fiatla satmaları, bu birinci adımın uygulanmasından başka birşey değildir. Sanayi ülkelerinin hammadde kaynakları ararken mamul madde pazarları aramaları böyledir. Mamul maddeleri geri ülkelere yüksek fiatla satmaları, geri ülkelerin alım gücünü tüketmektedir. Kurulu bulunan iktisadi sömürge imparatorlukları bu birinci adımın en geniş uygulamasıdır.

İkinci adım

Örneğimiz olan adamn karşılaştığı buhramn birinci adımla, ikinci ve üçüncü adanın alım gücü tükeninceye kadar ertelendiğini ve tekrar buhrana düştüğünü düşünelim.

Bu durumda bile buhranı bir süre daha ertelemek mümkündür. Bu erteleme ise savaş çıkarmakla sağlanır.

Şimdi, birinci adamn olduğu gibi ikinci ve üçüncü adanın işçilerinin yarattıkları artık değerleri kendinde toplıyarak bütün adaların işçilerinin alım güçlerini yok eden patron, yeniden buhranla karşılaşmıştır. Artık her üç adanm işçileri de kabul edelim ki yılda bir kat elbise ve günde bir ekmek yiyerek hayatlarım sürdürme durumundadırlar.

Bu durum şu demektir: Her üç adanın da işçileri yalnızca ekmek ve kumaş tüketimi yapmaktadır. Patronun ürettirdiği otomobil, radyo gibi diğer maddelerle ekmek ve kumaşın da fazlasını tüketememektedirler. Çünkü satın alacak güçleri (paraları) yoktur.

Başka bir deyişle işçiler bir anlamda kapalı ekonomiye ulaşmışlar yani işçi ile patron arasındaki değer değişimi çok azalmıştır.

Bu durumda patronun buhranı ertelemek için yapacağı iş, ikinci ve üçüncü adalar arasında savaş çıkarmak, bu arada sanayisini harp sanayisine çevirerek, harp malzemesi üretmektir.

İkinci ve üçüncü ada arasında savaş çıktığı anda patronun ürettiği silahlara müşteri çıkacaktır. İkinci veya üçüncü ada işçileri, ellerine geçen değer olan günde bir ekmek ve yılda bir elbisenin birazını silah alımı için patrona vereceklerdir. Çünkü canları tehlikeye girmiştir. Günde yarım ekmek ve iki yılda bir elbiseyle yetinip canım korumak zorunda bırakılmışlardır. Yani işçi ile patron arasında patron lehine yeni bir değer akımı doğmaktadır. Böylece patronun ürettirdiği değerler tüketim sahası bulmağa başlamış ve buhran biraz daha ertelenmiş olmaktadır.

Fakat buhranı erteliyebilen bu ikinci adım da, buhranın tamamen yok olmasını sağlıyamaz. Çünkü işçinin elindeki değerler patronun elinde toplanmaya devam edecek ve patron bu biriken sermaye ile yeni iş sahaları açarak yeni mallar üretecektir. Birgün mutlaka bu yeni malları tüketemez, satamaz durumuna gelip tekrar buhranla karşılaşacaktır.

Aslında patron sömürdükçe daha çok sömürme özleminde, doymak bilmez bir ejderha gibidir.

Kapitalizmin buhramm ertelemek için atılabilen bu iki adıma iyi bir örnek olarak A.B.D. nin durumunu verebiliriz.

A.B.D. 1930 da kapitalist ekonominin buhranıyla karşılaşmış ve o yıldan sonra dış pazar ve sömürge aramağa önem vererek, iktisaden doğal kaynaklarını rahatlıkla sömürebileceği ve sanayi mamülleri için pazar olarak kullanabileceği geri kalmış ülkelere doğru açılmaya, yayılmaya başlamıştır.

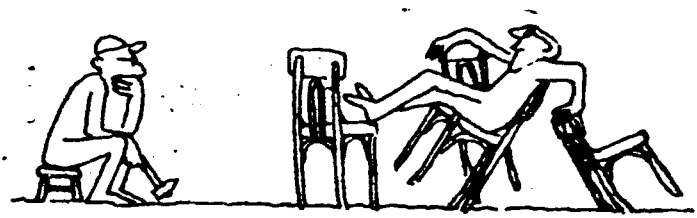
Yine A.B.D. dış pazar ve sömürge bulmanın -yani birinci adımın- buhranı ertelemeye yetmiyeceğini görerek, 1950 yıllarından başlıyarak ikinci adımı uygulamaya koymuş ve Kore ile Vietnam harbini doğurmuştur.

Kore ve Vietnam harblerinin, kapitalizmin buhranını erteleme ve Amerika'ya refah sağlama harbi olduğu, 1967 Mar-

tında A.B.D. Başkan Yardımcısının şu sözleriyle tam bir açıklığa kavuşmaktadır: "Vietnam harbi Amerikan ekonomisine Kore harbinden daha az refah sağlamıştır." Yani Amerika, Kore ve Vietnam harplerini, buhran ertelemek ve ekonomisine refah sağlamak için yapmaktadır. Ne var ki bu ve benzeri savaşlar daha bir süre A.B.D.indeki buhranı ertelese bile yok edemiyecektir. A.B.D. nin kaçınılmaz sonu yine buhrandır.

Kıbrıs konusunda Yunanistan ile Türkiye, örneğimizdeki ikinci ve üçüncü ada durumuna düşerek birbirleriyle savaştan kaçınmalıdırlar. Çünkü yeni bir Türk - Yunan harbinde iki taraftan, Kıbrıs'ın toplam nüfusu kadar adam ölebilecektir. Bu savaş ise, bu iki ülkeden çok Türkiye ve Yunanistan'm silah satın alacağı ülkenin yararına olacaktır. (*)

Kapitalizm günümüzde tam bir emperyalizm biçimine gelmişken, sosyal adalet bilinci toplumlara yayılmakta ve toplumlar iktisadi haklarının bilincine varmaktadırlar. Bu bilince varan kişiler görmektedirler ki, kendilerine en güzel, en normal ve en doğru bir düzen olarak tanıtılmış olan kapitalizm, sonu çıkmaza varan tam bir soygun düzenidir.

ARTIK DEĞER

Artık değer teorisi, sermayenin ne olduğunu kesin olarak belirliyerek kapital ve kapitalizmin tam bir açıklamasını vermiştir.

Bir işçi ve patron ilişkisinde sermayenin nasıl doğduğunu bir örnek üzerinde görelim.

Bir sandalye fabrikasında 100 işçinin çalıştığım ve her işçinin günde bir sandalye yaptığını kabul edelim.

Ayrıca bir işçinin gündeliği 20.-TL. Bir sandalye malzemesinin fiyatı 15.-TL.

Öte yandan fabrika amortismam, vergi v.s. gibi giderler, sandalye başına 5.-TL. olsun.

Yani bir sandalye imali için (İşçi ücreti, malzeme fiyatı ve diğer giderler) toplam 40.-TL. lık bir gider gereklidir.

Sandalyenin tanesi 50.-TL.dan satılıyorsa, 10.-TL.sı patrona kalmaktadır.

100 işçiden her biri günde bir sandalye yapmakta ve her sandalyeden patrona 10.-TL. kalmakta olduğuna göre, patrona günde 1.000.-TL. kalacaktır. İşte bu 1.000.-TL. lık değer nereden doğuyor?

Bu değer işçinin emeğidir. Çünkü işçi, 15.-TL. lık sandalye malzemesini 5.-TL. lık bir masrafla 50.-TL. lık bir değer durumuna getirmiştir.

Başka bir söyleyişle; işçi sandalye malzemesine 5.-TL. lık bir masrafla 30.-TL. lık bir değer katmış ve onu 50.-TL. ile satılabilen bir değer durumuna getirmiştir. Patron ise, sandalye malzemesine işçinin katmış olduğu 30.-TL. lık değerin, 20.-TL. sını işçiye ödemiş ve 10.-Tl. sım kendine alıkoymuştur. İşte burada işçinin yarattığı (emeğini dönüştürdüğü) fakat alamadığı 10.-TL. lık bir değer "ARTIK DEĞER" (patrona kalan değer) olarak tanımlanmaktadır.

Sandalye, fabrikasında çalışan 100 işçinin günlük artık değeri olan 1.000.-TL. lar patronun elinde birike birike, onun sermayesini oluşturmaktadır.

Bu arada şöyle aldatıcı bir soruyla karşılaşmak mümkündür: "Peki patronun fabrikayı kurduğu ilk sermayesi nedir?"

Düşünülürse, bu cevabı verilmiş bir sorudur. Çünkü ilk sermaye diye birşey olamaz. Olsa olsa, mevcut patronun veya o patronun babasının, daha önce başka bir işte çalıştırdığı işçilerin artık değerleridir. Yoksa artık değer olmıyan bir sermaye olamaz. Sermayenin artık değerden başka bir kaynağı yoktur.

KAPİTALİZMİ SAVUNMA

Sermayenin bir artık değer olduğunu gördükten sonra kapitalizmi savunmak anlamsızlaşır. Çünkü büyük bir kitlenin yarattığı değeri, küçük bir azınlığa vermek, ilk anda insanların adalete olan inançlarıyla bağdaşmaz ve bir sosyal adaletsizlik yaratır.

Örneğimiz olan sandalye fabrikasındaki gelirlerin dağılımını düşünürsek: patronun günlük geliri 1.000.-TL. bir işçinin günlük geliri ise 20.-TL. dır. Gelirler arasında böyle büyük farklar olması, büyük bir sakıncadır. Ne var ki kapitalizmin bu gelirler arasındaki dengesizlik sakıncası, bir ikinci sakıncanın yanında küçük kalmaktadır. Bu ikinci sakınca, birincinin bir sonucu olduğu halde, biz onu ayrı bir sakınca olarak inceliyeceğiz.

YABANCILAŞMA

Kapitalizmin en büyük sakıncası, bir kapitalist sınıfın elinde işçinin artık değerlerinin sermaye biçiminde toplanması değil, toplanmış olan bu sermayenin işçiyi baskı altına alan bir kuvvet olarak kullanmasıdır.

İşçinin artık değerleri patronların elinde sermaye olarak toplandıktan sonra, bu değer patronu, işçiye nazaran güçlü duruma getirir.

Gerçekte patronun elindeki sermaye, işçinin kendi emeğinden başka birşey olmadığı halde, artık kendisi aleyhine bir kuvvet durumuna gelmiştir. İşçinin kendi emeği yabancı bir kuvvet gibi işçiye karşı kullanılmaktadır. İşte burada işçinin kendi emeği, işçiye yabancılaşmış ve işçiye düşman bir güç niteliğine ulaşmıştır.

Yabancılaşmayı böylece tanımladıktan sonra daha sade örnekler üzerinde görelim. Kabul edelim ki bir silah fabrikasında 500.-TL. aylık ücretle çalışan bir işçi 6.000.-TL. lık tüfek imal

ediyor olsun. Günün birinde işçi ile patronun arası açılınca, patronun yapacağı ilk iş, işçinin yaptığı ve fakat ücret azlığından satın alamadığı 6.000.-TL. lık tüfekle işçiyi öldürmek veya en azmdan tehdit etmek olacaktır. İşte burada işçinin kendi eliyle yaptığı tüfek, işçiye yabancılaşmış ve işçiye düşman bir güç durumuna gelmiştir.

Oldukça basitleştirerek verdiğimiz bu örnek, gerçekte hemen her sahada olmaktadır. Eğer A.B.D. ile Türkiye'nin arası açılsa bir harb söz konusu olsa; A.B.D. bizim yapamadığımız fakat petrol, krom gibi madenlerimizle mali yönden yapılmasma yardımcı olduğumuz atom bombasmı bize karşı kullanacaktır. Bu durumda Amerika'nın bize sattığı petrol ve bizden aldığı krom gibi madenlerimiz aracılığı ile bizden sağladığı gelir, Amerika'da atom bombası biçimine dönecek ve Amerika'nın elindeki atom bombası Türkiye için bir karşıt güç olacak, yani Türkiye'ye yabancılaşacaktır.

Gerçekte Amerika'nın yaptığı atom bombaları Türkiye ve benzeri geri kalmış ülkelerin Amerika'ya kaptırdıkları değerlerle yapılmaktadır. Fakat daha bugünden bu yabancılaşmış değer, geri kalmış ülkeleri tehdit etmeye başlamıştır. Geri kalmış bir ülkeyle A.B.D. arasında bir savaş söz konusu olsa, geri kalmış ülkenin A.B.D. ne: "Bu atom bombasını bizden sömürdüğünüz parayla yaptımz. Onun için bu bombayı bize karşı kullanamazsınız" demesi yetmiyecektir.

ÇALIŞAN İŞÇİLER FAKİRLEŞİR

Sermayenin ve yabancalışmanın ne demek olduğunu açıkladıktan sonra bir başka konuya değinmek istiyoruz. Bu konu sermaye, çalışma ve yabancılaşma arasındaki ilişkidir.

İşçi sınıfı ne kadar çok çalışırsa o kadar çok fakirleşir. İlk bakışta biraz ters gibi görünen bu durum gerçekte doğrudur. Çünkü işçi smıfı ne kadar çok çalışırsa, patronun elinde o kadar çok sermaye birikir. Patron ne kadar zenginleşmişse, işçi o ölçüde fakirleşmiş demektir. Daha değişik bir söyleyişle işçinin çok çalışması patronu güçlü kılar. Patronun çok güçlü ol-

ması ise işçinin patrona nazaran çok güçsüz olmasından başka birşey değildir.

İşte kapitalizm, işçinin yarattığı değerle de işçiyi ezdiği için insanlıkla bağdaşmıyacak bir düzendir.

İŞSİZ KİTLE YARATMA ZORUNLUĞU

Kapitalizm yaşıyabilmek için mutlaka bir işsiz kitle yaratmak zorundadır. Çünkü işsiz bir kitlenin bulunmadığı bir toplumda patron ucuz işçi bulup sermaye birikimi yapamaz.

Herkesin kolayca iş bulabileceği bir toplumda işçiler az ücretlerle yetinmiyecek ve patrona "sen yüksek ücret vermezsen gider başka yerde çalışırım" diyecektir. Patronlar ise çalışarak zengin olunamıyacağını, çalıştırarak zengin olunacağını gayet iyi bilmektedirler. Zengin olmak için mutlaka işçi çalıştırmak zorunda olan patronlar az ücretle çalışmayan işçiye yüksek ücret vermek durumunda kalacaklardır. Patronların işçiye yüksek ücret vermeleri halinde sermaye biriktirmeleri mümkün olmıyacağı için, düzen kapitalist olmaktan çıkacaktır. Çünkü kapital birikim yapılamamaktadır.

O halde patronlar için tek çözüm yolu kalmaktadır. Bu çözüm yolu ise ucuz ücretle işçi çalıştırabilmek için her zaman işsiz bir kitle bulundurmaktadır.

İşte kapitalizm yukardaki nedenden işsiz bir kitle yaratmak zorundadır. Çünkü işsiz kitle yok olduğu anda, kapital ve kapitalizm yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Bu zorunluğun bir sonucu olarak dünyamızdaki hiçbir kapitalist ülkede işsizliğin giderilmediğini, hepsinde belirli bir oranda, her zaman işsiz bir kitle bulunduğunu görüyoruz.

İlk bakışka kapitalist sistemle yönetilen Batı Almanya'da işsizliğin giderildiği ve iş sahası çok olduğu için yabancı ülkelerden işçi getirildiği yukarıdaki yargının aksine bir örnekmiş gibi gösterilebilir. Gerçekte bu durum, bir kapitalist ülkede, diğer şehirlerden kolaya işçi gelecek bir şehire birçok fabrika açarak, işsizliği yalnıza bir şehirde gidermek gibi birşeydir.

Batı Almanya'nın gerçekte yaptığı işlem şudur:

Kendi nüfusundan fazla insanın çalışabileceği iş sahaları açmıştır. Ve bir işsiz kitle yaratabilmek için yabancı ülkelerden işçi getirmektedir. Nitekim bugün Batı Almanya'ya çalışmak için gidip de orada işsiz kalan Türk işçilerinin sayısı binleri bulmaktadır. Yani Alman kapitalizmi ucuz işçi çalıştırabilmek için dış ülkelerden insan getirterek işsiz bir kitle yaratmıştır.

Ayrıca Almanya'nın yaptığı bu davranış alman kapitalizmini daha da suçlu kılar. Çünkü Almanya, kendi işçi sınıfının artık değerini toplayıp gasbettiği yetmiyormuş gibi, yabancı ülkelerdeki işsiz kişilere de artık değer yarattırarak bunları kendinde toplamaya çalışmaktadır. Almanya'nın bu durumu tipik bir emperyalizm örneğidir. Geri kalmış ülkelere nazaran daha çok ileri gitme olanağına kavuşmaktadır.

İşçiler için söylediğimiz "çalışma işçiyi daha fazla fakirleştirir" sözünü, geri kalmış ülkeler için de söyleyebiliriz. Geri ülkelerin ileri devletlere işçi göndermesi, geri ülkeleri daha da geri bırakır.

Bu fikir ilk bakışta ters gibi görünebilir. Ne yazık ki gerçek budur. Çünkü geri ülke, insanlarını ileri ülkeye göndererek çalıştırırsa, ileri ülkenin sermayesini arttırmasını sağlar. Değişik bir deyimle, ileri ülkenin kalkınma hızını arttırmış olur. Geri ülkenin kalkınma hızı aym kaldığından ileri ülke daha ileri olur. Bu ise geri ülkenin daha geri kalması demektir. Çünkü ülkeler birbirlerine kıyasla ileri veya geridirler. Yukarıda geri ülkenin, ileri bir ülkeye işçi göndermek suretiyle, ileri ülkenin kalkınma hızını arttırdığını, buna karşılık kendi kalkınma hızının aynı kaldığım söyledik. İleri ülkede çalışan geri ülke işçilerinin, kendi ülkelerine döviz sağladığı, dolayısıyle geri ülkenin kalkınma hızının da artacağı söylenebilir.

İleri ülkeye işçi göndermenin zararları, o işçilerin sağladığı dövizden çok daha fazladır. Çünkü geri ülke işçilerinin yarattıkları artık değerler tamamen ileri ülkeye kalınaktadır. Ayrıca ileri ülke çok daha geniş ve modern şekillerde üretim yaptığı için, geri ülkelerdeki benzer sanayi dallarını baltalar. Geri ülke ise ileri ülkeye işçi göndermekle kendi sanayiinin baltalanmasına yardımcı olur.

İleri ülkede geri ülke işçilerinin ürettiği maddeler ise geri ülkelere satılacaktır. Bu durumda geri ülke, ileri ülkede çalışan fakat kendi milletinden olan işçilerin ürettiği ürünü, ileri ülke patronlarının saptadığı fiyattan satın almak zorunda kalmaktadır.

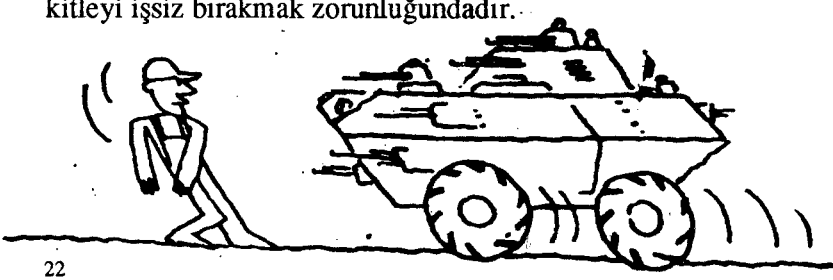
İşte bu nedenledir ki geri ülkeler ileri ülkelere işçi göndermekle kalkınma hızını arttıramaz (*)

Kapitalist işsiz kitle yaratma zorunluluğunu incelerken Almanya örneğini ve Almanya'ya işçi gönderme sorununu da incelemiş olduk. Şimdi konumuza dönelim.

Kapitalizm belirli bir kitleyi işsiz bırakmakla, kendi hayatiyetini bir başka yönden de arttırmış olmaktadır. Şöyle ki: Kapitalizm belirli bir kitleyi işçi ve belirli bir kitleyi işsiz duruma getirerek; kapitalist sınıfın dışındaki kişileri geçimini sağlayabilenler ile geçimini sağlayamıyanlar olarak ikiye ayırmış olmaktadır. Daha başka bir söyleyişle; işçiler yiyecek ve giyecek bulabilmekte, işsizler ise bu en doğal ihtiyaçlarını karşılayamama durumunda kalmaktadırlar. Bu durumda işçiler, geçim durumlarını işsizlere kıyasla iyi, işsizler ise kendi durumlarını işçilere kıyasla çok kötü görmektedirler. Yani işçi olabilmek iyi bir durum olarak görülmektedir.

İş bulabilmenin bir imtiyaz durumuna geldiği bir toplumda ise; işçiler patronun kendilerini sömürmekte olduğunu anlamakta güçlük çekecekleri gibi sömürülmelerine karşı tam bir direniş de gösteremezler. Daha başka bir söyleyişle; Patron işçiyi sömürdüğünü gizlemiş durumdadır ve işçiye karşı: "Bu ücretle sen çalışmazsan, senin yerine başkasını bulurum, sen de işsiz kalırsın" diye bir tehdit imkanına kavuşmuş demektir.

İşte kapitalizm kendi hayatiyetini güçlendirmek ve iktisaden sömürdüğü işçi sınıfını zayıflatabilmek için belirli bir kitleyi işsiz bırakmak zorunluğundadır.

EĞİTİMİ BALTALAMA ZORUNLULUĞU

Bilgisizlik başeğmeyi doğurur. Kapitalist sınıf, işçi sınıfının kendisine başeğmesini sağlamak için işçi sınıfını eğitimsiz bırakmak zorundadır. Türkiye'mizdeki okuma yazma bilmeyen insan oranının % 60 gibi büyük bir sayıda olmasının nedeni, olanaklarımızın azlığı değil doğrudan doğruya içinde yaşadığımız ekonomik düzenin bir gereğidir.

Kapitalizm, küçük-bir sermayedar sınıfın dışında bütün çalışan insanların zararına işleyen bir düzendir. Çalışan insanların bilgili duruma gelmeleri, çalışmalarıyla yarattıkları değerlerin bölüşümünde aldatılmalarını zorlaştırır. Başka bir söyleyişle; bilgili duruma gelmiş işçiler, yaratmış oldukları değerlerden patronun büyük bir artık değer almasına izin vermezler. Artık değerleri toplayarak sermaye biriktiren patron, sermaye biriktiremez duruma gelir. Yani kapital ve kapitalizm yok olur.

Görülüyor ki Kapitalizm var olabilmek için işçilerin artık değerlerini toplamak zorundadır. Bu ise işçinin, sermayenin bir artık değer olduğunu bilmemesiyle mümkün olur. Çünkü sermayenin bir artık değer, yani kendi ödenmemiş emeği olduğunu bilen işçiler sömürülmeye karşı direneceklerdir. O halde sermayenin var olabilmesi için işçiler sermayenin ne olduğunu bilmemelidirler.

Gerçekte kapitalist toplumlarda eğitim düzeni işçi sınıfını bilgisiz bırakıp, kapitalist sınıfı bilgili kılan bir düzen olarak işlemektedir. Bu durum oldukça gizlenmiştir. Fakat dikkat edilirse açıkça görülüyor ki eğitim tek yönlüdür.

Kapitalist düzenin eğitimi baltalama zorunluluğunun bir sonucu olarak eğitim, işçi sınıfının okumasını zorlaştıran ve kapitalist sınıfın okumasını kolaylaştıran bir düzen olarak gelişmektedir. Bu fikri ülkemizdeki örnekleriyle açıklıyalım.

Eğitim kurumları kapitalist sınıfın oturduğu merkezlerde toplanmıştır. Tarım işçisi olan köylülerimiz ise eğitim kurumlarının en azma sahip olarak görülmektedir.

Öğrenim büyük bir maddi külfet haline getirilmiştir. Böylece fakir halk çocukları okuma olanaklarından yoksun bırakılmaktadır.

Devletin okuttuğu parasız yatılı öğrenci yüzdesi gittikçe azalmaktadır.

Öte yandan maddi külfet gerektirmeyen ve fakir halk çocuklarının okumasını sağlayan askeri orta okullar kapatılmış, askeri liselerin sayısı azaltılmıştır. (Bu işlem halk çocuklarının orduya girememesinin yanında, ordunun halktan biraz daha uzaklaşmasını da doğurmaktadır.)

Köylülere maddi külfet gerektirmeden okuma olanağı sağlıyan köy enstitüleri bir bahane ile kapatılmış ve köylünün okuması engellenmiştir. Köy enstitülerindeki bazı öğretmenlerin komünist olduğunu kabul etsek bile, bazı öğretmenler komünist diye köy enstitülerini kapatmak pireye kızıp yorganı yakmak gibi bir iş olur. Kaldı ki 27 Mayıs 1960 öncesinde sosyal adaletle ilgili en küçük bir söz söyleyenlere bile komünist denildiği ortadadır.

Ülkemizde halkın okuma olanaklarının daraldığına diğer bir örnek de özel yüksek okullardır.(*). Her yıl üniversiteler başvuran onbinlerce lise mezununun (bu sayı 1967 de 48.000 dir) ancak 1/4'i kadarına resmi öğretim kurumlarında okuma olanağı sağlanmış, diğer öğrencilerden ise ancak yılda 5-6000 lira öğrenim parası verebilecekler, yüksek öğrenim yapma olanağına sahip kılınmıştır. Bu durumda parası olanlar, resmi öğretim kurumlarına girseler de girmeseler de yüksek öğrenim yapabilmekte, fakat yılda 5000 lira veremiyecek fakir halk çocukları, resmi okullara girebilen 1/4 oranındaki lise mezunları arasında yer alamayınca, okuma olanağından yoksun kalmaktadır.

Bütün bu örneklerden görüldüğü gibi fakir halkın okuma olanakları sürekli ve planlı bir biçimde kısıtlanmaktadır. Bu kısıtlanmanın yanı sıra bir de bilgi yönünden eğitimin baltalanmakta olduğunu belirtmemiz gerekmektedir. Varolan öğretim kurumları kapitalist düzenden yana bir öğretim yapmakta ve bu tek yönlülüğün dışına çıkan eğitimciler işlerinden uzaklaştırılmaktadır.

Bütün propaganda araçlarına (radyo, basın v.s.) sahip olan kapitalist sınıf, halka istediği bilgileri iletmekte ve halka duyurulmasını istemediği bilgilerin iletilmesini engellemektedir. Bu durumda kapitalist sınıf herhangi bir olay karşısında kamu oyunu istediği yöne yöneltebilmektedir. Şöyle ki: Halkın istediği yöne yönelmesi için, halka tek yönlü bilgiler verir. Bu durumda halk, kapitalist sınıfı haklı bulacak bilgilere sahip, haksız bulacak bilgilerden ise yoksun bırakılmaktadır.

Bütün bu eğitimi baltalama çabaları, kapitalizmi bir suçlama değil, kapitalizmin varolabilmek, işçiye hakim olabilmek için yapmak zorunluğunda bulunduğu hareketlerdir. Aksi durumda bilinçlenen işçi sınıfı, kapitalist sınıfa başeğmiyecek, sömürüye izin vermiyecek, kapital ve kapitalizm yok olacaktır. Bu nedenledir ki, kapitalizm işçiyi rahat sömürebilmek için, onu bilgisiz ve eğitimsiz bırakmak zorundadır.

UYANIŞI ENGELLEME ZORUNLULUĞU

Egemen sınıflar eğitimi baltalamanın yanı sıra, halkın kendiliğinden veya halkçı aydınların da çabalarıyla gerçekleşebilecek uyanışını engellemek zorundadır.

Halkın kendi çıkarlarının bilincine varması dostunu düşmanını tanıması, bu soygun düzeninin ve egemen sınıfların egemenliğinin son bulması olacaktır. Bu düzenin yaşaması ve egemen sınıfların aşırı kârlarının sürmesi için halkın uyanışı engellenmektedir.

Egemen sınıflar halkın uyanmasını engellemek için düzmece olaylarla dikkati başka yöne çekme, yalan ve iftira gibi akla gelebilecek her yola baş vururlar. Halktan yana akımı dejenere etmeye ve yok etmeye çalışırlar.

Burada günümüzde çok sözü edilen bir konunun nasıl dejenere edildiğini anlatmak istiyoruz. Bugün ülkemiz Amerika tarafından sömürülmektedir ve kalkınabilmesi için herşeyden önce bu sömürüden kurtulmak zorundadır. Bu zorunluluğu duyan kişiler doğal olarak Amerikan emperyalizmine karşı

çıkmaktadır. Egemen çevreler ise (ki bunlar Amerikalı patronlar ve onların yerli ortaklarıdır) Amerika'ya karşı çıkan herkesi Rusya taraftarlığıyla suçlamakta ve Amerika giderse Rusya'nın geleceğini, Amerika'ya karşı çıkanların Rusya'nın gelmesini istediğini yaymaktadırlar. Bu yolda o kadar çok yayın yapılmıştır ki neredeyse halk Amerika giderse Rusya'nın geleceğine inanır olmuştur.

"Amerika giderse Rusya gelir" sözü herşeyden önce Amerika'nın Türkiye'de bulunduğunu anlatır.Sonra zararlı olduğunu, ancak içimizdeki bu zararlı gücün gitmesi halinde daha kötü sonuçlar doğabileceğini anlatır.

Bunları söyleyenler şu inançlarını açıklamış olmaktadırlar. "Biz bağımsız yaşayamayız. Rusya veya Amerika'nın hegemonyası altında yaşamak zorundayız. Amerika'ya köle olmak Rusya'ya köle olmaktan daha iyi, o halde biz Rus köleliğini değil, Amerika'nın köleliğini tercih etmeliyiz."

Egemen sınıflar bu sözle halkın sömürülmekten kurtulması ve ülkenin bağımsızlığına kavuşması hareketini dejenere etmektedirler. Bu söze itibar edenler ise bağımsızlık ülküsünü yitirmişler ve ancak kölelikler arasında tercih yapıyorlar demektir. Bir üçüncü ihtimal tam bağımsız yaşamak yokmuşcasına Amerika ve Rusya'ya dayalı yaşamak düşüncesi her gün halkın kafasına yerleştiriliyor.

KALKINMA ÇALIŞMA İLİŞKİSİ

İlk bakışta kalkınma çalışmanın bir ürünüdür ve rejimlerden bağımsızdır. Çalışma var ise, yeni değerler yaratılabilecek, yani kalkınma (!) olabilecektir. Fakat günümüzde asıl cevap verilmesi gereken sorular şunlardır:

Kalkınma nedir? Kimin kalkmması? Nasıl bir kalkınma? Kimlerin çalışmalarıyla, kimlerin kalkmması?

Bugüne dek tıpkı diğer kavramlar gibi kalkınma da, sömürgenlerin çıkarlarına uygun bir biçimde tanımlanmıştır. Toplumun değil, yalmzca bir sömürgen azınlığın zenginleşmesi kalkınma olarak gösterilmiştir.

Bugün artık kesinlikle anlaşılmıştır ki toplumun kalkınması ile bu toplumu sömürerek kalkman küçük bir azınlığın zenginleşmesi birbirinden tamamen farklı durumlardır.

Büyük Bir Yalan: Çalışan Kazanır

Bu düzenin savunuculuğunu yapan kişiler: "Zengin olmak herkese açık. Onlar çalışmış zengin olmuştur. Çalış sen de kazan" demektedirler. Böylece bugünkü düzende çalışanm kazandığını, bunun ise doğal ve iyi bir durum olduğunu söylemektedirler.

Bugünkü düzende, gerçekte çalışan değil, emrinde binlerce insan çalıştıranlar kazanmaktadır.

En çok çalışan ve en çok alın teri dökenler hamallar ve küçük çiftçiler, yani köylülerdir. Hamalların ve köylülerin alınlarından dökülen teri toplayıp tartacak olursak, milyoner olmuş kişilerin alın terlerinden çok daha fazla olduğunu görürüz. Demek ki alın teri dökenler değil, alın teri dökmeyenler yani çalışanlar değil çalışmıyanlar zengin olmaktadırlar.

Bugünkü düzenin çok güzel olduğunu anlatan "Çalışan kazanır" sözü tam bir yutturmacadır. Ömrü boyu hamallık ederek en çok alın teri döken kişiler, çalışmadıkları günler aç kalmakta, çalıştıkları günler ise zar zor boğazlarını doyurabilmektedir. Öte yandan emrinde binlerce işçi çalıştıran patronlar ise, çalışan insanların sırtından milyonlar kazanmaktadır.

Yani çalışanların değil, çalıştıranların kazandığı bir düzende yaşıyoruz.

Zenginleşme Fakirleşmeyi Doğurur

Kapitalist toplumlarda küçük bir azınlığın zenginleşmesi, büyük çoğunluğun daha da fakirleşmesinden başka anlam taşımaz.

Bu fikri bir örnek üzerinde anlatalım: Kabul ediniz ki, bir odanın içinde 5 kişi oturmaktadır ve her birinin cebinde 10 lira vardır. Bu 5 kişiden hiç birine zengin veya fakir diyemeyiz, çünkü herkesin serveti eşit ve 10 liradır.

Odaya giren çıkan kimse yok. Oda içindeki kişiler kendi aralarında bir takım ilişkiler kursalar ve bu ilişkileri yasa, nizam ve usullere uygun olsa. Fakat bu 5 kişinin birinin cebindeki para 40 liraya yükselse bu ne demektir? Oda içindeki 5 kişinin toplum paraları 50 liradır. 40 lirası bir kişide toplandığına göre, 10 lira (yani 2,5 lira) diğer 4 kişiye kalmıştır.

Bunun anlamı şudur: Oda içindeki bir kişi zenginleşmiş, buna karşılık 4 kişi fakirleşmiştir. Yani bir kişinin zenginleşmesi, 4 kişinin fakirleşmesinden başka birşey değildir. Çünkü oda içinde toplam 50 liralık bir değer vardır ve değer başlangıçta 10 ar lira olarak dağılmıştır. Burada bir kişinin cebindeki 10 liranın çoğalarak 40 lira olması, diğer kişilerin 10 liralarının azalarak 2,5 lira olması demektir.

Bir oda içinde incelediğimiz bu zenginleşme ve fakirleşme olayını şimdi de Türkiye'de inceliyelim.

T.C. Merkez Bankasının çıkardığı toplam para miktarı sabittir ve bu para 32 milyon vatandaşın cebine dağılmış durumdadır. Eğer herhangi bir vatandaşın cebindeki para milyonlar mertebesinde çoğalmaya başlamış ise, binlerce vatandaşın cebinde azalmaktadır. Geniş bir kitlenin cebindeki para azalmadan, bir kişinin cebindeki para çoğalamaz, çünkü para ne gökten yağar, ne yerden biter. Cepler arasında gezer.

Para için söylediğimiz bu fikir, gerçekte bütün değerler için doğrudur. Yani geniş bir kitlenin elindeki değerler (mal v.s.) biraz azalmalıdır ki, bir kişinin elinde çoğalabilsin.

Bu arada bir devrin pek meşhur olan bir sözünü eleştirelm. Zamanın yöneticileri "Her mahallede bir milyoner yarattık" derler ve halk bu sözü alkışlardı. Bu sözün gerçek anlamı nedir? Her mahallede bir milyoner yaratmak demek; her mahallede bir kişinin elinde milyonlarca para (veya değer) toplanması demektir. Bir mahallede milyonların toplanması ise; o mahalle halkını veya başka mahalle halkının elindeki paraların bir kişide toplanması demektir. Yani her mahallede bir milyoner yaratmak demek o mahalle halkının elindeki değerleri

azaltarak bütün mahalle halkını biraz fakirleştirmek ve bu arada bir kişiyi zengin etmek demektir.

O devrin yöneticileri bir çok propaganda konuşmalarında "Ey vatandaşlar biz hepinizin cebinden biraz para alarak sizi biraz daha fakirleştirdik. Fakat arada bir partizanımızı zengin ettik, milyoner yaptık." anlamına "Her mahallede bir milyoner yarattık derlerdi.." Mahalle halkı ise: (Bu sözün kendi fakirleşmeleri demek olduğunu bilmediği için oh ne iyi ettinizde bizi biraz daha fakirleştirdiniz" dercesine konuşmayı alkışlardı. Gerçekte ise "her mahallede bir milyoner" yaratmak, o mahalle halkını biraz daha fakirleştirmekti.

YOZLAŞMIŞ YÖNELİMLERİMİZ

Kişiler hayatlarını, içinde yaşadıkları toplumun koşullarına göre düzenliyecek ve bir güven kaynağı arıyacaktır. Ferdin çabası güven içinde yaşamaya yönelmiştir. Ancak kendini güven altmda hissedenler mutlu olabilirler. Tedirgin ve ürkek fertlerin mutluluğundan söz edilemez.

Kapitalist düzende yaşıyan bir kişi kendini güven altmda hissedemez. Her zaman için "yarın ne olacak?" endişesiyle yaşar. Bu endişe bireyi huzursuz eder. Bu huzursuzluk içindeki birey, kendi sorunlarını çözerek yaşamak zorundadır. Bu arada bireyin gelecekle ilgili kurguları, düşünceleri ve istekleri, çevre şartlarıyla smırlanmış ve şekillenmişlerdir.

Toplumumuzdaki bireylerin hemen hepsinin taşıdığı para biriktirme ve zengin olma özleminin, ne ölçüde saçma bir özlem olduğunu anlamak için şöyle bir düzen düşünelim.

Bütün çocuklara okul ve okuma olanağı sağlanmış. İstediğiniz zaman iş bulabilmeniz mümkün. Hastalık halinde parasız tedavi edilme olanağı var. İhtiyarladığımız zaman ise, yeterli bir emekli maaşı ile, çocuklarınıza bile muhtaç olmadan yaşıyabileceğiniz bir düzen.

Böyle bir düzen gerçekleştirilirse, para kazanma ve zengin olma isteğinin saçmalığı ortadadır. Çünkü neden para biriktirmek ve zengin olmak isteyesiniz? Çocuklarınız okutuluyor. İşsiz kalma tehlikeniz yok. Hastalanırsanız ücretsiz te-

davi edileceksiniz ve ihtiyarlayınca kimseye muhtaç olmadan yaşıyabileceksiniz. Bu durumda para biriktirmek niye?

Kısaca insanın yaşantısının, doğumundan ölümüne dek güven altına alındığı bir düzende para biriktirme ve zengin olma özlemi yoz bir yönelimdir.

Bizim toplumumuzda ise kişiler; "çocuğumu nasıl yetiştireceğim, hastalanırsam ne olur benim halim, işsiz kalırsam ne yaparım, ihtiyarlayınca ne yapacağım?" gibi sorular karşısında tam anlamıyla huzursuz bir hayat yaşamaktadırlar. Çünkü hayatlarının hiçbir devresi güven altında değildir. Yani kapitalizm, kişilere güven vermeyen, aksine onları huzursuz eden bir düzendir.

Böylesine güvensiz bir düzende insanlar, parayı bir güven kaynağı olarak görmekte ve zenginleşmek için başkalarını sömürmeye çalışmaktadır. Herkes geleceğini güven altına alabilmek için para biriktirmektedir. Para biriktirmek, zengin olmak daha önce de görüldüğü gibi pek masumane bir iş değildir. Çünkü bir kişinin zenginleşmesi binlerce kişinin fakirleşmesiyle mümkündür. Zenginleşme işi masumane bir iş olabilir, fakat başkalarını fakirleştirme kimsenin hakkı olmasa gerektir.

Parasız insanların geleceği güven altında olmadığından, herkes bir serbest biriktirme (yani sömürme) özlemi içindedir. İnsan için ise bundan daha yoz bir özlem düşünülemez. Ancak ne var ki, kapitalist toplumda insan adeta sömürmek zorundadır. Çünkü bir insan sömürmezse ekonomik gücü az olacak, ekonomik yönden güçsüz insanı ise başkaları sömürecektir. Yani kapitalizm insanı sömürülmemek için sömürmek zorunda bırakan bir düzendir. Bundan daha kötü bir düzen söz konusu olamaz.

Halk arasında, banka ikramiyeleri, milli piyango, spor-toto ve benzeri ikramiyeler büyük rağbet görmektedir. Halk her defasında "Ah bir çıksa yakayı kurtardık demektir" gibi sözlerle ve belirli bir ümitle bağlanmaktadır bu ikramiye oyunlarına bu "yakayı kurtarmak" sözünün arkasında, yakayı başkalarına kaptırmışlığımız ve düzenin bir kapkaç düzeni olduğunu kabullenmişliğimiz vardır. Banka ikramiyeleri, ınilli piyango, Spor-Toto ve benzeri oyunlar bir kişiyi biraz zengin ederken, binlerce kişiyi biraz fakirleştirmektedir.

Bugüne dek edindiğimiz burjuva kültürünün etkisinden şöyle bir silkinerek çıkar ve bu kültürün etkisinden uzak olarak düşünürsek, özlemlerimizin ne kadar yozlaştığını görürüz. Çünkü özlemlerimiz iyiye, güzele, doğruya ve insana yöneleceği yerde paraya yönelmiştir.

PARA NEDİR?

Para gerçekte bir değer değil, bir değerin anlatımıdır. Bir anlamda değerin ölçüsü, yani boyutudur. (Metre, kilogram gibi bir boyut) Herhangi bir miktar para demek, o kadar parayla anlatılan emek demektir. Başka bir deyişle esas değer emektir. Para ise esas değerin anlatımında kullanılan bir ölçüdür.

Gerçek değerin emek olduğunu ve paranın bir değer olmayıp bir ölçü olduğunu şöyle belirleyelim. Herhangi bir hükümet bir seri kâğıt parayı kalp ilan edecek olsa o paralar bu ilan gününden itibaren birer adî kâğıt parçası oluverir. Halbuki emek yıkılmayan, gerçek bir değerdir.

KÖYLÜ NASIL SÖMÜRÜLÜYOR?

Mamur ve Müreffeh Türkiye'den söz edilirken, milletin efendisi olduğu söylenen Türk köylüsü, gerçekte geri kalmış bir ülkede dış sömürgenlerin ve onların yerli ortaklarının aç ve sefil durumda çalışan kölesidir.

Köylü nasıl sömürülüyor? Sorusuna, "nasıl sömürülmüyor ki!" demek geliyor insanın içinden. Çünkü köylünün önce kültür emperyalizmiyle beyni sömürülüyor. Sonra da yarattığı değerler yok pahasına kapatılıyor.

Köylünün beynini sömürme, her türlü yayın yoluyla yapılmaktadır. Gazeteler, kitaplar, sinema, radyo, tv ve benzeri bütün yayın organları, fakir halkın kapitalizmden yana olması için ellerinden geleni yapmaktadırlar. Din istismarı ve yalan haberlerle fakir halkı aldatarak, onların uyanmasını engellemektedirler.

Kasten eğitilmemiş ve cahil bırakılmış köylüyü aldatmak ve onun yetiştirdiği ürünü ucuza kapatarak onu sömürmek gayet kolay. Çünkü köylü en basit hesapları yapabilecek bir eğitimden bile yoksun bırakılmıştır ve alabildiğine sömürülmektedir.

Tütün

Türk köylüsünün geniş bir kitlesi tütün üretmekte, fakat ürettiği tütünün kilosunu ortalama 10 liradan bile satamamaktadır. Şu tütünün öyküsünü bir inceleyelim:

Kabul edelim ki, köylü tütünün kilosunu 10 liradan satmaktadır. Köylü tütünü satışa hazır duruma getirinceye dek kaç iş yapıyor? Kabataslak bir sayalım:

Tütün tohumu toplanır. Tohum, iki veya üç kez çapalanan tarlaya ekilir. Fidenen yabancı otları üç veya dört kez temizlenir. Fidelerin dikileceği tarlalar iki kere sürülür, karıklar açlır. Fideler sökülerek karıkların içine tek tek ve sulanarak dikilir. Sonra tarla çapalanır, otlar temizlenir. Yetişen tütün yaprakları tek tek toplanır. Yapraklar iplere dizilir. Kurutulur. Hevenk haline getirilerek saklanır. Kışın yumuşayan tütün kalitelerine göre ayrılarak denk haline getirilir. Tütün nihayet satışa hazır duruma gelmiştir. İşte bütün bu işlerin karşılığı olarak köylünün eline kilo başına 10 lira geçmektedir.

Köylünün elinden on liraya alının tütün fabrikalara gelir. Köylüler gibi sömürülmekte olan işçiler tütünü seçerler, makineyle kıyarlar, sigara sarar ve paketlerler. Bu işlerin karşılığının da 10 lira olduğunu düşünelim. (Aslında bir kilo tütünün sigara haline gelmesi için fabrika işçisine 10 liradan çok daha az verilmektedir.) Tütünün, fabrikadan sigara olarak çıkıncaya kadarki giderleri toplam 20 liradır. Haydi biz kilo başına 10 lira da fire, fabrika amortismanı ve diğer giderleri koyalım, toplam gider 30 lira olsun.

Piyasada sigaranın kilosu 40 lira ile 160 lira arasında satılmaktadır. Ortalama sigara fiyatınm 80 lira olduğunu kabul edelim. Devlete kilo başına 50 lira kalıyor demektir. Yani devlet (ki, bu devlet kapitalist ekonominin devletidir) köylünün bir

kilo tütününden 50 lira vergi alıyor demektir. Çünkü Devlet bu 50 liralık kârı köylünün tütününden sağlamaktadır. Fakat bunun adına vergi denilmemiştir. Aslında tam anlamıyla vergidir.

Yılda bin kilo tütün üreten bir ailenin durumunu düşünelim. Bu aile tütününü 10 liradan satarak, yılda 10 bin liralık bir gelir sağlamaktadır. Devlet ise tütünün her kilosundan 50 lira gelir sağlayarak, yılda 10 bin lira geliri olan bir aileden 50 bin lira vergi alıyor demektir. Yani devlet köylünün toplam gelirinin beş katı vergi alıyor. Bunun adı sömürme değil de nedir?

Tütün üreticisi köylüler tütünlerini satarken "kilosu 50 kuruş fazla olsun" deme hakkına sahip olmadığı gibi, fabrikaya giderek sigara haline dönüşmüş olan tütünleri için "kilosu elli kuruş ucuza olsun" deme olanağından da yoksundur.

Sigara tiryakisi tütün üreticilerini düşünün. Diyebilirler mi ki "Bu tütünü biz yetiştirdik. Şunun paketini 125 yerine 120 kuruşa bana verin." diyemez. Dese de kabul eden olmaz ve sigara paketi yine 125kuruştur. O tütünü üreten köylü 125 kuruş vermedikçe bir nefes tütün içemiyecektir.

İşte bizim tütün üreticisi köylü 10 liradan tütününü satacak ve 80 liradan geri alarak içecek. Fakat bunun bir sömürü olduğnu bile anlayamıyacak ölçüde eğitimsiz bırakılmıştır ve alabildiğini sömürülmektedir.

Ancak, içinde yaşadığımız günün siyasi iktisadi gerçekleri, kasıtlı olarak eğitimsiz bırakılan köylünün bu sömürüyü görüp anlamasına hızla yardım etmektedir. Bu sömürüyü görüp çözüm yollarını kavrayan köylüler ve işçiler vardıkları sonuçları bütün emekçilere anlatmak için her yolu denemektedirler.

Tütün ekicisi köylünün sömürüldüğünü gören bir emekçi ozan bu sömürüyü ve kurtuluşu şöyle anlatıyor:

Yazı yoktur, kışı yoktur
Şu tütünün, şu tütünün
Bakım ister işi çoktur
Şu tütünün, şu tütünün

Efkâr dağıtır dumanı
Alır sanki çile gamı
Patronları sürer demi
Şu tütünün, şu tütünün

Önce tohumu toplanır
Toprağı üç kez çapalanır
Tohumu toprağa atılır
Şu tütünün, şu tütünün

Fidelikten sonra tarla
Hazırlanır kazmalarla
İşi çoktur karıklarla
Şu tütünün, şu tütünün

Fidesi tek tek dikilir
Her fideye su dökülür
Yaban otları sökülür
Şu tütünün, şu tütünün

Eller nasır tarla çamur
Sabah erken gözler mahmur
Gecesi gündüzü yoktur
Şu tütünün, şu tütünün

Boyu bir metreye ersin
Rüzgârda dost düşman görsün
Umudunu sorma gitsin
Şu tütünün, şu tütünün

Genci ihtiyarı olmaz
Hastalık sökellik bilmez
Gün gelir yaprağı durmaz
Şu tütünün, şu tütünün

Dip dip üstüdür sırası
Anası büyük anası
Ne zor olur toplaması
Şu tütünün, şu tütünün

Yaprak ipte dizim dizim
Dizerken yorulur gözüm
Tüm emeğim oğlum kızım
Şu tütünün, şu tütünün

Hevenk yapılır saklanır
Kış gelince ayıklanır
Cins cins dengi hazırlanıyor
Şu tütünün, şu tütünün

Bakan açar piyasayı
Veren olmaz on lirayı
Tüccarı vurur parayı
Şu tütünün, şu tütünün

Olmaz üretenin kârı
Bitmez borcu çeker gamı
Kasa doldurur tüccarı
Şu tütünün, şu tütünün

Adalet böyle mi olur?
Üreten on lira alır
Tüccarına milyon kalır
Şu tütünün, şu tütünün

Köyden gelir depolara
Ve nihayet fabrikaya
Açım ve kıyımı sonra
Şu tütünün, şu tütünün

Artık açılır denkleri
İşçinin der bundan geri
Göz nuru ve alın teri
Şu tütünün, şu tütünün

Köylü eker hepisini
İşçi yapar filitresini
Beyler içer eyisini
Şu tütünün, şu tütünün

Su içtiğimiz cıgara
Güçbelâ çıkar pazara
Üreteni görmez para
Şu tütünün, şu tütünün

Yanık derki hesap sorun
Hak yiyeni vurun kırın
Hesabını yapın görün
Şu tütünün, şu tütünün

Çay, Pamuk...

Tütünde yapılan sömürü çay, pamuk ve benzeri bütün ürünlerde de yapılmaktadır.

Çay yetiştiren köylü kilosunu 300 - 350 kuruştan satmakta fakat 40 liradan geri alarak içmektedir. Bu 40 liraya satılan çay, köylünün yetiştirdiği bir üründür ve köylüden 3 - 4 lira gibi fiyatla satın alınarak niteliği biraz değiştirildikten sonra tüm halka olduğu gibi, o çayı yetiştiren köylüye de 40 liradan satılır.

Pamuk için de durum pek farklı değildir. Pamuğun kilosu üreticiden 100 - 200 kuruş gibi bir fiyatla satın alınmaktadır. Sonra bu pamuk fabrikalarda iplik veya bez haline getirilerek fiyatı beş-on katı artmaktadır.

Aslında örnekleri dilediğimiz kadar çoğaltabiliriz. Ne var ki çok örnek vermemiz gerekmez. Çünkü zaten köylünün yetiştirdiği bütün ürünler bir örnek durumundadır. Köylü ne üretirse üretsin, ürettiği bütün değerler ucuza ve nerdeyse yok pahasına kapatılmaktadır.

Gerçi burada ele aldığımız tütün, çay ve pamuk örneklerinden hesaplar yuvarlatılmış rakamlar üzerinde yapılmıştır. Fakat gerçekte hesaplar bütün incelikleriyle yapılsa, sonuç pek farklı olmayacaktır. Zaten ileri ülkelerin geri ülkeleri sömürme yönetimi de budur. Cahil halkın ürettiği hammadde veya işlenmemiş ürünleri ucuza kapatıp sonradan bu ürünlerin niteliğini biraz değiştirip yüksek fiyatla geri satmak, en kolay sömürme yöntemidir.

Kooperatifler Bir Burjuva Örgütüdür (Kapitalist düzende)

Köylünün yetiştirdiği ürünün yok pahasına kapatılarak köylünün sömürülmesini önlemek için kooperatifler kurulması önerilebilir. Fakat bu yanlış bir çözümdür. Çünkü kooperatifler temel düşünce ve uygulama bakımından yararlı iseler de, sömürü düzeninde tam bir burjuva örgütü biçiinine dönüşür.

Bu sistem içersinde kooperatif tek kişilerin haklarını geliştirme yolundaki şirketlerin biraz daha geniş kapsamlısı olup sadece üyelerinin haklarını üye olmıyanlardan üstün tutan kuruluşlardır.

Böylece bu düzende kooperatiflerin, burjuva örgütü olan şirketlerden farkı olmamaktadır.

Kooperatifler, sömürü düzeninde, sömürme mekanizmasını ortadan kaldırmamakta, ancak bir şirketin ortakları yerine bir kooperatifin ortaklarım zengin etme amacını gütmektedir. Bu durumda kooperatif yöneticileri sömürgen, kooperatiften mal alanlar ise sömürülen durumda demektir. Sömüren ve sömürülen kitlelerin yok olması ise, ancak bütün ekonominin kilit noktalarının, üretim araçlarımn büyük kitlelerin hizmetine glrmesiyle mümkündür.

KAPİTALSİZ KAPİTALİSTLER

Ülkemizde temel çelişkilerden biri de, emekçi halk yığınlarımn kapitalizmi benimsemesi ve kapitalist grupları yönetici olarak seçmesidir.

Kültür emperyalizmi ile fakir halk yığınları, kendini sömürmekte olan sınıfı destekler duruma getirilmiştir. Halka sürekli olarak tek yönlü propaganda yapılmış ve halk kapitalizmi korumak için şartlandırılmış durumdadır.

Halkı böylesine aldatış nereye kadar varır? Fikir akımlarının geliştiği 1960 sonrası Türkiye'sinde kişiler uyanarak sınıflarının bilincine varırken, halkın daha çok uzun bir süre uyanamıyacağını zannetmek hatadır.

Halk uyanacak ve gerçeği görecektir. Çünkü yanılgı bütün çıplaklığıyle ortadadır. Burada kabaca iki tanım verelim. Kapital demek para veya parayla ifade edilen değer (meta) demektir. Kapitalist ise kapitalin sahibi demektir.

Bizim Türkiye'de ise 32 milyon vatandaşın 30 milyonunda kapitalin kırıntısı yoktur ama kendini kapitalist zannetmektedir. Kapitalist demek, açık olarak kapital sahibi demek olduğundan, kapitalsiz kapitalistliğin tanımı mümkün değildir. Kapitalsiz kapitalist, yani kapitalsiz kapital sahibi!..

Türk halkı bugüne dek aldatılmış ve kendini kapitalist düzeni korumakla, görevli hissetmiştir. Fakat artık dünya olayları iktisadi bir temel üzerinde açıklanmaya başlamıştır ve kapitalsiz kapitalistlik olamıyacağı ortadadır. Bu nedenledir ki Türk halkı çabuk uyanacak ve bugün korumaya çalıştığı kapitalist düzeni değiştirmeye çalışacak ve başaracaktır. Yeter ki sömürü mekanizması ve iktisadi gerçekler halka halk diliyle anlatılabilsin.

ÜLKEMİZDE GENÇLİK

Ülkemizde gençliğin davranışları zaman zaman değişik biçimlerde yorumlanmakta, çoğu kez ise gençlik hareketlerine bir bunalım gözüyle bakılmaktadır. Gerçekte ise bunalım içinde olan gençlik değil toplum yapımız yani düzendir. Gençlik bu bunalmış düzenden kurtuluş yolunu bulmuş bir kitledir.

GENÇLİK VE GELECEK

Gençlik denilince akla ne gelir? Gençlik her şeyden önce yarından bir şeyler bekleyen bir kitledir. Ülkemiz gençliği de haklı olarak gelecekten bazı şeyler beklemekte ve yarınlarını güven altında görmek istemektedir. Fakat ülkemizin iktisadi, kültürel ve siyasi yönden yarınlarının aydınlık olacağını gösteren hiçbir belirti yoktur. Gençliğin ve ülkenin geleceği ise bir-

birinden ayrı düşünelemez. Ülkemizin geleceği yani gençliğin geleceği her yönüyle karanlıktır.

Bu durumda gençlik için ülke sorunlarıyla ilgilenmek, kendi geleceğine sahip çıkmak demektir. Çünkü yarının Türkiye'sinin mutluluğu bugünkü gençliğin mutluluğu demektir.

Gençliğin ülke sorunlarıyla ilgilenmesi bir zorunluluktur. Çünkü hiçbir kimse toplumumuzun sorunlarına bilimsel bir çözüm yolu getirememiştir. Kendi geleceğini güven altında görmek isteyen gençlik ister istemez toplum sorunlarına çözüm aramak zorundadır. Ancak ne var ki: Gençliğin ülke sorunlarıyla ilgilenmesi kurulu düzeni etkilemekte ve bu kurulu düzenden aşırı kâr sağlayan çevreler "Gençlik siyaset yapıyor!" diye feryadı basmaktadır. Gençliğin yaptığı iş ise kendi geleceği demek olan ülkenin geleceğine etken olmak ve bireyleri güven altında olan bir toplum kurulmasına çalışmaktır.

ÜLKEMİZDEKİ YAŞLILAR

Ülkemizde gençlik gruplarının ne olduğunu açıklamadan önce yaşlıların durumunu belirleyelim.

Ülkemizdeki yaşlıların hemen hepsi kapitalist bir kültür altında yetiştikleri için düşünceleri tek yönlüdür. Ve kapitalist bir düzenden başka bir düzeni düşünmemektedirler.

Kapitalist bir kültür altında yetişen insanların genel kusuru dünya hakkında felsefi bir temel görüşlerinin bulunmamasıdır. Bu insanlar, dünyayı ve olayları başka başka yorumlamakta ve bu yorumlardan hiç birisi iktisadi ve felsefi bir temele oturmamaktadır. (Daha doğrusu çoktan çürütülmüş durumda bulunan idealist felsefe içinde kalmaktadır.)

Yaşlılar hayatı iktisadi yönden açıklayamadıkları ve felsefi bir temele oturtamadıkları içindir ki gençliğin hareketlerini anlayamamakta, geçici bir heves veya bir bunalım zannetmektedirler. Kaç tane yaşlımızın diyalektik idealizm, diyalektik materyalizm, çağdaş felsefe gibi konularda onar dakika konuşabileceğini sanıyorsunuz?

Bizim yaşlılarımız felsefe ve iktisat öğrenmeden bir meslek öğrenmişler ve o mesleklerinin gereğini yerine getirmektedirler. Çağımızda felsefe ve iktisadın önemi üzerinde uzun uzun duracak değilim. Ancak şu var ki felsefe bilmeyen kişi kendini bulamaz. İktisat bilmeyen kişi dünya olaylarını anlayamaz. İşte bizim yaşlılarımız da bu iki kusur da vardır. Bu nedenledir ki sorunlara tek tek çözüm yolu aramakta ve bir temele oturmuş genel bir çözüm önermemektedirler.

Şu noktayı iyice belirtelim ki yaşlılarımızı bu şekilde düşündüren kapitalist eğitim sistemimizdir. İnsanların yalnızca bir meslek öğrenmeleri ve o meslek dışında hiç bir şeye karışmaksızın çalışıp değer üretmeleri sömürgen sınıfın hesabına en uygun çözüm yoludur. Çünkü ancak bu durumda sömürgen sınıf insanları bir üretim aracı olarak rahatça kullanabilir. Bu ise eğitim sistemi ile sağlanmaktadır.

ÜLKEMİZDEKİ GENÇLİK GRUPLARI

Ülkemizde gençlik denilince yalnızca öğrenci kesimi geliyor akla. Çünkü toplumumuz içinde ayrı bir nitelikte beliren ve toplum hayatına etken olan gençler öğrencilerdir.

Ülkemizdeki gençliği önce bireysel sorunlarla ilgilenen ve toplum sorunlarıyla ilgilenen gençler olarak ikiye ayırabiliriz. Fakat biz burada yalnızca toplum sorunlarıyla ilgilenen gençleri eleştireceğiz.

Ülkemizde toplum sorunlarıyla ilgilenen gençleri başlıca dört grupta toplayabiliriz.

1- Sağcılar: Tam bir bilinçsizlik içinde kapitalist düzenin savunusunu yapmaktadırlar. Bilinçsizlik içinde diyorum, çünkü kapitalizmi savunan bu grubun hemen hemen hiç birinin kapitali yoktur.

Sağcı çevreleri desteklemek ve solculara karşı çıkmak gibi hareketler yaparlar. Aktif olanların sayısı pek azdır. Çünkütemel düşünce itibariyle yurt sorunlarıyla ilgilenmeyi tam benimsemiş değillerdir. Bir mevki sahibi veya bir parti büyüğünün isteği ile harekete geçerler.

Kendi aralarında şeriatçı, nurcu veya biraz lâik gibi farklılaşmalar vardır.

2- Nasyonal Sosyalistler: Bugünkü düzenin kötülüğünü anlamışlardır. Ve değiştirmek özlemindedirler. Fakat felsefe bilmedikleri için felsefi yönden aynı kökenli bir düzen önermektedirler. Kurtuluşu bir liderden ve bir kadrodan beklemekle ferdiyetçiliğe döndüklerinin ve kapitalizmin paraleline düştüklerini farkında değillerdir.

Amaçları halkın inançlarından ve milliyetçilik duygularından yararlanarak iktidara gelmektir. Bunu ise halkın inançlarına saygılı görünerek ve milliyetçilik duygularını kamçılayan hareketlerle gerçekleştirebileceklerine inanmaktadırlar. Anarşi yaratacak hareketler yapmaktadırlar. Sömürgen çevreler ise sosyalist gençliğe karşı bir alternatif olarak bu grubu kullanabilmek için aşırı hareketlerine göz yummaktadırlar.Çünkü sömürgenler için en iyi çözüm yolu düzeni değiştirmek isteyen bu iki öğrenci grubunun enerjilerini kendi kendine tüketmesidir.

Bu grubun içinden bazıları Hitler Almanyasını ve Hitleri benimsemiştir. Fakat bir çoğu tuttukları bu yolun faşizme varacağından habersizdir.

3- Ortanın Solundakiler: Düzenin bozukluğuna ve değiştirilmesi gerektiğine inanmaktadırlar. Ancak kapitalizmden sosyalizme geçmek değil de kapitalizmin kusurlu yönlerini düzenlemek dileğindedirler.

Kapitalizmin kötülüğü ve sosyal adaletsizliğini yok etmek için sosyalizmi aşırı bulmakta ve bir orta çözüm olarak ortanın solunu görmektedirler.

Düşünceleri olaylardan çıkarılan kanılar olup doktriner bir temele oturmamış olduğundan aksiyoner olamamaktadırlar. Kendileri için amaç bildikleri sosyal adaletsizliğin yok edildiği bir düzene varmak için sosyalist olmak gerektiğini anlayamamış durumdadırlar. Aralarında iktisat ve felsefeyle biraz ilgilenenler daha sola doğru kaymaktadırlar. Çünkü temelsiz düşüncelerin revizyonizm olduğunu anlayan bu gençler gerçekte devrimci özlemlerle doludur ve bilinçlendikçe sola doğru kaymaları doğal bir sonuçtur.

4- Sosyalistler: Gençlik arasında en aktif grup sosyalistlerdir. Olayları tek tek değerlendirmemekte düzene bir kül olarak bakmakta ve köklü bir devrim istemektedirler.

Amaç kapitalizmin bütün kötülüklerine dur diyecek ve toplumun kalkınmasını sağlayacak sosyalist bir düzenin kurulmasıdır.

Sosyalist gençler her şeyden önce şunu bilmektedirler ki gençlik bir sınıf değildir. Fakat emekçi halkı uyararak onun yanında yer alacak bir gruptur.

Sosyalist gençler ülkenin ancak sosyalizmle kurtulabileceğini anlamışlardır. Çünkü bu gençler, çağdaş felsefeyi bilmekte dünya olaylarının iktisadi temele dayandığını çok iyi anlamakta ve kapitalizmin sosyalizme dönüşeceğinden şüphe etmemektedirler.

Düşünceleri tam bir temele oturduğu için gerçek bir güç olarak beliren sosyalist gençler, toplum içinde geniş ölçüde etken olacaktır. Çünkü bu gençler büyük bir çoğunlukta sömürülmekte olan halk çocuklarıdır.

GENÇLİK VE EĞİTİM

Kapitalist düzeni ilk okuldan başlayarak üniversite sonuna kadar öğrencinin beynini şartlandırma peşindedir.

Sömürgen sınıfın öğrenciden beklediği yalnızca dersleriyle ilgilenerek bir meslek edinmesi ve bu meslekte çalışarak üretim yapmasıdır. Başka bir deyişle kapitalist eğitim düzeni gençleri sömürü mekanizmasının bir dişli çarkı gibi üretime katmak üzere hazırlamaktadır.

Gençleri robotlaştırarak kim için ve ne için üretim yaptığını düşünmeden çalışan üretim araçları olarak yetiştirmek bizdeki eğitim düzeninin temelidir.

Nasıl ki bir makine parçasına biraz benzin ve biraz yağ verirseniz çalışır ve ne için, kim için olduğunu düşünmeksizin bir değer üretmeye koyulur ise; sömürgen sınıfında gençlerden istediği budur. Yani gençler hiç düşünmeksizin ve kendi meslekleri dışında hiçbir konuyla ilgilenmeksizin üretim yapmalıdırlar.

İşin en kötü yanı, en küçük öğretim kurumundan en yüksek öğrenim kurumuna kadar olan öğretici kadro, konunun bu yönünü düşünmemekte ve var olan kanunların çerçevesi içinde öğrencisini meslek sahibi yapmak için çalışmaktadır. Öğrenciye yalnız meslek öğretmenin öğrenciyi robotlaştırmak demek olduğunu anlayan pek az sayıda öğretici vardır.

Öğretim kadrosu gerçekte beyin üreten bir kadro olması nedeniyle ülkenin geleceğini geniş ölçüde etkilemektedir. Bu etkileme bugüne dek yanlış olmuştur. Fakat biz burada öğretim kadrosunu suçlamıyoruz. Çünkü sömürgen sınıf bu öğretim kadrosuna da bir görev vermiştir. Ve bu kadro neden ve niçin düşünmeden meslek adamı üretecektir. Sömürgen sınıfın öğretim kurumlarından beklediği budur.

Gençliğin Savaşı:

Bilinçli bir gençlik kitlesi kesin olarak bu iktisadi düzenin değişmesini istemektedir. Bu düzenden aşırı kâr sağlayan çıkarcı çevreler ise devrimci gençliğin düzen değişikliği yolundaki çalışmalarını baltalamakta ve gençliğe her türlü baskı yapmaktadır. Gençlik ise baskılardan yılacak bir kitle değildir. Ve gençler için ülke sorunlarıyla ilgilenmek kendi geleceğine sahip çıkmak demek olduğundan gençliğe yapılan her türlü baskı zamanla tamamen ters sonuçlar verecektir.

Gençler ve yaşlılar arasındaki savaşı mutlaka gençler kazanacaktır. Çünkü gelecek gençlerindir. Çünkü gençler yaşlılarımızdan daha bilinçli ve daha bilimsel düşünebilmektedirler.

TÜRKİYENİN SONU

Ülkemizin geleceği bu düzen içinde hiçte içaçıcı değildir. Dış borçlarımız her gün biraz daha artmaktadır. Nüfusumuz hızla artmakta, iş sahası açılmamaktadır. Yer altı kaynaklarımız yabancı şirketlere peşkeş çekilmiştir. Hemen

bütün resmi kurumlarımızda yabancı uzmanlar casusluk yapmaktadır. Üretimimiz tamamen yabancı sermayenin kontrolüne girmişken yeni işletmelerin yabancı patronlara devri devam etmektedir. Öte yandan halkın birbirine düşman ideolojik gruplara bölünmesi ve bu gruplar arasında çatışmalar çıkartılması planlı bir biçimde uygulanmaktadır. Halk kitleleri Alevi - Sunni, Kürt - Türk, Nurcu - Süleymancı gibi gruplara bölünmektedir. Bütün bu bölünmeler dış güçlerin bizi sömürmesini daha da kolaylaştırmakta ve böylece iktisadi durumumuz her gün biraz daha kötüye gitmektedir.

Yönetici grupların ve komprodor zümrenin bel bağladığı Amerika ise iktisadi bir krize doğru ilerlemektedir. Amerikan kapitalizmi 1930 yıllarında buhranla karşılaşmış ve bu buhranı dış ülkelere açılarak (yani emperyalizme geçerek) ertelemişti. Bugün ise Amerikan emperyalizmi yine buhrana doğru ilerlemektedir. Ve bu nedenledir ki Amerika kendi uydusu olan ülkelere eski rahatlıkla kredi vermemekte ve dış yardımlarını her yıl biraz daha kısmak zorunda kalmakta ve kısmaktadır.

Düşününüz ki Amerika Türkiye'nin Rusya'dan kredi almasına göz yummakta ve hatta biraz daha teşvik etmektedir. Bu durumun anlamı açıktır. Amerika Türkiye'ye yeterli kredi yardımı yapamayacaktır. Çünkü kendi emperyalizmi buhrana doğru gitmektedir. Bu arada Türkiye'nin de bir krizle karşılaşması Türkiye'nin iç ve dış politikasında önemli değişikliklere yol açacaktır. O halde ne yapıp yapıp Türkiyenin krizle karşılaşmasını önlemek veya krizi biraz hafifletmek gerekir. Türkiye'nin Rusya'dan alacağı kredi, krizi hafifletebilecektir.

Türkiye gerçekte bugüne dek aldığı biçimde bir kredi hiçbir ülkeden almamalıdır. Çünkü; ileri ülkelerin yaptığı yardım gerçekte yardım değil geri ülkeyi sömürmeye hazırlama çabasıdır. Dış yardım yapan ileri ülke yardımı yaparken geri ülkeye bir çok şartlar koşmakta ve o şartlarla verdiği yadımın birkaç katını sömürme olanağına kavuşmaktadır.

İleri ülkelerin geri ülkelere yaptığı dış yardımm geri ülkelerin sömürülmesini sağladığını görmek için o kadar fazla iktisat bilmeye gerek yok. Burjuva iktisatçıları ne kadar söylerse

söylesinler "dış yardımlar faydalıdır" diyen bu sözlerin hepsi yalan ve yanlıştır. Çünkü: dış yardımların faydalılığını savunan nasıl bir teori uydururlarsa uydursunlar sonuç ortadadır. Bizim hesabımıza acı ve kesin olan sonuç şudur: Bugün dış yardım alan ülkelerin değil, dış yardım yapan ülkelerin kalkındığı bir dünyada yaşıyoruz. Bu demektir ki dış yardımların faydası üzerine ne kadar nutuk çekilirse çekilsin dış yardımlar tersine çalışmaktadır. Ve tersine çalışmayan dış yardım örneği yoktur.

Öte yandan mütemadiyen dış yardım alan ülkeler ekonomik özgürlüklerini kaybetmekte ve her yönüyle bir uydu durumuna düşmektedirler.

SONUÇ:

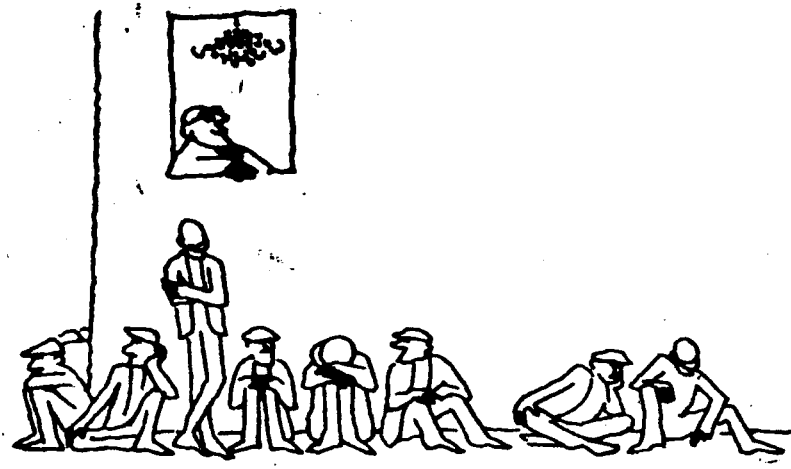
Toplumun bir ferdi olarak üzerimize düşen görevleri iyi bilmemiz gerekir. Bugün artık Türkiye bir dönüm noktasma gelmektedir. Ya bugüne dek olduğu gibi biz ülke sorunlarını hiç düşünmeyeceğiz ve bizimle ilgili konuları bu düzenden aşırı kâr sağlayan kişiler karara bağlayacak ya da ne oluyoruz ve ne olmalıyız? Diye düşünüp ülke sorunlarına çözüm yolu bulacağız.

Bugüne dek kapitalist eğitim sisteminin kafalara doldurduğu bilgileri eleştirmek zorundayız. Kendi kendimizi yani özlemlerimizi ve yönelimlerimizi eleştirmek zorundayız. Kısaca her yönüyle içinde yaşadığımız şu düzeni eleştirmek zorundayız.

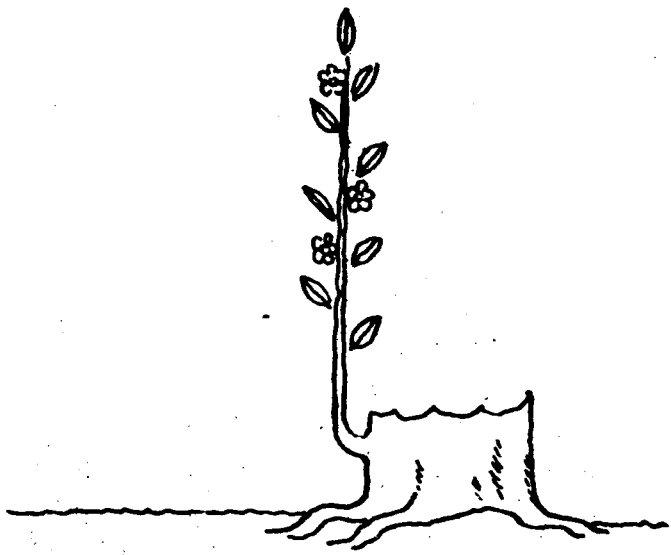
Toplumun fertleri bütün bu zorunlulukları kendi içinde duymadığı ve gerekli çalışmaları benimseyip yapmadığı sürece mutlu yarınlar bekleyemeyiz. Mutlu yarınlara varabilmek için; bu düzeni temelinden değiştireceğiz. İktisadi ve felsefi bir temele oturmuş her türlü histen uzak, bilimsel yöntemle halk yararına işleyen bir düzen kuracağız.

Dünyada verilen devrimci kavganın bize öğrettiklerini düşüncemizle değerlendireceğiz. Devrimci kavganın siyasal yönüyle de kesin bir sonuca ulaşması için devrimci bir partinin oluşturulması için çalışacağız...

Geleceğimizi güven altına alabilmemizin biricik şartı bu çürümüş düzeni bırakıp yepyeni bir düzen kurmaktır. Bu yeni düzeni kurarken en büyük görev beynimize bilincimize düşmektedir. Düşüneceğiz, daha gerçekçi daha bilimsel ve daha devrimci olmak için düşüneceğiz.

eğitim üretim içindir

1 - Eğitim - Üretim

EVREN VE İNSAN

Hızla dönüyor dünya. Fotoğraf bulundu (1727). Telefon bulundu (1820). Radyo bulundu (1867). Televizyon bulundu (1922). Radar bulundu (1926). Atom bombası bulundu (1939). Transistör bulundu (1948) ve başkaları bulunacak.

Evren içinde hızla dönüyor dünya. Ve bu dünya içindeki insana diğer gezegenlerin yolu göründü.

İnsan denilen varlık, yeryüzünde belirdiğinden bu yana, sürekli bir arayış içindedir. Yaşamak için aradı insan, aradıkça da buldu. İçinde yaşadığımız dünyanın inceliklerini, çevremizde olagelen olayların oluş kurallarını buldu. Sonra insan

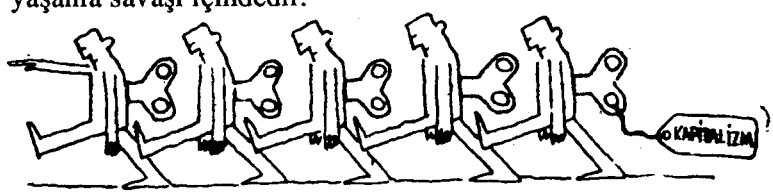
bu kuralları kendi yararına uyguladı. Her geçen gün yeni buluşlar ve uygulamalar hızla çoğaldı.

Yaşamak için başladı arayış. Önceleri meyve aradı insan. Beslenebilmek için, meyve ve av hayvanı aradı. Faydalı olan meyvelerle hayvanları öğrendi. Yıldırım düştü, ormanlar yandı. Ve insan yanmış hayvanları yiyerek pişirmeyi öğrendi.

Yer yuvarlağının üstünde insan, daha iyi yaşama savaşı veriyordu. Toprağa düşen tohumun ürün verdiğini görerek tarımı öğrendi. Sonra tarım ve av aletleri yapımı başladı. İşte o ilkçağlarda başlayan alet yapımı gele gele geldi ve transistöre dayandı.

Uçaklar füzeler geride kaldı. Aya çıkıldı artık. Merih'e doğru ilerliyor insan. Odun, kömür ve petrol enerji kaynağı olmaktan çıktı. Atomu parçaladı insan. Atom reaktörleri, atom denizaltıları servise girdi. Sualtı tarımı başladı. Sanayi alabildiğine ilerledi. Fabrikalar harıl harıl çalışmakta. Her gün biraz daha ilerlemekte insan.

Bütün bunlara karşılık; yıl 1970. Anadolu'da karasaban, Anadolu'da alfabesizler. Kağnılardır taşıt aracı. Aya Merih'e gitmek değil, ile ilçeye gidebilmek sorundur. Anadolu insanı, yaşama savaşı içindedir.

YAŞAMAK İÇİN ÜRETİM

Bilimsel çalışmalar, güneş sisteminin bir toz bulutundan oluştuğunu göstermektedr. İşte bu bulutun bir kısmı da dünyamızı oluşturmuştur.

Dünyamızm yaşı çeşitli metotlarla tayin edildiğinde farklı değerler çıkıyor. Fakat bu değerler yine de 100.000.000 yıl civarında. Dünyamız soğuyarak katılaştı. Sonra dünya üstünde canlılar belirdi. Sonra memeliler ve sonra ilk insan tipi belirdi. İnsan bir evrimler dizisi sonucunda bugünküne benzeyen şekliyle 11.000 veya 20.000 yıl önce belirdi.(*)

İnsan geçirdiği bütün evrimler boyunca tabiatla karşı karşıyadır. Yaşamak için tabiattan yararlanır. Biyolojik bünyenin

gerektirdiği besini, tabiattan alır. Zararlı iklim tesirlerine karşı korunmak için, giyim ve barınağını yine tabiatın olanakları içinde çözegelmiştir.

Bilimler yardımıyla izleyebildiğimiz insan, önceleri hiçbir şey üretmeden tabiatta kendiliğinden yetişen ürünlerle yaşamıştır. Bu nedenle insanlar göçebedir ve meyvelerle yenilebilir hayvanların olduğu bölgelerde yaşarlar. Bölgedeki meyveler veya hayvanlar tükendiğinde, yeni meyve ve hayvanlar aramak için göç ederler. İnsanların tarımla uğraşmaya başlamaları toprağa yerleşmeyle başlar. Bu arada avcılık da yapılmaktadır. Av hayvanları ihtiyaçtan fazla yakalandığında, hayvanların fazlasını birkaç gün bekleterek yeme, evcil hayvanların yetişmesine olanak hazırlamıştır.

Artık insan yalnızca tabiatta bulduğunu yiyerek yaşayan bir varlık değil, bitki üreterek ve hayvan yetiştirerek yaşayan bir varlıktır. Bir başka deyişle; artık insan çevresini değiştirmeye ve kontrol altına almaya başlamıştır.

Meyve ve av hayvanlarının aranması, tarımın başlaması bazı hayvanların evcilleştirilmesi, insanın üretime yönelen ilk çalışmalarıdır ve bu çalışmalar yaşamak için üretim ilkesinin doğal sonuçlarıdır.

Daha sonraları bakırın, tuncun ve demirin bulunuşu insanlara yeni ufuklar açmıştır. Bu madenlerden yapılan çeşitli aletler her alanda üretimin artmasına olanak hazırlamıştır.

Dünya nüfusu hızla çoğalmış ve bütün gelişmelere rağmen, günümüzde açlık tehlikesi belirmiştir. Yetiştirilen ürünler dünya nüfusuna yetmemekte ve yetmesi için de dengeli bir dağıtım gerçekleşememektedir.

Dünyadaki açlık tehlikesini yenebilmek için yeni üretim olanakları aranmaktadır; henüz çok yeni olan sualtı tarımı da bu yeni olanaklardan biridir.

ÜRETİM İÇİN BİLGİ

Meyvelerin daha kolay nasıl toplanacağı, av hayvanlarının daha kolay nasıl yakalanacağı ve giderek tarımın nasıl yapılacağı, madenlerin nasıl işlenebileceği soruları, çeşitli bil-

gileri gerektirdi. İnsan ilk bilgileri kendi deney ve sınamaları sonunda öğrendi.

Hayvanları önce eliyle avlayan insan, sonra taştan baltalar, sonra bakır, tunç ve demirden mızrak gibi aletlerle avlamaya başladı. Tarım aletleri de madenlerin işlenmesiyle gelişmeler gösterdi.

Daha sonra buhar makinasının keşfi ile yeni bir üretim alanı açıldı. Buhar makinası ısı enerjisinin mekanik enerjiye dönüşümüydü. Bu enerji dönüşümleri gelişti; kimyasal elektriğe, elektrik mekanik enerjiye, mekanik enerji elektrik enerjisine dönüştürülür hale geldi. Bu buluşlar sanayileşmeye olanak hazırladı.

Bütün tarih boyunca izlediğimiz şudur ki, insanların bilgisi gittikçe gelişmiş ve her yeni bilgi bir üretim kapısı açmıştır. Bugün artık biliyoruz ki tabiattaki olayların oluş kurallarını bilmeden üretim yapmak mümkün değildir. Tarihi bu açıdan incelediğimizde şunu görürüz: Her bilgi yeni bir üretim olanağı demektir ve üretimin ilk şartı bilgidir.

Yaşamak için üretim yapmak zorunda olan insanlar, üretim yapabilmek için yeterince bilgilenmek zorunda kalmışlar ve ancak bilgilendikleri ölçüde üretim yapabilmişlerdir.

İlk çağlarda çok ilkel deneylerle başlayan bu bilgilenme, günümüzdeki bilimlerin temelini oluşturmuştur. Şunu da belirtelim ki, bugün henüz bilmediğimiz, fakat insanların ihtiyaçlarını karşılayacak sayısız ürünlerin bulunup üretilmesi her geçen gün biraz daha hızlanmaktadır.

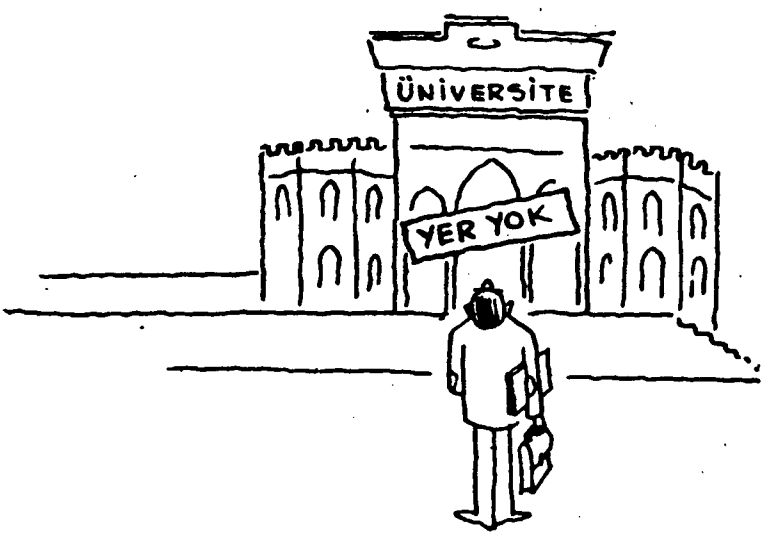
BİLGİ İÇİN EĞİTİM

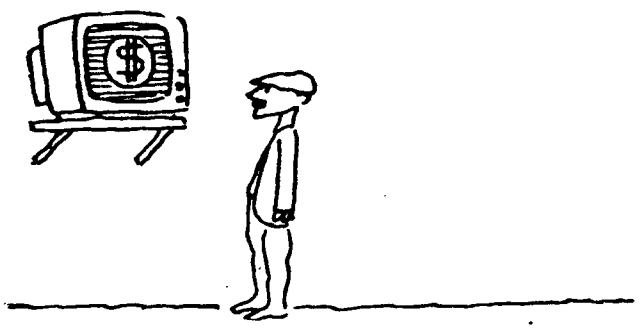
Yeni doğan bir çocuğun kendinden önceki buluşları yeniden bulması söz konusu değildir. Yeni doğan çocuk, kendinden önceki bilgileri eski kuşaklardan öğrenmiş ve o bilgilere yeni bilgiler katma durumunda olmuştur.

İlk insanlar avcılık konusunda öğrendikleri bilgileri, edindikleri tecrübeleri çocuklarına öğretmeye başlamışlardır. İşte ilk eğitim diyebileceğimiz bu bilgi aktarımı tarih boyunca gelişerek devam etmiştir.

Yeni nesiller, çocukluk devrelerinde eski insanların avcılık, tarım ve maden işleme konularındaki bilgilerini öğrenmişlerdir. Bu bilgiler önceleri çocukla anneleri ve babaları tarafından öğretilmeye başlanmış, sonra bilgili kişilerden ders alma biçiminde gelişmiş ve nihayet bazı bilginlerin açtıkları okullarda öğrenim şeklinde devam etmiştir. (Eski Yunan'da olduğu gibi.)

Günümüzde çocuğunu ilkokuldan üniversiteye kadar okutmak isteyen insanlarla, bir dağ köyünde yaşayıp çocuğunu kendi olanakları ve bilgisi oranında avcı veya tarımcı yetiştirmek isteyen insanların amacı, bir noktada ortaktır: Çocuğun dünyayı bilmesi ve bu bilgiyle geçimini sağlayıp daha rahat bir hayat sürebilmesi. Bu amacın sağlanması için şehirdeki insan, çocuğunu üniversiteye gönderir. Çünkü şehirli insan için eğitim, üniversite bitirmedir. Okuma yazması olmayan ve köyünde okul bulunmayan bir köylü ise çocuğuna çobanlığı, ilkel tarımın nasıl yapıldığını, karasabanı ve kağnıyı öğretecektir. Çünkü o köylü için eğitim bunlardır ve kendi kültürü ancak karasaban ve kağnıyı kapsamaktadır.

2
BİLGİ TEORİLERİ VE BİLGİ ORGANI

BİLGİ TEORİLERİ

Yaşamak için üretim, üretim için bilgi ve bilgi için eğitim şeklindeki anlatımla, eğitimin insan hayatının ayrılmaz bir parçası olduğunu belirledikten sonra, konuyu daha derinlemesine inceleyebiliriz.

Eğitim konusunu en geniş anlamda inceleyebilmek için, önce bilginin ne olduğunu ortaya koymalıyız. Çünkü bilgiyi iyice kavramadan eğitimi, yani bilgilendirmeyi kavramak zor olacaktır.

İLK ÇAĞDAN GÜNÜMÜZE

İlk çağlardan günümüze kadar bilgi üzerinde tartışmalar sürmüştür. Hemen hemen bütün filozofların ilgilendiği en önemli konulardan biri "bilgi teorileri" olmuştur.

Bilgi teorileri diye; bilen ile bilinen arasmdaki ilişkileri inceleyen bilim dalına diyoruz (Epistemologie-Gnoseologie).

Başka bir söyleyişle bilgi teorileri, insan ile nesne arasındaki ilişkileri araştırır ve ilk sorduğu soru şudur: "Düşüncelerimiz nasıl ve ne ölçüde dışımızda olana benzemektedir?"

Bütün filozofları bilgi teorilerine göre iki bölümde toplamak mümkündür:

1) Bilinemezciler (Agnostisizm):

Bilinemezcilere göre bilgi mümkün değildir. Bunlardan Protagoras (İ.Ö 485-411) "İnsan her şeyin ölçüsüdür" der ve insanın bilgisinin ancak kendisine göre olabileceğini söyler.

Sokrat (İ. Ö. 468-400) "Bir şey bilmiyorum, hiç bir şey bilmediğimi" der. Arkesilaos (İ. Ö. 316-241) Sokrat'ın sözünü "hiç bir şey bilmediğimi de kesin olarak bilemiyorum" diye değiştirir.

Yine, "Kant İdealizmi, Comte Pozitivizmi, Spencer Evrimciliği, Sartre ve Camus Egzistansiyalizmi" de gerçeğin insana yabancı olduğu ve hiçbir zaman bilinemeyeceği kanısındadır. Örneğin Camus "Evren, insan için uyumsuzdur ve hiç bir zaman bilinemez" der.

2) Bilinmezci Olmayan Filozoflar:

Dünyanm bilinebileceğini savunan bu filozoflar da, bilgiyi ruhta temellendirenler ve bilgiyi maddede temellendirenler olmak üzere iki bölüme ayrılırlar.

Bilgiyi ruhta temellendiren idealistler, dış varlığı tamamen insan bilincine indirgemekte ve maddeyi bilincin ürünü saymaktadırlar.

Materyalistler ise, bilgiyi madde temeline dayalı olarak açıklamaktadırlar. Kaba materyalistler, bilginin doğrudan doğruya madde olduğunu savunmakta ve bilgi ve maddeyi aynı saymaktadırlar. Örneğin Alman materyalisti Karl Vogt "Her şey maddedir. Öyleyse düşünce de maddedir" demektedir. Diyalektik materyalizmi savunanlar ise; bilginin salt madde ol-

madığını, ancak maddeden ayrı bir bilginin düşünülemeyeceğini savunmaktadır. Çağdaş bilgi teorisi bu görüş üzerine temellenmektedir. "Bilgi nesnel gerçeğin insan beynindeki yansımasıdır. Evren bilinebilir ve insan bilgisi sınırsızdır."

Öte yandan bilginin kaynağı konusu da, filozoflar arasında tartışma konusu olmuştur. Bazı filozoflar "bilginin temelinde doğuştan beri gerçekler bulunduğunu ve bu gerçeklerin değişmez olduklarını" savunmuşlardır. Descartes bu görüşü paylaşanlardandır.

Locke gibi ampiristler ise "bilginin temelinde doğuştan fikirler bulunmadığını her bilginin tecrübe ile başladığını öne sürmektedirler." Locke, ana eseri olan "İnsan Anlığı Üzerine Deneme" adlı eserine, doğuştan idelere karşı polemikle başlar.

Ayrıca, bilgilerimizin akıldan geldiğini savunan filozoflarla, bilgilerimizin sezgilerimizden geldiğini savunan filozoflar da vardır.

Üzerinde durmamız gereken bir nokta daha var. İlk düşünürler bilgi sorununu tartışırken bilgi ve düşünmenin organından habersizdiler. Anatomistler beyni keşfettiklerinde zekanın yeri diye tanımladılar. Daha sonra Descartes beyindeki "kozalaksı bezi" (Glans Pinealis) ruhun yeri olarak gösterdi. Ruh ile beden (akıl ile madde) beynin yegane çift olmayan organında buluşuyor olmalıydı. Descartes'dan sonra bilgi teorileri beyinle ilgili olarak gelişti.

Tarih boyunca insanları geniş ölçüde ve birçok filozofun epey farklı olan bilgi teorilerini enine boyuna incelemek amacımız dışındadır. Burada eski düşünürlerin bilgi konusundaki görüşlerini (kısaca da olsa) şu nedenle inceledik: Dünyanın kavranması ve eğitiminin bir bilgilendirme işi olarak müspet bir biçimde ele alınması için, bilgi sorununu iyice açmak zorunludur.

BEYİN

Tarih boyunca beyinden habersiz olarak tartışılan bilgi teorilerinden sonra, günümüzdeki bilgi anlayışına gelebilmek için, önce bilgi organı diyebileceğimiz beynin yapısını görelim.

Amacımız bir fizyoloji uzmanı olarak beynin yapısını incelemek değildir; düşünce ve bilincin sorumlusu ve kaynağı olan beynimizin çalışma yasalarını görerek; algılama, öğrenme, unutma, hatırlama, şartlanma, ipnotize olma ve benzeri konuların açıklamasına yönelmektir. Bu sayede bilgilenmenin ve eğitimin ne olduğunu kavramak daha kolay olacaktır.

Fizyolojik olarak beyin incelendiğinde görülür ki: 70 - 100 milyar civarında sinir hücresi vardır ve bu hücreler akson denilen sinir lifleriyle birbirine bağlıdır. Ayrıca her hücrenin dendrit denilen kısa dış uzantıları vardır.

Aşağı yukarı beynin orta kısmına rastlayan bölümdeki 10 - 15 milyar hücreye tıpta **nöron** ya da düşünce hücresi denir. Beyinde düşünce hücrelerini çevreleyen dıştaki hücreler vücudun öbür hücrelerine benzer bir yapıda yalnız yaşamı devam ettirici - kan, besin, oksijen getirip götürmek gibi - etkinliklerde bulunuyor. Ancak şunu belirtelim ki bu düşünce hücreleri diğer hücrelerden kesin sınırlarla ayrılmıyor. Birinin görevini diğeri yapabiliyor veya beynin küçük bir bölgesi çıkarılsa, geri kalan hücreler çıkarılan hücrelerin görevini de üstlenebiliyor. Akıl, zeka bilinç çalışmalarıyla ilgili olan düşünce hücreleri; doğuma üç ay kala oluşmaya başlıyor doğumdan altı ay sonra 10 - 15 milyara ulaşıyor. Dört yaşına dek bu hücrelerin yüzde 50'si çalışmaya başlıyor. Sekiz yaşında yüzde 80, onüç yaşında yüzde 92, onyedi yaşındaysa yüzde 100'ü çalışmaya başlıyor.

Altı aylıktan 35 yaşına kadar ne azalan ve ne de çoğalan bu düşünce hücrelerinin, 35 yaşmdan itibaren her gün 100.000 kadarı ölüyor.

17 yaşından sonra ise "insan için en önemli sorun, uyanmış beyin hücrelerini görev verip çalıştırarak uyanık tutmaktır. Yoksa bir daha uyanmamacasına uykuya varmaları işten bile değildir."

Beyin hakkında bilgimiz, beynin neşrettiği elektriğin ölçülmesiyle gelişti. Beyin elektriği önce galvanometre ile ölçülmeye çalışıldı. Sonraları beynin değişik bölgelerine yaklaştırılan elektrodlar aracılığıyla alınan elektrik bir amplifikatör aracılığıyla yükseltilerek, bir ossilograf önünde dönen kâğıt şeride kaydedildi Bu titreşim eğrilerine kısaca

"EEG" deniliyor. Çizen aletin adı ise "Elektro - Encephalograph"tır.

Bugün tıpta kullanılmakta olan EEG'ler beyin hakkında oldukça iyi fikir veriyor. Bu titreşim eğrilerinin, genliğinden çok frekansları önemlidir. Frekansları açısmdan dört çeşide ayrılıyorlar:

A: 0.5 - 3.5 devir/sn; hayatın ilk senesi hakim olan ritm. Uyku halinde, beyinde büyüme - üreme ve hasara uğrama hallerinde rastlanıyor.

B: 4 - 7 devir/sn; 2 - 5 yaşları arasında hakim olan ritm. Uyku halinde, doyum ve doyumsuzluk hallerinde rastlanıyor.

C: 8 - 13 devir/sn; Erginlerde hâkim olan ritm. Kişilik ve görmeyle, bir başka deyişle, fikir biçimleri ve düşünen beyinde yaratılan görüntülerle ilgili olduğu sanılıyor.

D: 14 - 30 devir/sn; Erginlerde, gerilim ve anksiyete hallerinde rastlanıyor.

(Yavaş ritmler (A ve B) çocuklarda beyninde organik hastalık veya hasar bulunan büyüklerde, epileptiklerde ve bazı bayılmalarda hakim duruma geliyorlar. Hızlı ritmler (C ve D) daha sonra gelişiyorlar.)

Kafatası içinde bulunan beyin, sinir lifleri aracılığıyla vücudun her yerine kadar uzanır. Özellikle duyu organlarımıza bol miktarda sinir lifleri gider. Sinir sisteminin ana dokusu sinir hücresidir ve bu hücre, aldığı bir sinir cereyanım, kendinden sonraki hücre veya organa "aksonlar" aracılığıyla iletir.

ANİMAL ELEKTRİK

Sinir iletisinin elektriksel bir olay olduğunu ilk defa "Hermann" adlı bir bilgin savundu ve bir teori öne sürdü. Daha sonra bu görüşün gerçekliği anlaşıldı ve sinir iletisini açıklayan teoriye "Akımcılıklar Teorisi" denildi.

Animal elektrik, organizmada oluşan elektriktir. Elektrik darbelerinin sinir liflerindeki ortalama hızı saniyede 60 - 70 metre civarındadır. Esasında sinir lifleri, her bölgede aym yapıda değildir. Bu nedenle sinir ileti hızı saniyede 6 metre ile 120 metre arasında değişir.

Bütün dış etkileri duyularımız aracılığı ile alan ve sinir lifleriyle beynimize ileten animal elektriğin gerilimi mikrovolt mertebesindedir. Beyindeki bu elektrik, en ufak 5 mikrovolt (milyonda 5 volt) ile büyük 50 mikrovolt değerleri arasında değişir. Ancak küçük çocukta 50 mikrovoltu aşabiliyor.

ELEKTRONİK BEYİN

Elektronik beyinin doğru adı: Elektronik Hesap Makinasıdır. Yani elektronik beyin, bir beyin değildir, ama beyne açılmış bir penceredir.

İnsan beynini incèleyerek daha mükemmel hesap makinaları yapmak söz konusu olduğu gibi, bu yeni hesap makinaları sayesinde de beynimizin işleyişini daha iyi öğrenmemiz mümkündür.

Beynimizdeki sinir hücrelerine karşılık, elektronik beyinde eleman veya çekirdek denilen, benzer yapıda olan 100.000 mertebesinde ünite vardır. Bu üniteler, sinir hücrelerinin aksonlarla bağlantısına benzer bir biçimde akım geçiren tellerle ilişkilidirler. Tellerden akım geçirmek suretiyle çekirdeklerin elektrik yükünü değiştirebiliriz.

Bizim günlük hesaplarımızda ondalık sistem kullanıldığı halde elektronik hesap makinalarında ikili (Binary) sistem kullamlır. Bu ise formel mantığın yapısına uygun olarak doğru veya yanlış ikilemini getirir.

Elektronik hesap makinaları, en zor hesapları çok kısa sürede yapabilmektedir. Bu makinalara satrancın kuralları öğretilince, satranç oynayabilmektedirler. Bugün pek mümkün olmayan fakat ilerde yapılacamayacağım söyleyemeyeceğimiz hesap makinaları, tercüme yapabilecektir. Tercüme yapacak bu makinaya iki dilin lügatları verilebilir, her kelimenin diğer dildeki karşılıkları makinaya verilir ve cümle kalıpları ile dilbilgisi kuralları da aynı beyne verilirse tercüme yapılabilecektir. Ancak bugün için edebi tercüme yapan makina çok zordur.

Elektronik hesap makinasına verilecek bilgiler için; delikli kartlar, kâğıt şerit veya magnetik şerit kullamlır. Bütün bu veri

elemanları, çekirdeklerin elektrik yüklerini eldeki bilgiye göre düzenlemek içindir. Yani, makinaya verilecek bilgiler önce belirli bir kodlamayla delikli kartlara kâğıt şeritlere veya magnetik şeritlere işlenir. Sonra bu şeritlerden makinaya nakledilir. Sonra verilen komuta göre makina bu bilgiler üzerinde istenilen işlemi yapar.

Elektronik hesap makinalarının bir beyin olmadığını, ancak beyne yaklaşma yolunda bir gelişme içinde olduğunu belirtmiştik. İşte bu gelişmelerden biri.

"Canterbury'de kent üniversitesi elektronik laboratuvarında çalışan bir araştırmacılar ekibi, tıpkı bir sinir hücresi, bir nörün gibi fonksiyon gösteren bir mikrodevre yapmayı başardı. 2 mm. çapında bir silikon parçacığına 300'den fazla devre elemanı yerleştirdiler. Bu mikrodevreleri 80 elementli küçük bir elektronik beyinde kullandıkları vakit elde ettikleri sonuçlar öyle şaşırtıcı oldu ki, Bilim Araştırmaları Konseyi 1000 adet böyle mikrodevrenin kullanılabileceği daha büyük bir elektronik beyin projesini destekledi. Bu makinenin 1971'de faaliyete geçmesi beklenmektedir."

Bu mikrodevrelerle yapılan küçük elektronik beynin hafıza kapasitesi tek yönlü olmayıp, canlı beyni gibi çok yönlüdür. Bu yüzden hızı fevkalâde yüksek olup bir CDC 6600 elektronik beynin 16 saatte yapacağı işi 1-2 saniyede yapabilmektedir.

Öte yandan bu makina, görerek öğrenmekte ve bir öğrendiğini tekrar gördüğünde tanıyabilmektedir. Bu özelliği ile bu makinaya, insan beyni gibi öğrenmeye yönelik ilk elektronik beyin gözüyle bakılmaktadır.

Ne var ki bütün gelişmelere rağmen bu makinalar henüz kendine öğretileni bilebiliyor. Bulucu ve yeni sentezlere varıcı olamıyor. İnsan beyniyle en önemli farkı bu noktada beliriyor.

BİLGİ NEDİR?

Beyin ve elektronik beyin hesap makinalarının yapısını kısaca gördükten sonra, bilgi problemlerine daha yakından bakabiliriz. Özellikle elektronik hesap makinalarının yapısı, insan beyninin kavranmasında işimize yarayacaktır.

Bugünkü bilgilerimize göre; bilgi, nesnel gerçeğin insan beyninde yansımasıdır. Bu yansıma, algılarımızdan sinir lifleriyle beynimize gelen elektrik yükünün değişimiyle gerçeklenir. Yeni bir bilgi alımı demek, beyin hücrelerinin yeni bir bağlantı biçimi kazanması, yani birbirlerine göre olan elektrik yüklerinin değişmesi sonucunda yeni bir kimyasal durum kazanmasıdır.

Örneğin, konuştuğumuz bir kişinin sesini algılamamız demek; o kişinin sesi kulağımıza geliyor, kulak zarımız titreşiyor, bu titreşim kulağımıza bağlı sinir lifleriyle beynimize iletiliyor, beyin hücrelerimizin elektrik yükü değişiyor, yani beyin hücrelerimiz birbirlerine göre yeni bir bağlantı konumu alıyorlar ve biz böylece karşımızdaki kişinin sesini algılamış oluyoruz, demektir.

Bilgi insanın en geniş anlamda çevresinin bir ürünüdür. İnsanın bütün dış çevresinden duyuları aracılığıyla aldığı bilgiler, gerçekte duyuların beyne ilettiği elektrik yükünün beyinde yaptığı hücrelerarası bir bağlantıdır. (Permutation)

Kısaca her bilgi, beyin hücreleri arasında özel bir bağlantı biçimi, özel bir konum oluşturan bir nesnel gerçeğin beynimizde yansımasıdır. Diğer bir deyişle beynimizdeki her değişik hücre bağlantısı (permutation), başka bir bilgiye karşılık olmaktadır.

Hemen belirtelim ki; hücrelerarası bağlantı biçimi denilince, hücrelerin sıralanışı değil, hücrelerin elektrik yüklerinin ve kimyasal özelliklerinin özel bir konumu anlaşılmalıdır. Hücrelerin yapılarında ne gibi bir değişim olduğunu, algılama konusunda göreceğiz. Şimdilik şunu koyalım, beyin hücreleri arasındaki bağlantının sınırı yoktur. Bu ise beynin öğrenebileceği bilgilerin sınırsız sayıda olabileceğini gösterir. Burada ayrı ayrı sayamayacağız ama iki beyin hücresinin karşılıklı olarak yedi tür bağlantısı oluyor.

W. Grey Walter'in "Yaşayan Beyin" kitabında beyin hücrelerinin yapabileceği bağlantı sayısı için şu formül öne sürülüyor:

$M = 2(n^2-n)$

M = Yapılabilecek bağlantı sayısı

n = Beyindeki hücre sayısı (70-100 milyar)

İnsan beyninin bağlantı gücü bu kadar yüksek olduğu için, yapılan elektronik beyinlerin beyne yaklaşmasına daha çok zaman olmalı.

Şimdi de bilginin ne olduğunu daha iyi kavramak için yukarki esaslara göre şunları görelim: Algılama, unutma, hatırlama, şartlanma.

ALGILAMA NEDİR?

Algılama, duyularımız aracılığıyla gelen dış etkilerin beynimizde değerlendirilmesidir.

Algılama bir elektriksel olay olarak duyu organlarımıza bağlı sinir lifleri ile beynimize gelen elektrik yüklerinin beynimizde yarattığı yeni durum, yani yeni bir bağlantı biçimidir.

Düşünme organının beyin olduğu ve özellikle "EEG"ler ile beyindeki elektrik ölçülmeye başlandıktan sonra, algılamanın nasıl olduğu üzerine şu görüşler öne sürüldü:

1) Algılama anında beyne gelen sinyalin, beyin hücrelerinin yüklerini değiştirdiği ve bu değişik bağlantının devam ettiği öne sürüldü.

2) Beyne gelen sinyalin, beyinde fiziksel bir değişiklik yaptığı bazı hücrelerin dendritlerinin uzadığı ve bu değişimin algılama demek olduğu öne sürüldü.

3) Beyne gelen bir etkinin, beyinde kimyasal bir değişim yaptığı ve bu değişimin algılama demek olduğu öne sürüldü.

Son yapılan bilimsel araştırmalara göre ise, algılama elektriksel bir olay olduğu halde, saklama yani akılda tutma kimyasal bir biçimde gerçekleşmektedir. Bu kimyasal değişimler amino asitler aracılığıyla olmaktadır.

Ayrıca beyinde de var olan "nükleik asit" adlı karışık kimyevî maddeler de (ki bunlar DNA = deoksiribonükleik asit ve RNA = ribonükleik asittir) değişme durumundadır.

Elektronik hesap makinalarında algılama yalnızca bilgi verme biçiminde elektrikle olmaktadır.

Öte yandan algılamayı fotoğraf tabına benzetebiliriz. Şöyle ki; agrandizörden gelen ışınlar, ışığa hassas olan fotoğraf kartına etkiler, sonra bu kart bir kimyasal eriyikte banyo edilir. Böylece kart kendine verilen ışığa göre fotoğrafı yansıtmış olur. Yani fotoğraf kartı, kendine gelen etkiyi almış olur.

Ancak hemen şunu belirtelim ki, beynin sinirlerden gelen etkiyi bir bilgi olarak algılaması, yalnızca bir fotoğraf basımı olayı değildir. Fotoğraf kartı yalnızca bir etkiyi aldığı halde, beyin birçok bilgiyi üst üste almaktadır. Öte yandan beynin bir yeni bilgiyi algılayarak öğrenmesi bu yeni algının eski bilgilerle bağlantısının kurulması demektir. Başka bir deyişle beynin algılaması yani beyinde yeni bilgiye karşılık bir hücre bağlantısı kurulması, eski bilgilerin yani eski bağlantıların üzerine olmaktadır. Bu anlamda algılama yeni etkinin eski bilgilerle bağlantısının kurulmasıdır.

Yeni algının eski bilgilerle yeter bağı kurulmuş ise, insan yeni bir bilgi öğrenmiş demektir. Yeterince bağlar kurulmamış ise unutma olur.

UNUTMA VE HATIRLAMA

Elektronik hesap makinasmın algılaması, hafızaya bilgi vermek yani kodlandırılmış kart veya şeritlere göre (1) veya (0) elektriğiyle yüklenmesidir. Elektronik hesap makinasının unutması ise verilen bilgilerin silinmesi olabilir.

İnsan beyninde bir bilginin unutulması, o bilgiye karşılık olan hücre bağlantısının ya tamamen dağılması veya kısmen dağılmış olmasıdır.

Unutmayı da fotoğraf örneğinde anlatmak gerekirse; ya karta etkiyen ışık az geldiğinden ya da yeterince banyo edilmemesinden dolayı kartın üzerindeki fotoğrafın silinmesine kartm unutması diyebiliriz.

İnsan beyni unuttuğu bir olayı sonra yeniden hatırlayabilir. Bu yeniden hatırlama o bilgiye karşılık olan hücre bağlantısının başka bağlantılarla çözülmesi (unutma) sonra başka bağlantıların zayıflamasıyla eski bağlantının yeniden ortaya çıkması (hatırlama) olarak açıklanabilir.

Esasen beyindeki bir bilginin hatırlanması, o bilgiye karşılık olan hücre bağlantısına yeni bir elektrik akımı gönderilerek kimyasal bir biçimde saklanan bu hücre bağlantısının yeniden uyarılmasıdır.

Bir bilgiyi unutmamak veya gereğinde hemen hatırlamak için o bilginin yeterince algılanması ve beyinde o bilgiye karşılık olan bağlantının yeterince sağlam olması gerekir. İnsan bir şiiri ezberlemek için tekrar tekrar okur. Bu tekrar tekrar algılama demektir. Öte yandan insan unutmamak istediği bir bilgiye önem verir, üzerinde düşünür, bütün dikkatini o bilgi üzerinde toplar, bütün bunlar o bilginin eski bilgilerle olan sağlam bağlarım kurmak içinder.

ŞARTLANMA

Bazı insanların bir fikre şartlanıp kaldıklarını ve o sabit fikre karşı hiçbir görüşü hoşgörüyle karşılamadıklarını görüyoruz. İnsan beyninin herhangi bir fikre saplanması, **o fikre, o bilgiye** ait hücre bağlantılarının kolay kolay değişmeyecek biçimde kenetlenmiş olması halidir.

Şartlanmış bir insanın beyni, kolay kolay yeni bilgileri almaz. Çünkü algılama demek, eski bağlantıların üzerine yeni hücre bağlantıları kurmak demekti. Yani algılama için eski bağlantılarm az da olsa değişmesi gerekir, halbuki şartlanmış bir insanm eski bilgisine karşılık olan hücre bağlantısı yeni etkilere kapalıdır.

Şartlanma olması için, aynı etkinin ya tekrar tekrar beyne iletilmesi ya da çok etken bir biçimde bir defa iletilmesi ve o sabit fikre aykırı olabilecek diğer bilgilerin reddini sağlayacak yan bilgilerle tamamlanmış olması gerekir. İşte bu halde şartlanma olmuş, yani kişinin beyni diğer etkilere kapalı, donuk bir yapı almıştır.

Öte yandan şartlanma, bir çeşit öğrenme yoludur. Bir etkiyi izleyen ikinci bir etkinin birinciyle çakışık olarak tekrar tekrar bene iletilmesi birinci etkinin peşinden mutlaka ikinci etkinin geleceği şartlanması doğurur.

Ivan Pavlov'un yaptığı deneyler, iki etkinin peş peşe beyine iletilmesi halinde ikinci etkinin, birinci etkiye olan tepkiyi uyandırmak üzere beyni şartladığım ortaya koymuştur. Bu olay birbirine bağlı olarak verilen iki bilginin de beyinde saklanmış olduğunu kanıtlar. Ne var ki, Pavlov'un hayvanlar üze-

rinde bulduğu şartlı refleksler, bir öğrenme olayının varlığını ortaya koymasına rağmen öğrenmenin nasıl olduğunu aramaya dönük değildi.

BEYİNE EL ATILDI

Beyin sayesinde, elektronik beyin, elektronik beyin sayesinde beyin hakkındaki bilgimiz hızla ilerliyor. Bu ilerleyiş çok değişik alanlarda yeni ufuklar açıyor.

"Yale Üniversitesi tıbbi araştırma laboratuvarı tarihte ilk defa bir maymun beyninin faaliyetini, bir elektronik beyin - kompüter- ile kontrol altına almıştır."

Bu iş için maymun beyninin çeşitli bölgelerine elektrodlar yaklaştırarak, o bölgelerin elektrik yükleri ve "EEG"leri tespit edilmiş ve sonra bu elektrik yükleri ile "EEG"ler, elektrodların bağlı olduğu kompüter ile istenilen biçimde değiştirildiğinde (yani EEG analizinde ortaya çıkan akımların istenilen frekansa dönüşmesi için gerekli etki verildiğinde) maymunun hareketlerinin değiştiği görülmüştür.

DELİLİK

Öte yandan deli dediğimiz sinir hastaları veya saralı dediğimiz hastaların durumu da bilinemez olmaktan çıkıyor. Hemen söyleyelim ki her iki hastalık da beyin ve sinir sistemiyle, özellikle beyinde elektrik yüklerinin denge durumlarıyla ilgilidir. Daha doğru bir deyişle beyin konusunda gördüğümüz ritimlerle ilgilidir.

BEŞ DAKİKADA YÜKSEK ÖĞRENİM

Bugün için hayal. Ama yarın için beş dakikada yüksek öğrenim yapılamayacağını söylemek bilimlere inanmamak olur.

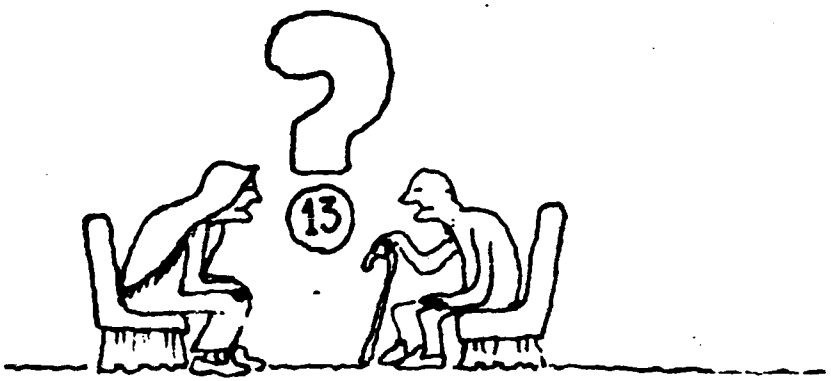
İnsan beynine, sinir lifleri ve hücrelerden ibaret bir elektrik devresi gözüyle bakar ve beynin her hücresinin özelliğini ve elektrik yükünü tespit edebilirsek; beyinde değişiklik yapabiliriz demektir. Başka bir söyleyişle, animal elektrikle çalıştığını kesin olarak bildiğimiz beynin, elektronik analizini yapabilirsek, beyinde istediğimiz değişikliği yapma olanağına da kavuşuruz.

Yalo Üniversitesinde yapılan son deneyler beynin elektronik analizine doğru yöneldi. Ve maymunun bilgi ve davranışlarını değiştirmeye başladı.

Bilginin, nesnel gerçeğin beynimizdeki yansıması olduğunu ve bu yansımanın da bir hücre bağlantısı biçiminde (Permutation) olduğunu görmüştük. Eğer biz beynin elektronik analizini yapabilirsek; beyinde her biri bir başka bilginin yansıması olan hücre bağlantılarını da istediğimiz gibi değiştirebiliriz demektir. Bu değiştirmek olanağı ise, insana istediğimiz bilgilerin verilmesi, istemediğimiz bilgilerin beyinden silinmesine kapı açacak demektir. Bu iş için en az şu üç detayı bilmemiz ve birbirine göre düzenlememiz gerekir.

1) Beyin hücre bağlantılarının (kodlarının) anlamı,
2) Beynin her hücresinin yeni etkiyi nasıl karşılayacağı,
3) Beyinde istenen sentezi oluşturacak olan etki.

Bir elektronik beyinle bütünlenen insan beynine yüksek öğrenime kadar öğrendiği bilgileri beş dakika veya daha kısa sürede vermek mümkün olabilir. Bu görüş, bugün için hayaldir. Ne var ki, İsa'nın doğduğu yıllarda radyo hayal bile edilemiyordu. Öte yandan bu görüşün, bugün için hayal oluşu; görüşün saçmalığından değil, beynin yapısı hakkındaki bilgilerimizin azlığındandır.

3
BİLGİ - BİLGİLENDİRME

İNSANIN BİLGİSİ

İnsanın bilgisi, geniş anlamda çevresinin veya ortamının bir ürünüdür. Ancak bu sözden, insan yalnızca gördüğü ve algıladığı şeyleri bilebilir, yeni hiç bir şey yaratamaz anlaşılmalıdır. İnsan bilgilerini geliştirebilir, yeni buluşlara varabilir,ancak bu gelişme ve buluşlar eski bilgilerinden tamamen kopuk olamaz.

İnsanın bilgisi, dünyamızın yapısı ve dünyamızdaki olayların oluş kurallarıyla sınırlanmıştır. Evren içinde dünyamızın ne kadar küçük bir noktacık olduğunu düşünmek; evren içindeki insanın bilgisini henüz ne kadar sınırlı olduğu hakkında iyi bir fikir verir. İnsanın bilgisi, içinde yaşadığı ortamın insana yaptığı etkilerle sıkı sıkıya bağlıdır. O kadar bağlıdır ki; bir insanın bilgisini insanın içinde yaşadığı ortamdan ayrı olarak düşünürsek doğru bir değerlendirme yapamayız.

İnsanın bilgisi yalnızca bir bilgilenme değil, aynı zamanda bilgilendirilmedir de. Yani insan yalmzca kendi istediklerini öğrenemez insana çevresi istemediği bilgileri de öğretir ve insanın toplam bilgisi bu iki bilginin birleşimidir. Toplumun bilgilenmesinde de durum aynıdır. Toplumdaki insanların beyinlerine ulaşan etkiler, toplumun bilgilenmesinde başlıca rolü oynar. Bu bakımdan toplum bilgilenmesinden en önemli etken kitle haberleşme araçlarıdır.

BİLGİ BİLGİLENDİRME

Eğitim denilince insana gerekli olan bilgilerin verilmesi, insanın o alanda bilgilendirilmesi anlaşılır. İşte bu bilgilendirme işinde; radyo, gazete, kitap, televizyon ve benzeri araçlar kullamlmaktadır. Toplumun bilgisini oluşturan gazete, kitap, dergi, radyo, televizyon gibi araçlara sinema, tiyatro benzeri gösteri sanatları ve eğitim kurumlarım da katmak mümkündür. Bu nedenle eğitim denilince yalnızca eğitim kurumlarında yapılan eğitimi değil; insana etkiyen bütün bilgilendirme işlerini de anlamalıyız.

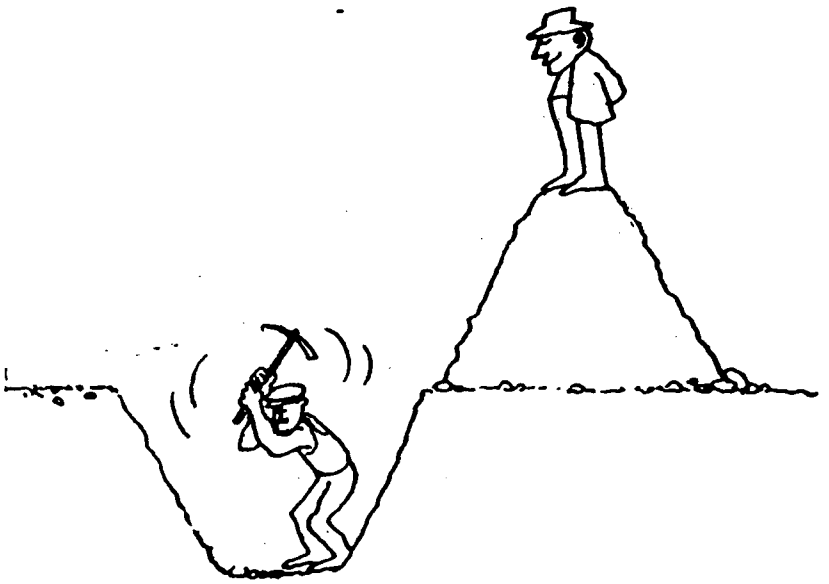
Toplum eğitiminde kitle haberleşme araçları son derece önemlidir ve bu araçların üzerinde söz sahibi olanlar istedikleri bilgiyi topluma verebilir, istediğini vermeyebilirler. Böylece toplumun yanıltılması, aldatılması şartlanması bile mümkün olabilir.

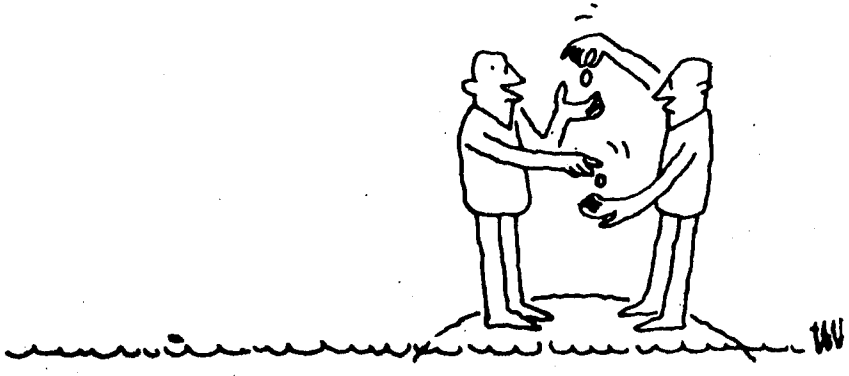
İnsanın çevresinin ve kitle haberleşme araçlarının insan bilgisi üzerindeki etkisini anlamak için şunu düşünelim: Ankara'da bir ana beşiz doğursun.

Bu beş çocuğu dünya üzerine dağıtalım. Birincisi Kuzey Kutbuna Eskimoların arasına, ikincisi Londra'ya varlıklı bir ailenin yanına, üçüncüsü Afrika'da yamyamların yanına, dördüncüsü İstanbul'a ve nihayet beşincisini de Hakkari'nin bir köyüne gönderelim. Kabul edelim ki, çocukların beşi de ölmeyecek ve yaşayacaktır ve biz bu beş kardeşi yirmi yıl sonra Ankara'da bir araya toplayalım. Bu gençlerin bilgilerinin ne ölçüde aynı veya benzer olduğunu düşünebilirsiniz. Her

genç, kendi çocukluğundaki algılarına dayanan çok farklı bilgilere ve çok farklı davramşlara sahip olacaktır. Bu farklılıklar arasında din, dil, ırk, milliyet farkları da bulunacaktır.

Bu örnek aracılığıyla insanların farklı bilgilerinin, farklı ortamlara dayandığım söyleyebiliriz.

4
EĞİTİMİN AMACI: ÜRETİM

Buraya kadar eğitimi bir bilgilendirme çalışması olarak ele alıp incelemiş olduk. Bunun için de bilginin ne olduğundan başlayıp, nasıl bilgilenildiğine kadar bilgi sorunlarma kısa bir göz attık. Günümüzde ise eğitim denilince genel olarak bilgilendirmeyi değil de özellikle okul gibi öğretim kurumlarında yapılan bilgilendirmeyi anlıyoruz.

Eğitimin amacını tek kelimeyle söylemek gerekirse; bu amacm genel anlamda üretim olduğunu söyleyebiliriz. Evet, **eğitim üretim içindir.**

Tarihin ilk çağlarından itibaren durumu incelersek eğitimden beklenen sonucun bir şey üretmek olduğunu görürüz. Eğitimin amacı üretim dendiğinde, bu üretim sözcüğünden yalmzca bir nesnenin, bir ürünün sayıca çoğaltımı anlaşılmamalıdır.

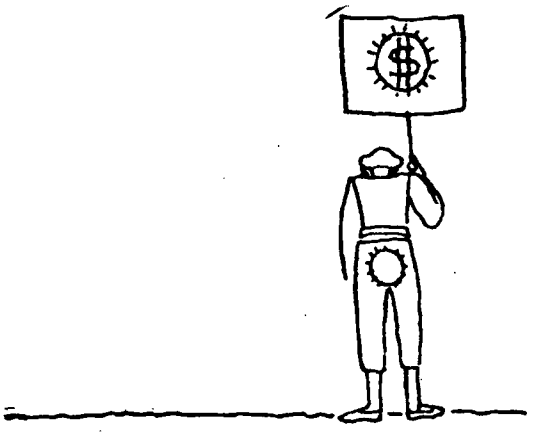
Eğitim üretim içindir, ama eğitim yaratım içindir de. Yeni bir anlayış, yeni bir yapı, yeni bir düzen, yeni bir metod oluşturmayı da bir çeşit üretim sayıyoruz ve işte bu anlamda; eğitim üretim içindir, eğitim yaratım içindir diyoruz.

Öte yandan şunu belirtelim ki çok açık bir gerçek olmasına rağmen; "eğitim üretim içindir" ilkesi Türkiyemizde henüz ifade bile edilmemiştir. Gerçekte ise; tarih incelendiğinde açıkça görülür ki doğru eğitim daima üretime dönük olmuştur.

İlk insanlar, avcılık konusunda edindikleri bilgileri çocuklarına öğretmeye başladığı anda; bu ilkel eğitim, av hayvanı yakalanması için, yani bir ürün eldesi içindi. Tarımın başlamasından sonrası için de aym şey; kişi çocuğuna tarım yapmayı, yani tarım ürün elde etmeyi öğretiyordu.

Kısaca anlatmak gerekirse ilk çağlardan bu yana insan daima bildiği bir ürünün eldesini çocuğuna öğretmiştir. Felsefe ve mantık alanında yapılan öğretimlerde de amaç, daha doğru bir yargının eldesine yöneliktir. Daha sonraları insanların yeni kuşaklara madenlerin nasıl işleneceğini öğretmeleri, çeşitli aletler üretimine yönelik eğitimlerdir. Günümüzde meslek öğrenimi denilen eğitim de aynı şekilde; bir ürün ya da bir faydanın eldesine yönelmiştir.

Türkiye'de ise; "eğitim üretim içindir" ilkesi ne kabul edilmiş, ne de ifade edilmiştir. Eğitim, ama ne için eğitim? Bu soruya cevap vermeye yönelen eğitimcilerimiz; "memleket kalkınması", "adam yetiştirme" gibi büyük fakat ne anlama geldiği belirsiz olan sözlerle ortaya çıkmışlardır. Gerçekte ise, bir eğitimcinin ilk bilmesi gereken şey ne için eğitim yapılacağıdır. Bu sorunun tek doğru karşılığı ise üretim için eğitim ilkesidir.

5
Türkiye'de Eğitimin Temel Hatası

EĞİTİMİMİZİN T EMEL HATASI

Türkiye'deki eğitimin aksaklıkları üstüne çok şey söyledi. Eğitim düzenimiz birçok yönden eleştirildi, birçok kusurlar dile getirildi. Çünkü; ne yönden bakılırsa bakılsın eğitimimizin elle tutulur bir yanı bulunamıyor.

Birçoklarının yaptığı gibi, eğitim düzenimizn tek tek hatalarını saymayı bir kenara bırakır da temeldeki hatanm ne olduğunu düşürsek, şunu görürüz: Türkiye'deki eğitim **temel hatası: Türkiye koşullarına göre üretime dönük olmamaktır.**

Türkiye'nin olanaklarına göre, Türkiye için üretime dönük olmayan bir eğitim düzeni kuramamışız. Çektiğimiz bütün acıların temelinde, üretime dönük olmayan bir eğitim düzeninin izleri vardır.

Türkiye'de eğitim düzeni gençlere ansiklopedik bilgiler verir. Soyut bir bilimsellik içindedir. Gerek ansiklopedik bilgiler gerekse soyut olarak okutulan bilimler üretime yönelik değildir. "Genel Kültür" edebiyatı altmda gençlere öğretilen bilgilerden yüzde onu bile, okul sonrası hayata atılan gençlerin işine yaramamaktadır. İşte bu nedenle diyoruz ki, eğitimimizin temel hatası Türkiye koşullarına göre üretime dönük olmamaktır.

Öte yandan şunu belirtelim: Üretime dönük eğitim ilkesindeki üretim sözünden ne anlamalıyız? Üretim, üretmiş olmak için yapılmaz. Üretim doğrudan doğruya halkın ihtiyaç duyduğu, tüm toplumun işine yarayacak ürünlerin üretilmesidir.

ÜÇ YANLIŞ ÜRÜN

Eğitimden beklediğimiz, ihtiyaç maddelerinin çoğaltılması ve yeni değerlerin yaratılmasıdır. Halbuki Türkiye'deki eğitim başlıca üç yanlış ürün verir:

1) Sokağa; işsiz,
2) Memuriyete; aybaşı beklemeye,
3) Yurt dışına; işe.

Eğitimini tamamlamış bir kişi için ilk tehlike işsiz kalma tehlikesidir. Daha değişik bir söyleyişle; hiçbir üretim yapma olanağı bulamamaktır.

Bir devlet dairesinde veya özel bir iş yerinde aylıklı olarak çalışmak oldukça rağbet görüyor. Öte yandan bu kaçınılmazdır da. Ne var ki, bu tür çalışma, herhangi bir nesneyi, herhangi bir fonksiyonu ya da yeni bir değeri üretmeye yönelik olmaktan çok, hergün paydos saatini, her ay maaş almayı bekleyen insanlar yaratmaktadır.

Özellikle doktorlar, mühendisler ve teknikerler yurt dışına çalışmaya yurt dışında üretim yapmaya giderler. Bu üretim ise; Türkiye için değildir. Açıkça görüldüğü gibi ilk iki laan üretime dönük değildir. Yani gerek işsiz bir insan, gerekse aybaşı bekleyen memur, yeterince üretken değildir. Yurt dışına çalışmaya gidenler ise; üretim yapmaktadır ama bu üretim Tür-

kiye için değildir. Öyleyse bu üç yanlış ürün yetiştirmenin de hatası: Türkiye olanaklarına göre üretime dönük olmama temel hatası ile aynıdır.

BEYİN İHRACI

Yurt dışına çalışmaya gidişte temel neden, Türkiye'de iş bulamamak olarak ortaya çıkar. Çünkü insan tüm bilgilerini kullanarak üretim yapmak ve bu üretime karşılık yeter gelir sağlamak ister. Öte yandan yurt dışından yapılan çağrı, iş ve yeter geliri garanti etmektedir.

Geri ülkelerin en önemli sorunlarından biri yetiştirdiği değerlerin yurt dışına gitmesidir. 1968 yılında Türkiye'nin:

2243 Doktoru
975 Mühendisi ve
245 Bilim adamı yurt dışmda çalışıyordu.

"Diğer yandan yapılan bir ankete göre 7396 doktordan 1596'sı da dışarıya gitmeyi planlamaktadır". Dışarda bulunan 245 bilim adamından 151'i bulundukları ülkenin uyruğuna geçmiş bulunmaktadır. Bu insanların yetiştirilmesinde yapılan yatırımlar, Türkiye zararına kaydedildiği gibi tam verimli olacakları zaman Türkiye'ye en azından ticari rakip olan ülkelerde çalışmaları, yabancı ülkeyi ilerletirken Türkiye'yi daha da geriletmiş oluyor.

Beyin göçü konusu yalnız Türkiye için söz konusu değil, 16 Şubat 1969 günlü 16 sayılı cep dergisinde Ronald Schiller imzalı yazıda şu rakamları görüyoruz.

"Yalnız 1963 yılmda İngiliz uyruğunu taşıyan 5900 profesör, 4400 hemşire, 4200 mühendis, 1200 doktor - yani o yıl yüksek öğrenim diploması alanların yüzde kırkı - vatanlarından ayrılıp başka yerlere gittiler. Fakat aynı yıl İngilizler geri almış ülkelerden 3300 profesör, 1600 mühendis, 1300 hemşire, 300 doktor sağladılar. Şurasına dikkati çekmek gerekir; bugün İngiliz sağlık örgütlerinde görevli bulunanların yüzde kırkım Pakistan, Hindistan ve Antiller gibi ülkelerden gelen uzmanlar teşkil etmektedir... Bahtsız Vietnam'da çok yararları dokunabilecek yüksek öğrenimli 3500 Güney Vietnamlı Fransa'da çalışmaktadır... Kanada'ya gelince 1964'de 920 mühendisini

Amerika'ya kaptırmış, fakat aynı yıl yabancı ülkelerden, özellikle İspanya ve Arjantin'den 2000 mühendis getirtmiştir.

Şurası açıktırki, Amerika tek başına yabancı uzmanları çekip toplayan bir ülkedir. Tıp alanı buna en iyi örnektir. Amerikan hastanelerinin her yıl 5500 doktora ihtiyacı vardır, bu yeni doktorları da yabancı ülkelerin fakülteleri sağlıyor. Bu yüzden Amerika'da hastanelerde veya dışarda çalışan doktorların yüzde yirmisekizi yabancıdır. Amerikalı Senatör W. F.Mondale bu konuda şunları söylüyor, "işin gerçeği şu; dünyanın en yoksul ülkeleri, dünyanın en zengin ülkesinin yardımına koşmaktadır.

Her yıl yüz bin yabancı genç Amerikan üniversitelerine öğrenim görmeye geliyor. Sözde bunlar kendi yurtlarına dönerek görev alacaklardır. Fakat tahmin edildiğine göre Asyalı öğrencilerin yüzde doksanı, Orta Doğulu, Yunanlı ve Mısırlı öğrencilerin yüzde ellisi, Afrika ve Latin Amerika'dan gelen öğrencilerin önemli bir bölümü anayurtlarına hiçbir zaman dönmüyor, Amerika'ya yerleşiyor. Yabancı ırk ve milliyetten göçmenlere karşı konmuş önleyici kayıtların 1965'de kaldırılması ve uzman kişilere tanınan kolaylıklar, bu göç akınını hızlandırdı."

Türkiye Bilimsel Araştırma Kurumunun ve benzeri kuruluşların sağladığı burslar ilim adamı yetiştirmeye yönelik. Halbuki bu kanalla yetişen insanların Türkiye'de çalışacakları hiçbir iş alanı yok gibidir. Atom teorileri üzerine doktora yapan bir insanı düşününüz. Türkiye'de hiçbir deney yapma olanağında değildir. Gerek deney masrafları gerekse ilgili tesisler bu çalışmaya imkan vermez. Bu kişilerin öğrendiğini uygulamak veya öğrendikleri ile yeni değerler yaratabilmek için olanakları elverişli olan dış ülkelere gitmeleri kaçınılmazdır.

Fazla bilgiye hayır mı diyoruz? Evet, fazla bilgiye hayır. Eğer bu fazla bilgi Türkiye'ye hiç yarar sağlamayacak, Türkiye'de yeni bir üretime elvermeyecek ve tersine olarak yetiştirme masrafları Türkiye'ce sağlanan bu kişiler dış ülkelere fayda sağlayacaksa; Türkiye için fazla bilgiye hayır demeliyiz. Çünkü ilkemiz; Türkiye olanaklarına göre, Türkiye için üretime dönük bir eğitim olmalıdır.

Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumundan gerçekte büyük yararlar beklemekte haklıyız. Ancak dikkat edilmesi gereken nokta; bu kurumun çalışmaları Türkiye'de Türkiye için üretimi gerçekleştirmelidir. Bu sağlanmazsa Türkiye'nin kıymetli beyinlerini ihraç merkezi haline gelebilir.

ÖĞRENİM KURUMLARIMIZ

Şimdi de; Türkiye koşullarına göre Türkiye için üretime dönük eğitim ilkesi açısından eğitim kurumlarımıza bakalım.

İlk öğrenimden beklediğimizi: Okuma yazma öğretmek, sosyal hayatımız ve genel dünya hakkında bilgi vermek diye özetlersek; üretime dönüklük açısından söyleyecek çok sözümüz yoktur. Ancak ilkokuldaki bilgilerin çocuğu ne ölçüde üretime dönük bir eğitim için hazırladığı tartışılabilir.

Orta öğrenimde durum çok farklıdır. Bizdeki orta öğrenimin neden yapıldığı bile belli değildir. Lise mezunu olan bir genç 1970 Türkiye'sinde ne yapar? Bu gençler neden liseden mezun edilmiştir? Bu sorunun cevabı: "Genel kültür seviyesinin artması için" ise; şunu soralım. Ne kültürü, hangi işe yarayacak olan kültür?

Öte yandan bu soruya "üniversiteye eleman hazırlıyoruz" cevabı da verilemez. Çünkü liseden mezun olanların çok az bir kısmı üniversiteye alınmakta, geri kalan ise mezunları sokağa atılmaktadır. Bu açıkta kalan lise mezunlarının ellerinden hiçbir iş gelmez. 11 yıllık eğitim boyunca hiçbir mesleki bilgi, yani üretime yarayan bir bilgi öğretilmemiştir. Ama kafaları ansiklopedik bilgiler ve soyut bilimsel bilgilerle dolu gençler, kala kalırlar orta yerde.

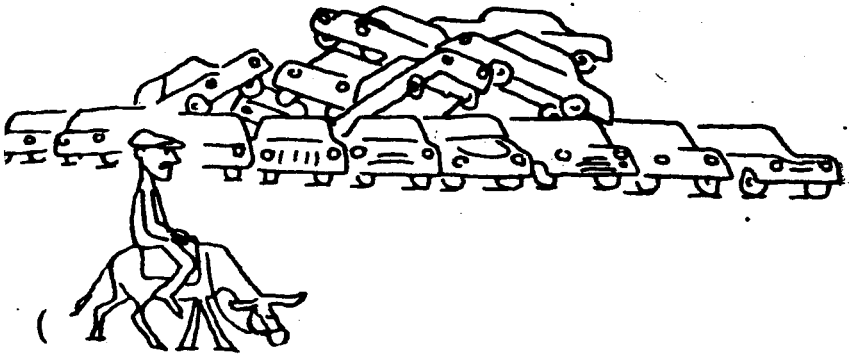
Öte yandan orta öğretimde okutulan bilgilerin, ne ölçüde öğrenilmiş olduğu da ayrı bir tartışma konusudur. Çünkü pratikle doğrulanması olanağı bulunmayan ve ezbere dayanan bir bilgi yığını verilmektedir. Gerçi öğrenci bu bilgileri ezberlemekte ve bir soru sorulduğunda kurulu plak gibi ezberlediklerini tekrar etmektedir, fakat bu tür bir tekrar ediş o bilgilerin öğrenildiği anlamına gelmez. Çünkü bir papağan da çarpım tablosunu ezberleyip söyleyebilir. Ancak bunun ne anlama geldiğini bilmemektedir.

Ayrıca bu ezber bilgiler, gençlerin kafasını işgal ederek onların düşünme yeteneklerini sınırlamaktadır. Manası yeterince anlaşılmamış olan bu bilgiler kısa bir süre sonra zaten unutulmaktadır. Orta öğrenimin neden yapıldığı veya ne için yapılması gerektiği anlaşılamamıştır Türkiye'de. Ve bu belirsizlik gittikçe daha kötü sonuçlar verecek doğrultuda ilerlemektedir. Mesleki orta eğitim kurumlarının gittikçe azaltılarak, klasik liselerin çoğaltılması bu yanlış gidişin örneklerinden biridir.

Yüksek öğrenim kurumlarımız ise; pek iç açıcı değildir. Gerçi bu kurumlar bir meslek öğrenimine yani bir anlamda üretime yönelik olarak kurulmuştur. Ama, bu kurumlarda öğretilen bilgiler Türkiye'nin olanakları ve iş hayatıyla bağdaşmayan bilgiler durumundadır. Bu bilgiler genellikle bağımsız bir üretime imkan vermez. İş hayatına atılan bir kişi okulda öğrendikleriyle pek az ilgili olan, pratikte geçerli bilgileri yeniden öğrenmek zorundadır. Bu ise üniversitelerimizin ülke sorunlarından kopuk ve üretime imkan vermeyen bilgiler öğretiyor olması demektir. Üzülerek belirtelim ki, Türkiye olanaklarına göre üretime dönük eğitim yapan kurumlarımız yoktur ve bugünkü gidiş daha da kötüye bir gidiştir.

Bir önemli husus daha var. Hayata atılınca iş bulabilen her adama üretim yapıyor gözüyle bakamayız. Örneğin, amele çavuşluğu yapan bir yüksek mühendis üretim yapıyor dersek hatalı olur. Çünkü, gerek devlet bütçesine, gerekse kendisine hiç de az olmayan bir bedele mal olan bilgileri uygulamamaktadır. O pahalı diploma çeşitli güvenilirlik evrakları arasında ucuz bir dosyaya hapsedilmiştir.

Burada eğitim kurumlarımızın yalnızca üretime dönüklük açısıdan kısaca durumunu gördük. Daha sonraki bölümlerde bu konuya yeniden döneceğiz.

6
Köy Enstitüleri

ÜRETİME DÖNÜK EĞİTİM ÖRNEĞİ: KÖY ENSTİTÜLERİ

Köy enstitüleri çok tartışıldı. Daha da tartışalacak. Lehinde ve aleyhinde çok şey söylendi. Fakat yine de eğitim yapımızdaki yeri duru bir biçimde ortaya konmuş olmadı.

Köy enstitüleri Türk eğitim tarihinde çok önemli bir denemedir. İlkeleri, uygulamaları ve sonuçlarıyla, apayrı özellikte bir eğitim kurumudur.

Türkiye'nin koşullarına göre üretime dönük eğitim ilkesi, köy enstitülerinde köyler için geniş ölçüde uygulanmıştır veya uygulanmaya çalışılmıştır.

Şöyle ki; köy enstitülerinde eğitimin amacı; köy koşullarına göre köy için köyde üretim olmuştur. Eğitim doğrudan doğruya, köydeki üretime, köylünün ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir.

Köy için, köyde üretimi gerçekleştirmek isteyen bir eğitim düzeni yaratılmıştır. Doğrudan doğruya tarım, hayvan besleme ve benzeri alanlarda üretim için köylünün işine yarayacak bilgiler ve bütün çalışmalar boyunca gerekli aletlerin yapım ve bakımıyla ilgili bilgiler öğretilmiştir. Kısaca üretim için gerekli olan ve köylünün her alanda ihtiyacını karşılamaya yarayan bilgileri verebildiği ölçüde köy enstitüleri bu alanda en iyi çalışmaları yapan, gerçekten üretime dönük ve hatta üretimle iç içe eğitim kurumları olarak karşımıza çıkar. Bu nedenle Türkiye'de halkın ihtiyaçların karşılamaya, yani doğru bir üretime yönelik tek eğitim kurumu köy enstitüleriydi diyebiliriz.

Köy enstitülerinin, köy olanaklarına göre ne ölçüde üretime dönük ve hatta ne ölçüde üretimle iç içe olduğunu 30.11.1943 tarihli "Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilat Kanunu İzahnamesi"nde açık olarak görebiliriz.

İzahnameye göre: "Köy enstitülerinde köylünün ekonomik ve sosyal hayatını yükseltmek maksadıyla yapılan kültür, ziraat, sanat ve bütün köy işlerinin disiplinle yapılmasım temelin için köy enstitülerinde maaş, ücret veya gündelikle vazife görenler, talebe tarafından yapılan işlere gerek öğretme ve tecrübe safhalarında, gerekse işi bitirme safhasında olsun fiilen iştirak etmekle mükelleftirler. Kültür, ziraat, sanat ve bütün köy işlerinde, çalışmaları angarya haline getirmemek için köy enstitüsü mensupları, iş ve disiplinli, yani köy enstitüsü varlığını her davanın üstünde ve yükseğinde görmeye tutmaya çalışacakladır... Köy enstitülerinde talebe ve öğretmenlerin huzurla iş görme ihtiyaçları temin edilecektir... Köy enstitüleri tabiat ortasında, bir köy içinde kurulmuşlardır. Bu sosyal ve kültürel teşekkülde bütün hayat "iş" halinde görünmektedir. Bu müesseselerin bütün sosyal kıymetlerini de iş hayatında gömülü buluruz. Burada iç ve dış hayatın temeli "iş" dir. Köy enstitülerindeki iş durumunu köy insanınm hakiki fonksiyonun tespit etmekle ayırdedebiliriz. Köylü insan maddi ve manevi bütün varlığı ile mevcudiyet vasıtalarının hepsi ile kendisini saran tabiat üzerinde tesir için emek sarfetmekte ve alınteri dökmektedir. Köylü insan bu cihetle ihtiyaçlarını doğrudan doğruya el ve adele kuvvetiyle çıkarmaktadır. Onun zihni işleri de yine ancak el işi vasıtasıyla kıymet bulmakta ve... Netice ver-

mektedir. Bütün köy iş sistemiyle birlikte köy enstitülerinin işlerini tahlil ve mukayese ettiğimiz zaman hepsinde müşterek şu noktaları bulmaktayız.

a) İş Mevzuu: Toprak, hayvan, ağaç, mera tohum gibi tabiata sımsıkı bağlı türlü konular.

b) İş Aletleri: (a) fıkrasında yazılı işlerin ameliyelerini yapmaya yarayan sabit veya müteharrik aletler ve makinelerdir.

c) İşlik: Çiftçi için işlik büyük veya küçük her türlü iş alanlarıdır.

d) İşin yapılışı: Elde edilmek istenen neticeye ulaşmak için aletleri mevzua tatbik etmekten ibarettir... Bu iş mahiyetine göre muhtelif kalitede işçi ister. Köy enstitülerinde bu kalite farkları, talebenin içinden çıkıp geldikleri, köy teşekküllerinin terbiye ve kabiliyetlerinden kopup gelmektedir...

e) İş Yapanlar: Köy enstitülerindeki iş sisteminde işi yapanları ikiye ayırabiliriz. İdare edenler, edilenler. İdare edenler için söylenecek tek söz şudur: Köy enstitülerinin öğretmenleri, işçileri tıpkı köylü ailenin anası, babası, ağası gibi usta bir işçi sayılacak duruma girmelidir. Öğretmen, usta öğretici, talebe, kısaca enstitü mensuplarının hepsi; enstitüde ekonomik karakteri haiz bir yaşayışm vazgeçilmez adamları olmalıdırlar... Unutmayacağımız nokta: Asıl köylüsel kültürün de ancak işten, iş münasebetlerinden doğmuş ve teşekkül etmiş olduğudur. Köy insanı tarladan ve tarlasındaki çalışmasından hız alarak kendi iş kültürünü yaratmıştır. Köy insanmın idealistliğini, realistliğini, maddeciliğini, sarsılmaz görünen sükûtunu, şaşmayan aklı selimini muhafaza durumunu, sinirlerinin sağlamlık sebeplerini, iç huzurunu ve bu bakımlardan onun memleket istikbali için güvenilecek ihtiyat büyük bir "insan hazinesi" olmasmdaki kıymeti, iktisadi ve maddi menfaatler etrafında toplanmasının manasım unutmamamız lazımdır. Köy enstitülerinde talebeye kazandırılacak, edindirilecek bilgilerin mahiyet ve kıymetini de bu görüşle tayin edebiliriz. Köy enstitülerinde ve köy okullarında bilgi bir vasıtadır. Bu vasıta talebenin zekasını mümarese ettirmek, muhayyelesini uyandırmak, onlara bazı düşünme ve çalışma metodları vermek için kullanılacaktır. Basit bilgi edinmeye önem verme köy enstitüsü ve köy okulunu saran iş hüviyetine asla

denk düşmeyecektir. Köy enstitülerinde basit, fakat kabiliyetli insan, ruhi kudretinde varlık olan ve fikri kudretiyle iş başaran vatandaşlar yetiştirmemiz lazımdır... Köylerde müştereken yapılması zaruri nice kollektif ve geniş işlerde hem kısır, hem menfi kalmamak için talebeye kazandırılacak bilgileri yapıcı köy insanına yarayacak kıvamda vermek gerekmektedir..."

İzahnamede açıkça görülmektedir ki: Köy enstitülerinde eğitim, tam anlamıyla üretim için yapılmaktadır ve hatta eğitim doğrudan doğruya üretme işiyle birlikte yapılmaktadır.

Köy enstitülerindeki çalışmalar o ölçüde köylünün ihtiyacına göre düzenlenmiştir ki, Beşikdüzü Köy Enstitüsünde, köylüyü aracılara sömürtmemek için hamsi alım satımı bile yapılmıştır.

Öte yandan köy enstitülerinde "köyde çalışma" "iş başında yetiştirme" ve "köylü ile işbirliği" çok sözü edilen ve benimsenin ilkeler olmuştur.

ENSTİTÜLERİN GÜNLÜK HAYAT VE İŞ TAKVİMİ

Enstitülerde uygulanan iş takvimine göz atmak bile, enstitülerin köy hayatına ve köydeki üretime ne kadar katıldığını gösterir.

"Genel olarak enstitü şafak sökerken veya saat altıda kalkardı."

"Enstitülerde özel kahvaltıdan sonra öğrenciler günlük çalışmaya başlamadan önce bir saat kadar serbest olurlardı. Yatakhane ve dersaneler temizlenir ve havalandırılırdı..."

"Saat sekiz buçuk sıralarında toplanılarak yoklama ve günlük işlerin dağıtımı yapılırdı. O zaman kümebaşı öğrencilerin kıyafetlerini gözden geçirirdi. Bu muayeneler çok ciddi idi. Hasta olanlar tedaviye, elleri, tırnakları kirli olanlar temizlenmeye yollamr, düğmeleri çözük olanlar kendilerine düzen verirlerdi..."

"Sabah programı üç saat kadar sürerdi, fakat her enstitünün kendi sistemi vardı. Genel olarak, laboratuvar, işlik ve tarla işi sürekli olur, dersane çalışması ise ya kesintili olur veya saat hesabıyla yapılırdı."

"Öğle yemeğinden sonra, sabahki çalışmaya benzer bir çalışma devresi olurdu."

Öğrencileri araştırmaya mecbur eden ödevlerin verildiği ve bu ödev yapmanın, öğrenime devam etme ve diğer işlerle nasıl yürütüleceğine ilişkin esasların tespit edilerek her türlü çalışmanın programlandığı enstitülerde çeşitli konularda küme toplantıları da yapılırdı.

"Akşam yemeğinden sonra bir süre ders çalışma devresi verilir ve günlük program saat dokuz buçuk veya onda sona ererdi. Öğrenci ve öğretmen idareciler, enstitüyü yatağa yatırırlardı."

Ayrıca enstitülerin haftalık, aylık ve yıllık programları mevsimlere ve yetiştirilen ürünlerin durumuna göre tespit edilirdi. "Her enstitü bütün yıl açıktı. Öğrenciler küme olarak 45 gün kadar bir süre için tatile giderdi ve bu tatile gidiş nöbete konmuştu. Fakat tatilde bile bu öğrencilerin sorumlulukları vardı. Mesela dönüşte kendi köylerinin çevresinden toplanma bitki ve hayvan çeşitleri örnekleri getirmeleri beklenirdi."

KURULUŞ

Köy olanaklarına göre köy için üretime dönük bir eğitim düzeni gerçekleştiren köy enstitülerinin kuruluş ve kapatılış nedenlerini Türkiye'nin ekonomik ve siyasi yapısından ayrı olarak anlatmak mümkün değildir. (Fakat bizim amacımız bu ekonomik ve siyasi yapıyı enine boyuna inceleyip eleştirmek değil bu nedenle bu konuya az yer vereceğiz.)

Hemen belirtelim ki köy enstitüsünü kuran siyasi iktidar ile köy enstitüsünün öğretim kadrosu kesin olarak birbirinden ayrıdır. İktidarın istemi ile, eğitim kadrosunun gerçekleştirdiği çatısında, köy enstitülerinin sonu gelmiştir.

Köy enstitülerinin kuruluşu sırasındaki iktidarın amacı köyleri merkeze daha çok bağlamaktı. Bir yanıyla devletin vatandaşa eğitim hizmeti derken, öbür yanıyla köy enstitülerinin, köyleri merkezi devlete daha çok bağlayacağı bekleniyordu. Devletin elinin köye ermesi bu enstitüler aracılığıyla gerçekleşebilirdi. Fakat köy enstitüsü öğretim kadrosunun uy-

gulaması köyde köy için üretime dönük bir eğitim olunca herşey değişti.

BAĞIMSIZLAŞMA V E KAPATMA

Bağımsız olarak üretim yapma, her alanda bağımsızlığı doğurur. Köy için doğru olan bu kural ülkeler ve devletler için de doğrudur.

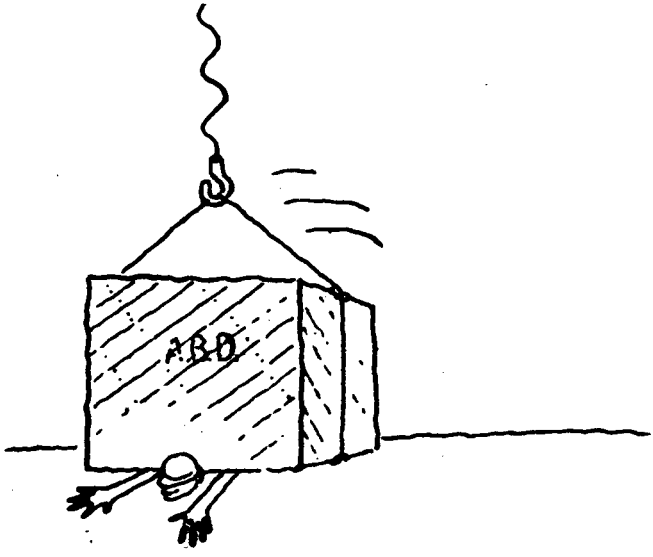
Köy enstitülerinin köye getirdiği hareketlilik içinde, köyün üretimi artıp kendi kendine yetmeye yönelince, yeni kişilik kazanan köy insanı egemen güçlere daha az boyun eğecek bir yapıya doğru ilerliyordu.

Çünkü köy enstitüleri, köyün bütün ihtiyaçlarına cevap vermeye yöneldi. Bu arada ebe ve sağlık memuru yetiştirmeye bile başladı. Böylece köyler, kendi kendine yeten, yaptığı üretimle kente muhtaç olmayan birimler olmaya yöneldi.

İşte bu yöneliş, siyasi iktidarın istemlerine aykırı düşüyordu. İktidar köyü daha fazla kendine bağlamayı planlarken, kendi sorunlarını çözmeye yönelen köyler gittikçe daha bağımsızlaşmaya doğru yöneldi. Bu ise köydeki değerlerin kolayca ele geçirilmesini güçleştiriyordu. Bu nedenle enstitüleri kuran iktidar bahane ve gerekçelerini hazırlayarak enstitüleri kapattı.

Buraya kadar olan inceleme, yalnızca eğitim için ortaya koyduğumuz "eğitim üretim içindir", "eğitim yaratım içindir" ilkesinin ışığı altmda, köy enstitülerini incelemek oldu. Esasen enstitülerin incelenmesi ve ortaya konması gereken yanmın da bu olduğu kanısındayım.

Çünkü köy enstitüsünün kuruluşuyla köydeki üretim metodları gelişiyor, kullanılan üretim araçları mükemmelleşmeye yöneliyor, alt yapıdaki değişmeler iktidarı etkiliyor ve köy yepyeni bir ekonomik yapıya doğru yöneliyordu. Enstitüler, salt üreten değil, yeniyi, bir sonraki yeniyi yaratabilecek insanları yetiştiriyordu. Enstitüler, tabiat karşısında insanın bütün yetilerini geliştirip bir yeniyi yaratacak yapıda öğrenci yetiştiriyordu. Ne var ki bu yaratmaya yöneliş yalmzca birkaç köyde olabiliyordu yetmedi.

7
Eğitimde Dış Etkiler

Eğitimimizde en zararlı etkilerin biri belki de en büyüğü dış etkilerdir. Yalmzca ABD'den aldığımız eğitim projelerinin sayısı, yirmiden fazladır. Daha önceleri ise Avrupa'dan uzman getiriyorduk.

Eğitimi toplumun ekonomik, sosyolojik ve siyasi yapısından ayırarak doğru değerlendiremeyiz. İlk başta belirlediğimiz biçimde eğitimi, insan ve toplum hayatınm ayrılmaz bir parçası olarak görmemiz gerekir. İlk başta söylediklerimizi kısaca hatırlarsak; Yaşamak için üretim, üretim için bilgi ve bilgi için eğitim demiş ve eğitimin üretime dönük olması gerektiğini belirtmiştik.

Şu an ABD'nin veya Avrupa'nın Türk eğitimine etkilerini anlamak için bu ülkelerin ekonomik yapılarını iyice tespit etmeliyiz. Adı geçen ileri sanayi ülkelerinde ağır sanayi vardır ve hayli ileridir. Buna karşılık Türkiye'de montaj sanayi vardır. Üstelik bu montaj sanayii hayli geri ve derme çatma tesislerden oluşmaktadır. İleri sanayi ülkeleri, Türkiye'deki sanayinin gelişimini kontrol edebilmekte ve kendi sanayi ürünlerine rakip

bir sanayinin kurulmasını -kendi açılarından haklı olarak- istememektedirler.

Öte yandan, bizdeki gibi montaj sanayilerinin en önemli özelliklerinden biri, üretim yapabilmek için dışarıya muhtaç oluşudur. Türkiye'de yaygm olan montaj sanayiinin de en önemli özelliği budur. Herhangi bir parça dışardan gelmezse üretim durur. Sözün kısası, Türkiye'deki sanayi kendi kendine üretim yapamaz durumdadır. Türkiye sanayisinin bu durumda oluşunun en büyük etkeni ise, ileri sanayi ülkelerinin bize karşı olan tavırlarıdır.

İleri sanayi ülkeleri pek doğal olarak Türkiye'de kendilerinden bağımsız bir sanayinin kurulmasını istememişlerdir. Çünkü Türkiye'de bağımsız bir sanayinin kurulması; dışa muhtaç olmadan Türkiye'de, Türkiye için üretim yapılması demektir. Yapılacak bu üretim ise; her bakımdan Türkiye'yi daha bağımsız ve kendi kendine yeten bir ülke durumuna getirecektir. Bu ise ileri batı ülkelerinin Türkiye'den sağladıkları gelirlerin yok olması demektir. O halde ekonomik yapıların gereği olarak bu ileri sanayi ülkeleri Türkiye'de bağımsız bir sanayinin kurulup gelişmesini istememiştir ve istemeyeceklerdir de.

Türkiye'de tarım üretimi ilkeldir. Fakat sanayi üretimi bağımsız bir biçimde gelişecek olsa, tarım üretiminde de makinalaşmaya geçilecek ve tarım üretimi her bakımdan daha modern bir duruma gelecektir. O halde Türkiye'de her alandaki üretim sanayinin gelişmesine bağlıdır. Bu gerçeği ileri sanayi ülkeleri açısından ifade edersek Türkiye'deki her türlü üretimi kontrol altına almak için; sanayi sektörünün kontrol altma almak yeterlidir.

Türkiye'nin sanayi sektörünü, kendi ekonomilerinin bir uzantısı, bir tamamlayıcısı olarak planlayan ileri sanayi ülkeleri, Türkiye'nin eğitimini de bu sanayi politikalarına uygun olarak düzenlemeye çalışmışlar ve bunda da oldukça başarılı olmuşlardır.

YABANCI UZMANLAR

Yabancı eğitim uzmanı olarak Türkiye'ye ilk gelen Colombia Üniversitesinden eğitim bilim profesörü John Dewey oldu. Bu ilk yabancı uzmanın gelişi 1924 yılına rastlar. Daha sonra 1925 yılmda Almanya'dan Prof. Kühne geldi. 1927'de Belçika'dan Omar Buyse çağrıldı. 1933'de E. Walter Kemerrer başkanlığında bir Amerika'lı grup geldi. Sonra Dr. Berly Parker geldi. Bütün gelenler birer rapor verip gittiler. Bu raporları verenlerin kendi ülkelerinin ekonomik çıkarlarını hiç düşünmeden, insanlık için, bilim namına bize eğitim raporları verdiklerini söylemek fazlaca safdillik olur. Nitekim sonuç ortada; verilen raporlar uygulandı ve bugünkü sonuç doğdu.

1950'den sonra Amerikalı uzmanlar akını başladı. Florida Üniversitesinden Kate Wafford köy eğitimini inceledi. Boston'dan Williams Kwarceus ve Dickerman psikoloji ve halk eğitimi konularında uzun yurt gezileri yaptı. Sonra çeşitli tavsiyelerde bulundular.

Arada gidip gelenleri bir kenara bırakırsak, 1956'dan sonra eğitim projeleri AID aracılığıyla kabul ettirilmeye başlandı ve çeşitli alanlarda yirmi kadar proje düzenlendi. Amerika'da düzenlen[illegible]ojeler çeşitli biçimlerde bize empoze edildi.

ZARARLI İKİ NOKTA

Eğitimimizdeki dış etkilerin, Türkiye için zararlı olan iki sonuç verdiğini söyleyebiliriz. Birinci zararlı sonuç, Türkiye ekonomisini dış ülkelere bağımlı kılma noktasında toplanmaktadır. İkinci zararlı sonuç ise, dış ülkelerde çalışmaya uygun bir eğitim, beyin ihracım kolaylaştırmaktadır.

Eğitimimizin Türkiye'de üretime elvermez yapıda oluşu, her bakımdan zararımıza olmaktadır. Daha önce belirtildiği gibi ileri sanayi ülkeleri kendi ekonomilerini tamamlayan montaj sanayi ülkelerine ekonomik olarak muhtaç durumdadır. Bu nedenle montaj sanayiinden ileri gidememiş ülkelerin, ileri gidip ağır sanayi kurabilmesine imkan verecek bir öğretim sistemi istenmemektedir. Geri ülkelere önerilen, eğitim planlarında bu gerçeğin üstü kapalı uygulamaları vardır.

Gerçi ileri sanayi ülkeleri Türkiye'nin sanayileşmesinden yana görünüyor ve bu alanda her türlü yardımı yapma taraftarı olarak ortaya çıkıyorlar. Ama aldanmamak gerekir. Çünkü, şöyle önemli bir husus var:

Geri ülkelerin sanayileşmesini ister görünen ileri ülkeler, sözkonusu geri ülkenin kendisine benzemesini, kendisinin vardığı noktaya kademeli varmasını istemektedir. Geri ülkeler için bir ümit kapısı açılıyor, biz de ilerleyeceğiz sanısı uyanıyor. Ne var ki sonuç pek öyle olmuyor. İleri ülke, geri ülkeyi kendi seviyesine çıkarmayı vaat ediyor.

İleri ülke yeni teknikler, yeni patentlerle üretime başlayabileceği anda, elindeki bütün fabrikaları geri ülkeye verebilir. Geri ülke artık kalkınıyoruz diye büyük bir sevinçle, daha önce kendinde olmayan bu fabrikaları alabilir. Fakat ileri ülke, yepyeni bir metodla daha ileri düzeyde üretime başlamıştır. Geri ülkenin sevince boşunadır. Hiç bir şey değişmemiştir. Geri ülkelere yapılanı kalkındırma vaadi, yine ileri ülkenin işine yaramıştır. Hem ileri bir üretim tekniğinde işine yaramayacak olan makinaları satarak gelir sağlamıştır, hem de geri ülkeyi, kendisinden bir adım geride tutmayı başarmıştır. Çoğu ileri ülke yardımlarında bu tür hesaplar vardır ve kolay kolay ilk bakışta anlaşılır değildir. Bu nedenle dış ülkelerin eğitimimize yaptığı etkileri çok iyi değerlendirmek gereklidir. Çünkü bu dış etkilerde ekonomik art niyetler sözkonusudur.

Öte yandan dış ülkelerin eğitim önerileri uygulandığında, sözkonusu dış ülkelere adapte olma kolaylığı doğmaktadır. Bu dış ülkelere adapte olma kolaylığı ise beyin göçünü ileri ülkelerin lehine olarak artırmaktadır. Doktorlar, mühendisler ve Türkiye'de hiçbir üretim yapamama durumunda olan bilim adamları, yurtdışına çıktığında, işe kolayca adapte olabilmektedir. Çünkü o ülkenin eğitim sistemine göre yetişmiştir. Öğrenim boyunca kullanılan birimler, terimler ve aletler hemen hemen aynıdır. Daha önce belirtildiği gibi beyin ihraç etme durumunda olan Türkiye sonuçta her bakımdan zararlı çıkmaktadır. Dış ülke ise kendi lehine beyin göçünü hızlandıracak bir, eğitim sistemi önermektedir. İkinci bir zararlı nokta bu alanda belirmektedir.

EĞİTİM KURUMLARIMIZ

Dış etkiler bakımından eğitim kurumlarımızm durumunu kavramak için yukarda değindiğimiz ekonomik ilişkileri gözden uzak tutmamamız gerekiyor.

Kendi ekonomilerinin bir uzantısı bir bütünleyicisi olarak geri ülkelerin ekonomik yapıların montaj sanayii biçiminde oluşturan ileri ülkeler, bu montaj sanayiisine uygun bir eğitim düzeni önermektedir. Bu öneriler sonucunda ortaya çıkan eğitim kurumlarımızın montaj sanayiine uygunluk özelliği, büyük ölçüde yüksek öğrenim kurumlarımızda görülüyor.

Meslek öğrenimi yapması sözkonusu olan yüksek öğrenim kurumlarımız montajcı yapının birer örneğidir. Bu kurumlarda, Türkiye'de bağımsız bir üretimi gerçekleştirecek şekilde bir öğrenim yapılmaz. Aksine olarak dışarıya bağımlı bir üretimin bilgileri öğretilir. Örneğin, binlerce elektrik yüksek mühendisinden hiç birisi triyot lamba imal edemez.

Fakat bu mühendisler triyot lambayla transistörün nasıl bağlanacağını öğrenirler. Daha değişik bir deyişle, dışarda üretilen parçaları bağlamaya, yani tüketmeye yönelik bir eğitim yapılmış olmaktadır. İleri sanayi ülkelerinin ürünlerini tüketmeye yönelik bir eğitim düzeni, batı ülkelerinin ekonomide en büyük sorunu olan tüketime cevap veren bir düzen olarak belirmektedir.

Öte yandan Türkiye'de yine binlerce olan makina mühendis ve yüksek mühendis en basit biçimde bile bir motor üretememektedir. Fakat batınm ürettiği motorlar, otolara ve benzeri araçlara monte edilmektedir. Yeni motor üretmeye yönelik olmayan, fakat batmın ürettiği motorları tüketmeye yönelen bir eğitim düzeni sözkonusudur.

Bu örneklerdeki suçun üniversitede olmadığını da belirtmeliyiz. Çünkü bir triyot lamba, bir motor üretimi için devletin bir olanak hazırlaması gerekmektedir. Hata devletindir ve bağımsız üretime olanak hazırlamamaktadır.

Yalnızca teknik alanda batının sanayi ürünlerini tüketen ve aynı zamanda kültürel alanda batımn dünya görüşünü empoze

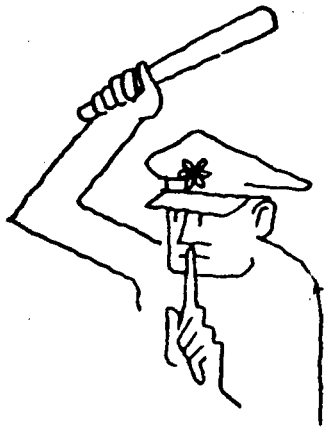
eden bir eğitim olmaktan öte, her alanda dışarıya ihtiyaç yaratan bir eğitim düzeniyle karşı karşıyayız.

Örneğin; hiç ilgisizmiş gibi görünen tıp öğretimi bile, dış ülkelere muhtaçlığımızı pekiştiren bir yapıdadır. Tıp öğrenimi boyunca kullanılan bütün tıbbi cihazlar ithal malıdır. Hastanelerimizde kullanılan bu tür cihazlarla tedavinin nasıl yapılacağını öğrenen bir doktorun, bu cihazlar olmadan tedavi yapması mümkün değildir. Cihazlar ise Türkiye'de yapılmadığı sürece, dış ülkelere muhtaç olmamız ve bu cihazlara o ülkelerin istediği parayı vermemiz kaçınılmazdır.

Şunu belirtelim ki, dış ülkelerin gelişmiş tekniklerinden yararlanmak başka şeydir, dış ülkeyle ilişkimizin kesilmesi halinde elinden hiçbir iş gelmez durumda kalmak başka bir şeydir. Öte yandan tıbbi cihazların, örneğin bir radyo - terapi cihazı yapımının zor olduğu çok üstün bir tekniği gerektirdiği söylenebilir. Fakat üstün tekniğe sahip olmamak başka şey, olmayı amaçlamamak başka şey olduğu gibi, daha kolay ve basit olarak yapılabilecek birçok ilacın, sırf ticari amaçlarla ithal edildiği de bilinen gerçekler arasındadır.

Kısaca belirtmek gerekirse, ülkemizin birçok problemlerine ışık tutması, halkın ihtiyaçlarını bilimsel olarak karşılamaya yönelmesi, yani toplumumuzun ihtiyaçlarına göre üretime dönük bir eğitim düzeni içinde çalışması gereken üniversitelerimiz, bu yapıdan uzaktır ve birçok bakımdan ileri ülkelerin ekonomik egemenliğine uygun bir öğretim sistemi uygulamaktadır.

Gerçekte üniversitelerin topluma yol gösteren ve örnek olan bilim ve uygulama kurumları olması gerekir. Bunun sağlanması için ise bağımsız, üretime dönük bir yapıda olmalılar.

8
Eğitimimizde İlkeler

Eğitim düzenimizi belirleyen ilkeleri, Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana izlersek, yetersizliğini görmek zor olmayacaktır.

Cumhuriyetin kurulmasından sonra, ilk problem Osmanlı artığı eğitim kurumları olan medreselerin kaldırılması ve yeni eğitim kurumlarının geliştirilmei ve sonra Harf Devrimi oldu. Cumhuriyet kurulalı 15 yıl olduğu halde, eğitmimiz henüz bir temele oturmamıştı. Sürekli bir arayış vardı. Yabancı uzmanların birbirine benzemeyen önerileri de uygulanamıyordu. Nihayet 1939 yılmda Hasan Ali Yücel, ilk "Milli Eğitim Şûrası"nı topladı. Yücel bu şûraya "Türkiye'de Tahsilin Bugünkü Durumu ve Ana meseleleri" hakkında bir rapor sundu. "Bu raporda ilk öğretimi köy gerçeklerine, döndürmek, ilkokul ile ortaokulu birleştirmek, liselerle üniversiteler arasında işbirliği sağlamak, zeki ve çalışkan köy çocukları için, parasız yatılı bursları koymak Ankara'da bir teknik üniversite ve buna bağlı teknik kurumlar açmak, Ankara'da ve Doğu'da birer yeni üniversite açmak gibi öneriler vardı."

Bu ilk Milli Eğitim Şûrası, Türkiye'de eğitim öğretim ve kültür sorunlarını enine boyuna inceleyen ilk çalışmaydı. Bu şûramn özünü; "emperyalist etkilere karşı direnen, araştırıcı eğitim çalışmaları" diye niteleyebiliriz.

İlk Milli Eğitim Şûrasmdan sonra ortalama üç yıl gibi aralıklarla yeni şûralar toplandı. Özellikle 1946'dan sonraki şûralar dış etkiler altında fazla kaldı. 1962 yılına kadar altı Milli Eğitim Şûrası toplandı.

YEDİNCİ, MİLLİ EĞİTİM ŞURASI

1962 Yılında 5 ile 15 Şubat arasında, yedinci Milli Eğitim Şûrası toplandı. Şûra çalışmaları, sonra Milli Eğitim Bakanlığınca bir kitap halinde yayınlandı.

Yedinci Şûra'nm çalışmaları çok çeşitli eğitim öğretim ve kültür sorunlarını kapsıyor. Ancak biz burada yalnızca tespit ettiği eğitim ilkelerine yer vereceğiz. Esasen ilkelerin dışındaki çalışmalar çok özel konulara ilişkin çoğu esasla ilgili olmayan öneriler ve temenniler niteliğinde.

Milli Eğitim Bakanlığınca 28 Mart 1962'de basılan "Yedinci Milli Eğitim Şûrası" adlı kitabın 111. sayfasında şu satırları okuyoruz.

"Milli Eğitim ülkümüz, Türk milletinin bütün ferdlerini, kıvançta ve tasada ortak bölünmez bir bütün halinde milli şuur etrafında toplamak, milli, ahlâki, insani, üstün gereklerini geliştirmek ve milletimizi hür ve demokratik düşüncenini hakim olduğu ve kişisel teşebbüse ve toplum sorumluluğuna değer veren bir hava içinde bilgi, teknik, güzel sanatlar ve ekonomi bakımından çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı halinde getirmektir.

Bu ülküye ulaşmak için, gençleri ve yetişkinleri, eşit eğitim imkanları içinde, istidat ve kabiliyetlerine göre en üstün seviyede yetiştirmek, memleketimize ve insanlığa yararlı iyi ve verimli, yurttaşlar haline getirmek ve sosyal ve ekonomik kalkınma programlarının gerçekleşmesi için gereken çeşitli vasıfdaki insan gücünü hazırlamak milli eğitimin amacıdır." denmekte ve

"1) Toplumsal bakımdan:"

Milli demokratik lâyik ve sosyal hukuk devleti ilkesi, herkesin temel hak ve hürriyetlerine dokunulmazlık ilkesi, T.C. devrimlerine ve milliyetçiliğe bağlılık ilkesi, M. Birlik, milli kaynakları korumak bilimsel çalışmaya inanmak, toplum olaylarına ilgiyi arttırmak,toplum çıkarlarını kişisel çıkarlardan üstün tutmak, "yurtta sulh cihanda sulh" ilkesine inanmak gibi prensipler dile getiriliyor.

Yine:

"2) Kişisel bakımdan" öndört ilke.

"3) İnsanlık münasebetleri bakımından" ise; başkalarıyla fikir ve işbirliği yapmak, sözüne güvenilir olmak, toplumsal nezaket kurallarına uymak ve aileyi Türk toplumunun temeli sayarak değer verme ilkeleri belirtiliyor.

"4) Ekonomik hayat bakımından:

a) İşe ve iş ve meslek ahlâkına bağlı ve saygılı, verimli çalışmaktan zevk duyar.

b) İşindeki yeterliğini geliştirerek devam ettirir, ekonomik refahını arttırmaya çalışır.

c) Yeteneklerine uygun işi seçebilir, mesleki ve ekonomik başarıya değer verir.

ç) Tutumlu, geçimini düzenlemeye muktedir ve yatırımın kişisel ve toplumsal değerini kavramış, bir yurttaş olarak yetişmesini sağlar." diye sonunu getirmektedir.

Genel görünüşüyle her yurtseverin özlemlerini yansıtan bu ilkeleri iki bakımdan eleştireceğiz. Birincisi; bütün bu ilkeler arasında hangisine önem vereceğiz o belli olmuyor. Bu konuda bir duruluk yok. Bu nedenle herkes kendine göre bir iki ilkeyi esas alırsa; bütünlüğün nasıl sağlanacağı sorusu açıkta kalıyor. İkincisi ise; ülkenin ekonomik yapısında gerekli değişimler ve bu ekonomik yapıyla eğitimin nasıl bağlanacağı sorusu açıkta kalmaktadır. Ekonomik yapıdan ayrı olarak ortaya konulan bu ilkeler nasıl gerçekleştirilebilir?

Aynı eserin 124. sayfasında liseler şöyle tanımlanmakta: "Lise, genel eğitim veren bir okul olup, esas fonksiyonu yüksek

öğrenime gidecek öğrencilerle, liseden sonra hayata atılacak gençlere hem genel kültür, hem de ilgi, istidad ve kabiliyetlerine uygun gerekli meslek öncesi bilgi ve becerileri kazandırmaktır," deniliyor.

Daha önce beşinci bölümde öğrenim kurumlarımızın durumunu "üretime dönüklük" açısından eleştirirken bu noktaya değinmiştik. Önce, bizdeki lise öğrenimi için yüksek öğrenime hazırlık denilemez. Çünkü 1970 yılının rakamlarına göre 80.000 mertebesinde lise mezunu üniversiteye başvuruyor ve bunlardan 15.000'ni bile üniversitelere alınmıyor. Bu durumda şunu soruyoruz: Geri kalan 65.000 kişi liseyi ne için okudu?

Öte yandan lise öğrenimi hayata atılacak gençlere meslek öncesi bilgi de vermemektedir. Lisedeki bilgiler, hem soyut ansiklopedik düzeyde bilgilerdir, hem de ülkenin ekonomik durumuna göre lise bitirenlerin ortalama yirmi yaşında olduğunu kabul edersek; bu yaşdaki kişinin meslek ön bilgilerine değil doğrudan doğruya meslek bilgilerine ihtiyacı vardır.

Kısaca yedinci şûra; bütün iyi niyetlere rağmen eğitim yapımızdaki bozuklukları gidermeye etken olamayan kararlar almıştır. Var olan eğitim yapımıza uymayan iyi niyet ve temenni cümlelerinden öteye gidememiş ve hiçbir temel konuda yeni bir görüş getirememiş bir şûradır.

1962 yılında toplanan yedinci milli eğitim şûrasının yukarda açıklanan yetersiz ilkeleri 1970 yılına kadar uygulanmış olup, halen de uygulanmaktadır. Daha ilerde görüleceği gibi sekizinci milli eğitim şûrası eğitimimezdeki genel ilkelere hiçbir yenilik katmayan bir şûra durumunda kalmıştır.

İLKOKUL PROGRAMI

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1968 yılında bastırılan "İlkokul Program" adlı kitap, hemen hemen yedinci şûranın kararlarının bir ürünüdür.

İlk iki sayfasında "Türk Milli Eğitiminin Amaçları" başlığı altında, yedici şûradaki "Milli Eğitim Temel ilkelerini" aynen bulunduran bu kitap 3-8 sayfalarda ilköğretimin amaçların sıralıyor.

"Türk Milli Eğitiminin genel amaçları, ilköğretim basamağında, aşağıda belirtilen amaçlar çerçevesi içinde gerçekleştirmeye çalışılır," diye başlayan bölümde uzun uzun açıklamalar yapılıyor.

Bütün bu anlatımda yedinci şûra kararlarının hataları aynen bulunuyor. Özü net olarak belirmeyen, her önemli konuyu uzun uzun sergileyen bir amaçlar bölümü var.

Öte yandan ilköğretim ne içinliği tam belli olmaz duruma gelen orta öğretime öğrenci hazırlama hatasını da içinde taşıyordu.

ORTAOKUL PROGRAMI

Yine Milli Eğitim Bakanlığınca 1970 yılı içinde yayınlanan "Ortaokul Programı" adlı kitapta eğitimimizin ilkeleri var. Kitap Yedinci Eğitim Şûrasının belirlediği ilkeleri düzelterek özetlemeye başlıyor. Bu bölüm aynen şöyle:

MİLLİ EĞİTİMİN AMAÇLARI:

Milli Eğitimin amaçları, yetişecek çocuğun,

1- Toplumsal bakımdan:

a) Türk milletinin bir evladı olmanın şerefini duyar ve sorumluluğunu kavrar,

b) Şerefli Türk tarihinin değerlerini korur, Türk devriminin ilkelerine bağlı,

c) Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının sağladığı yurttaş, hak ve hürriyetlerine saygılı,

d) İnsanlara karşı iyi duygulu,

e) Yurttaşlar arasında Milli Birlik ilkelerini bozmayan fikir ayrılıklarını hoş görür,

f) Kanunlara uyar ve medeni ödevlerini yerine getirir,

g) Milli kaynakları korur,

h) Kötü şartları düzeltmek için çalışır,

ı) Bilimsel çalışma ve ilerlemelerin genel yönence getireceği yardımı kavrar,

2- Kişisel bakımdan

a) Öğrenme ve gelişme isteğine, pratik hayatın gerektirdiği bilgi ve becerikliliklere sahip,

b) Anadilini doğru olarak konuşur, okur ve yazar,

c) Kendisinin ve çevresindekilerin sağlığını korur,

d) Çevresinin sağlık şartlarını düzeltmek için uğraşır,

e) Sporla ve diğer temiz eğlencelere katılır ve bunları seyretmekten hoşlanır,

f) Kendi davranışlarını denetleyebilir ve iyiye yöneltir,

g) Serbest zamanlarını temiz ve yararlı işlerle geçirir,

h) Güzel sanatları ve tabiatı sever,

ı) Sorumlu işler almaya hazırlıklı, girişkenlik yeteneği gelişmiş,

3- İnsanlık ilişkileri bakımından;

a) Başkalarıyla birlikte çalışıp oynayabilir,

b) Sözüne güvenilir,

c) Davranışlarında toplumsal naziklik ilkelerine uyar,

d) Aileye değer verir, evini yönetmede becerikli,

e) Ailenin bütün üyelerine karşı saygılı ve şefkatli,

4- Ekonomik hayat bakımından.

(Üretmen olarak)

a) Çalışmanın zevkini duyar,

b) İşi üzerindeki gücünü geliştirerek sürdürür,

c) Yeteneklerine uygun işi seçebilir, mesleğinde başarılı,

(Yoğaltman olarak da)

d) Geçimini düzenleme gücünde,

e) Hesabını bilir bir yurttaş olmasını sağlamaktır."

Bu iyi özetlemeden sonra, yine özü kaybolan uzun uzun ilkeler yer alıyor kitapta. Öte yandan yalnızca eğitimi düzeltmeye çalışan bu ilkeler arasında, eğitimin nasıl uyum içinde ilerleyeceğini göremiyoruz. Bu nedenle okunduğu zaman çok doğru diyebileceğiniz ilkeler hiçbir uygulama olanağı bulunamayan sözler olarak kalıyor.

KALKINMA PLANINDA EĞİTİM İLKELERİ

Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yayınlanan ikinci beş yıllık (1968-1972) kalkınma planmda belirlenen eğitim ilkeleri daha tutarlı görünüyor.

Kalkınma planmda eğitimin ekonomik yapı ile ilişkileri daha etraflı olarak belirtiliyor. Özellikle insan gücünün değerlendirilmesi ve bu gücün kalkınmanın gereklerine göre hazırlanması yolunda görüşler getiriliyor.

Daha önce sıraladığımız eğitim ilkelerini özetlersek,

a) Vatandaşların çevrelerini tanıması ve devamlı değişen dünya için hazırlanması,

b) Eğitimde fırsat eşitliği,

c) İlköğretim faaliyetlerinin, toplum içinde vatandaşm bilgi, kabiliyet ve alışkanlıklarım yüksek öğrenime göre düzenlemek,

d) Üst okula gitmeyecekler için yeterli bir temel eğitim sağlama amacıyla ilköğrenim programlarını yeniden düzenlemek,

e) İlköğrenimin bütün nüfusu kapsaması, genel eğitim ile teknik eğitimin dengesi,

f) Bütün eğitim kurumlarının programlarının, kurumdan beklenen fonksiyona göre yeniden düzenlenmesi,

g) Bütün eğitim kademelerinde, "eğitimde iş" ilkesine göre eğitim programının yeniden düzenlenmesi,

h) Bütün eğitim kurumlarının Milli Eğitim Bakanlığı içinde toplanması,

Bu ilkelerden sonra: "Eğitim politikasınm ana hatları" bölümü aynen şöyle:

"Eğitim, geniş anlamda kişilerin fikir, karakter, beden ve ruh güçlerinin geliştirilmesidir. Böylece kişiler muhakeme ile karşılarına çıkan meseleleri anlamak, çözmek ve sağlam kararlar vermek gücünü kazanmaktadırlar. Fikir gücünün geliştirilmesi için gereken eğitim dersler ve benzer faaliyetler yardımıyla sağlanmaktadır. Bu eğitimin kişilere sadece bilgi

aktarmaktla değil, yeni bilgilerin dikkat, muhakeme, kıyaslama, soyutlama gibi kabiliyetlerini geliştirerek verilmesi zorunludur.

Eğitimin, öğrenenlerin gelecek hayatlarını ile ilgili olması, karşılaşacakları problemleri çözücü bilgi vermesi, faydalı ve ilgi çekici olması kişilerin kendilerini yetiştirmelerine yardım etmesi, kendi hayatını kazanma gücünü geliştirmesi, kalıcı bir eğitim olması, kişilerin bağımsız düşünce kabiliyetini geliştirmesi, not almayı değil öğrenmeyi çekici kılması, hafızaya dayalı olmayan bir eğitim olması, öğrenme alışkanlığı kazandırması, öğrenilen çeşitli bilgiler arasındaki ilişkileri ortaya çıkarıcı olması, kişilerin kendine güvenmesini öğretmesi, bağımsız araştırmaları teşvik etmesi sağlanacaktır. Eğitimin kültür değerlerinin korunarak verilmesi, öğretmen - öğrenci temaslarının ders saati dışındaki ilişkilerle arttırılması, öğrenciye verilen sorumluluğun arttırılması esas olacaktır."

Oldukça iyi öneriler ama bugünkü siyasi ve ekonomik yapıda nasıl gerçekleşebilir. Kalkınma planında "örgün eğitim" bölümünde yine ilkeler sıralamıyor. Şöyle:

"Örgün eğitim, belirli bir çağdaki nüfusa nitelik kazandırmak veya üst okula hazırlamak amacıyla verilen okul içi eğitimdir. Türkiye'de örgün eğitimin dört kademesi vardır. Temel eğitim, ortaöğretim (birinci devre) ortaöğretim (ikinci devre) yükseköğretim.

1- Temel Eğitim:

Temel eğitim, okul öncesi eğitimi ve ilköğretimi içine almaktadır. Temel eğitim kişilerin içinde bulundukları toplumun sorunlarını kavrayabilmeleri ve çevrelerini tanıyabilmeleri, yurttaşlık haklarını kullanmak için gerekli bilgileri edinmeleri, yaşamaları için gerekli asgari kabiliyeti kazanmaları amacıyla verilen eğitimdir.

a) Okul öncesi eğitim: Okul öncesi eğitim 3-6 yaşlarındaki çocukların eğitimidir. Bu eğitim, ancak "anne eğitiminden yoksun çocukların" eğitimi için ele alınacaktır.

b) İlköğretim: İlkokul programları temel eğitimin amacına uygun olarak geliştirilecektir. Programlarda el işlerinin ağırlığı artırılacak ve kitaptan yapılan öğretim yerine gözleme ve de-

nemeye dayanan oyunlardan yararlanan programlar güdülecektir. Bütün ilkokullarda derslikler yanında bir işlik kurulacaktır.

Bütün ilkokullar okuma yazma seferberliğimizin yönetildiği tarım yaymları ve kamu kuruluşlarının çeşitli eğitim ve kültür faaliyetlerinin yararlandığı yaygın eğitim merkezleri olarak geliştirilecektir.

c) Bölge okulu: Yatılı bölge okulları, nüfusu ilkokul yapılabilecek büyüklükte olmayan köylerin okul ihtiyacını karşılamak amacıyla kurulmaya devam edecektir.

2- Ortaöğretim (Birinci devre):

Birinci devre ortaöğretim, ilkokula dayalı 12-14 yaş grubunu kapsayan ve öğrencileri üst dereceli, genel, mesleki ve teknik okullara hazırlayan ve bazı konularda meslek eğitimi veren kademedir. Öğretmen okullarının birinci devreleri ile öğrencileri doğrudan doğruya mesleğe hazırlayan okullar dışında bu kademe genel ortaokullar niteliğindedir.

a) Ortaokul (genel): Ortaokul ders programları öğrencilerin devam edecekleri üst okulu ve edinecekleri mesleği seçmelerinde yararlı olacak gözlem ve deneme metodlarına dayanır yönde geliştirilecektir. Bu amaçla gezici laboratuvarlar kullanılacaktır. İş ve beden eğitimi dersleri bu eğitimden yukarda açıklanan anlayış içinde yararlanılacak nitelikte kılınacaktır.

b) Ortaokul seviyeli meslek okulu: Bu okullar, ebe yetiştiren köy ebe okullarını, ilköğretmen okullarının ilk devresini, teknik tarım ve bahçıvanlık okulların, İmam - Hatip Okullarının ilk devrelerini ve sınırlı kapasiteli diğer meslek okullarını kapsamaktadır.

3- Ortaöğretim (ikinci devre)

a) Liseler: Liseler üniversite ve yüksek okullar öğrenci hazırlayan öğretim kademesidir.

b) Lise seviyeli meslek okulu: İlköğretmen okulları temel eğitim veren, köyde yetişkinlerin eğitimini yürüten ve köy oku-

lunu yaygın eğitim ve kültür merkezi olarak yöneten elemanları yetiştiren okullardır.

Yüksek öğrenime de temel teşkil edecek olan bu okulların müfredat programları eğitim sistemi bütünlüğü içinde dikkate alınacaktır.

c) Lise seviyeli teknik okullar: Lise seviyeli teknik okullar bugün çeşitli konularda sanatkâr yetiştiren okullardır. Bu okulların 1968-1972 döneminde nitelikleri yükseltilecektir.

4- Ortaöğretim üstü meslek ve teknik okulları:

Bu seviyedeki okullar, teknik okulları, yüksek tekniker okulları, kadın meslek öğretmen okulu ve sekreterlik okullarıdır.

Yüksek öğretim en üst seviyeli insan gücünün ve bilimsel araştırma alanlarını istediği elemanı yetiştiren eğitim kademesidir. Yüksek öğretim tümüyle insan gücü ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geliştirilmektedir... Üniversitelerarası işbirliğinin sağlanması ve ilgili çalışmaları yapmak üzere üniversitelerarası bir kuruluş kurulması teşvik edilecektir. Üniversite ve yüksek okulların mezunlarının, çalıştıkları alanlarla ilişki kurarak, eğitimlerine çalışma hayatının taleplerini aksettirmeleri ve mezunların takip edilmesi sağlanacaktır.

SEKİZİNCİ MİLLİ EĞİTİM ŞURASI:

28 Eylül, 3 Ekim 1970 tarihleri arasında 8. Milli Eğitim Şûrası Ankara'da toplandı. Bu şûranın amacı, herkesçe bozukluğu ve verimsizliği tartışmasız ortada olan ortaöğretim sorunlarına çözüm getirmekti. Nitekim Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca, 8. şûraya sunulan rapor "Ortaöğretim sistemimizin kuruluşu ile yüksek öğrenime geçişin yeniden düzenlenmesi konusundaydı.

Bu rapor, temel kaynak olarak 7. Milli Eğitim Şûrası ile 2. Beş Yıllık Kalkınma Planını alıyor. İncelemeye sunulan bu rapor iki bölümden oluşuyor. Birinci bölüm Milli Eğitim Ba-

kanlığınca hazırlanmış, ikinci bölüm ise, üniversitelerden alınmış raporları içeriyor.

Önce ikinci bölümün sözünü edelim. Bu bölümde şu raporlar yer alıyor:

1) İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Komisyon raporu,
2) İ. T. Ü. Komisyon raporu,
3) O. D. T. Ü. Komisyon raporu,
4) Hacettepe Üniversitesi Komisyon raporu,
5) Ankara Üniversitesi Komisyon raporu,
6) Modern Fen ve Matematik öğretmenleri semineri raporu,
7) Fen Eğitimi Geliştirme Bilimsel Komisyonu raporu,

Bütün raporları tek tek incelemek amacımız dışında. Fakat genel olarak belirtmek gerekirse; bütün raporlar ortaöğretimin bozukluğunda birleşiyorlar ve kaçınılmaz olarak düzeltilmesinden yanalar. Özellikle üniversitelerce verilen raporlar, kendi ihtiyaçları açısından liselerin planlanmasını öneriyor.

Fakat bu raporlarda yer yer doğru ilkeler yer almasına karşılık, hiç birisi ortaöğretimi, eğitim kurumlarının tam bütünlüğü içinde görmediği gibi eğitim düzenimizi Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısı içinde de ele alamamaktadır.

Bakanlığın 8. Şûraya sunduğu raporun, birinci bölümü ise; "Milli Eğitimimizin amaçları, 7. Milli Eğitim Şûrasında tespit edilmiş bulunmaktadır. Ayrıca 2. Beş Yıllık Kalkınma Planında milli eğitimin ilkeleri, bugünkü durumu, eğitim alanında sağlanacak gelişmeler ve uygulanacak politikalar ayrıntılarıyla verilmiştir" diye başlıyor. Bütün yenilik getirme iddialarına karşı olarak 7. Eğitim Şûrası ve 2 Beş Yıllık plandaki ilkeleri aynen kabul ederek işe başlamış oluyor. Eğitimin genel ilkelerine hemen hemen hiç değinmeden, ortaöğretimin yüzeydeki meselelerine ilişkin konuları inceliyor. Bu bölüm eğitim felsefemizi açıklığa kavuşturmak ve eğitim uygulamalarımızdaki ilkeleri belirlemekten uzak olduğu gibi Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik yapısından da çok uzaktır.

Eğitim ilkeleri için raporun yaptığı İş, 7. Eğitim Şûrasının kararları ile 2. Beş Yıllık Kalkınma Planında gördüğümüz il-

keleri aynen almaktan ibarettir. Rapor bu iki kaynaktan ilkeleri aldıktan sonra şunu ekliyor; "Yukardaki esaslara göre milli eğitim sistemimiz, şu iki temel görevi yerine getirecek kuruluşa sahip olacaktır;

1) Mecburi ilköğretimi bütün yurttaşlara vermek.

2) Orta ve yüksek öğretimi ise, iktisadi kalkınma ve sosyal gelişme için gerekli sayı ve nitelikte insan gücünü yetiştirmek üzere, istekli ve kabiliyetli yurttaşlardan, fırsat eşitliği ilkesine göre yapılacak seçmelerden geçenlere, kabiliyetleri oranında vermek." 8. Şûraya sunulan bir raporun tespit ettiği sonuç, bu iki maddede özetlenmiş oluyor. Bu anlatımın neyi içerdiği oldukça belirsiz. Eğitimi yalmzca bir bilgi verme işi olarak görür izlenimi uyandırıyor. Fakat şurası kesin ki eğitimin ne için olduğuna, eğitim kurumlarımızın ekonomik yapımızla ne ölçüde uygunluk içinde bulunduğuna ekonomik yapının ihtiyacı olan insan gücünü bu siyasi yapı içinde sağlamanın mümkün olup olamayacağına hiç değinmiyor.

Öte yandan, 8. Milli Eğitim Şûrasının üyelerinin yarıdan fazlası, Bakanlık tarafından çağrılan kişilerdir. Bu durum siyasi iktidarın şûraya hâkim olmasını ve giderek eğitim ilkelerini iktidarın amaçlarına göre düzenlemesini doğurmaktadır.

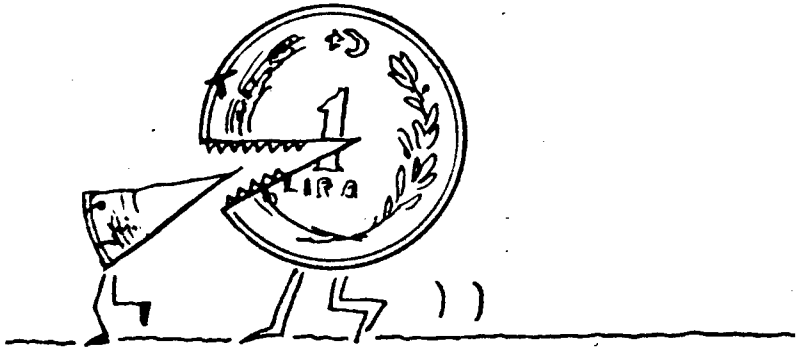
İLKELERDE YETERSİZLİK

Buraya kadâr derlenip incelenen ilkelerin, tek tek haklılık ve doğrulukları sözkonusu olabilir. Ancak 7. bölümde uzun olarak açıklanan "eğitim üretim içindir" ilkesini ve 5. bölümde açıklanan Türkiye'de eğitimin temel hatasım gözönüne alarak yukardaki ilkeleri eleştirirsek durumu daha iyi görürüz.

Eğitimimizdeki temel hatayı, Türkiye koşullarına göre bağımsız bir üretime dönük olmamak diye belirlemiştik. Yukarda sıralanan eğitim ilkelerinin temel hatayı düzeltmek yönünden yetersizliğini derhal söyleyebiliriz. Eğitimin amacı geniş anlamda bir üretimdir. Bu üretim Türkiye'nin olanakları içinde bağımsız, yani dışa muhtaç olmaksızın gerçekleştirilmelidir. Bu ise Türkiye'nin ekonomik yapısının gerektirdiği bir ağır sanayi

kurulmadan gerçekleşemez. Bu nedenle eğitim ekonomik yapıdan ayrı olarak planlanamaz. Gerçi ikinci beş yıllık kalkınma planı eğitimimiz diğer sektörleri de gözönünde tutarak ilkeler getirmeye çalışmıştır. Fakat bu plandaki eğitim ilkeleri Türkiye olanaklarına göre bağımsız bir üretimi gerçekleştirecek yapıda değildir.

Kısaca belirlemek gerekirse izlenen eğitim ilkeleri dış ülkeler ve Türkiye'nin ekonomik yapısından ayrı olarak düşünülen, uygulama imkanı bulunmayan, Türkiye'de bağımsız bir üretimi gerçekleştiremeyecek ilkeler durumundadır. Bu nedenle ilkelerin yetersiz ve tutarsız olduğunu söyleyebiliriz. (10. bölümde bu konuya yine döneceğiz.)

9
Eğitim Sorunlarımız

Ekonomik yapıya dayalı, ülkenin ihtiyacını bağımsız olarak üretmeye yönelik ve kalkınma planıyla tam bağdaşan bir eğitim düzenimiz olmadıkça ve eğitimimizde tutarsız ilkeler, yetersiz uygulamalar sürdükçe, çok sayıda zor problemlerle karşılaşmamız kaçınılmazdır.

Ticari amaçlarla açılan, üretime dönük olmayan, üstelik eğitim niteliği hayli şüpheli olan özel okullar apayrı bir problemdir. İlköğretmen okullarındaki öğrencilerin, ortaöğretimin birinci devresindeki öğrencilere oranı azalırken, laik öğretimle ne ölçüde bağdaştığı şüpheli olan İmam Hatip Okullarında okuyan öğrencilerin oram artmaktadır ve bu İmam Hatip Okulları başlıbaşına bir problemdir.

İş sahasız üniversite mezunları bir problemdir. Hiç bir üretim yapmaya yönelik olmayan ve öğrencilerini bir bunalıma düşüren eğitim kurumları bir problemdir. İktisat mezunu kişilerin kâtip seviyesinde bir banka memuru olması bir problemdir.

"Ekonomik gelişmede eğitim rolü" yeterince kavranmamıştır. İnsan gücü kaynaklarının eğitilmesi, insan gücü ihtiyacı bakımından eğitimin planlanması gibi çalışmalar için yeter veriler ortada bulunmamaktadır. Çalışanların ayrıca eğitilmesi yolunda en küçük bir planlama yoktur. Ülkenin sosyal ve kültürel yapısı incelenmeden rastgele öğrenim kurumları açılmaktadır.

Kısaca eğitimimizde

1) Yeterli ilkeler yoktur, amaç belirsizdir.

2) Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısma dayalı bir eğitim planı yoktur.

3) Var olan öğretim kurumlarının ne ölçüde yararlı insan yetiştirdiği ve yetiştirmesi gerektiği bilinememektedir.

4) Öğretim kadrolarını yetiştirmek için bir plan yoktur.

Böylesine plansızlığın sonucu olarak birçok sorun karşımıza çıkmaktadır. Hemen şunu belirtelim ki bu sorunları tek tek çözmek imkansızdır. Konuya çok bütünsel bir açıdan bakmak gerekir. Bu bütünsel açıyı "Eğitimin yeniden düzenlenmesi" bölümünde ayrıca inceleyeceğiz.

EĞİTİM KADROLARI - AĞIR SANAYİ

Eğitim kadroları, beyin üreten beyin diye tanımlanabilir. Eğitim kadrolarının gerçek önemini kavramak bakımından şöyle bir benzetiş yapabiliriz. Eğitim yapacak kadro, ekonomik yapıda ağır sanayiye benzer.

Bilindiği gibi insaların ihtiyaç maddelerini üreten sanayiye hafif sanayi denilir. Bu hafif sanayinin makinalarım üreten sanayiye ise ağır sanayi denilir. Başka bir söyleyişle ağır sanayi diye, makinaların makinasına diyoruz. Ekonomik olarak insan, üretim yapan bir varlıktır. Daha öncede söylediğimiz gibi üretim için bilgi gereklidir. Herhangi bir meslek sahibi insan, ya bir fonksiyonu görme, ya da bir nesneyi üretme durumundadır. Halbuki öğretmen veya bir öğretim üyesi, üretim yapacak beyni üretme durumundadır ve bu özelliğiyle makinaların makinasına, yani ağır sanayiye benzer. Ekonomik yapıda ağır sanayinin önemi ortadadır. Ağır sanayiye sahip ülkeler kalkınmışlar, sahip olmayan ülkeler ise geri kalmışlıktan

kurtulamamışlardır.

Gerçek önemi çok büyük olan bu eğitim kadroları için Türkiye'de hiçbir ciddi plan yoktur. Öte yandan maddi bakımdan büyük sıkıntılar içinde bırakılan bu kadronun, verimli olması elbette beklenemez. Değil bilimsel araştırmalarla kendi bilgisini ilerletmesi, aldığı maaşla ailesini geçindirebilmesi mesledir. Beyin üretme, yani üretim yapan insanları, üretme durumunda olan bu kadronun maddi durumu düzeltilmeli ve yetişip gelişmesi için çok ciddi özel tedbirler alınmalıdır.

Eğitim denilince akla gelen, öğreten ve öğrenen olmak üzere başlıca iki unsurdur. Her şeyden önce öğretenler çok yetişkin yani teorik bilgi ve pratik uygulamalı olmalıdır.

Öğretim kadrolarının, nicel yetersizliği yanında nitel yetersizliği de sözkonusudur.

Yukarda belirtildiği gibi gerekli olanaklar sağlanmadığı için bir öğreticide aranan özellikler yeterince gelişmemiş olabildiği gibi, öğretmen bulunamadığından kapanan ortaokullar bile vardır.

Buraya kadar sıraladığımız sorunlar açıkça ortaya koyar ki eğitimimizn hiçbir problemi ülkenin ekonomik ve siyasi yapısının dışmda bir çalışmayla düzeltilemez.

ÖĞRENCİ HAREKETLERİ

Eğitimimizde başlı başma bir problem de öğrenci hareketleridir. Hemen belirtelim ki ülkenin sosyo - ekonomik yapısına dayalı olarak eğitim sorunu çözülmedikçe öğrenci hareketleri durmayacaktır. Başka bir söyleyişle öğrenci hareketleri olduğu için eğitim düzenimiz bozulmamıştır. Tam tersine eğitim düzenimiz bozuk olduğu için öğrenci hareketleri başlamıştır.

Burada öğrenci hareketlerini inceleyecek değiliz. Ancak şunu belirtelim ki öğrenci hareketlerinin temel nedeni geleceğe güvensizliktir. Öğrenciler ülkenin on yıl sonrasım ve on yıl sonra kendi geleceklerini güven altmda görmemektedirler. Üstelik okullarda öğretilen bilgiler, hayata atılan öğrencilerin işlerine yaramayacak niteliktedir. Yani üretime dönük olmayan

ve yalnızca imtihanda sorulunca cevap vermeye yarayan bilgilere karşı bir tepki doğmaktadır. Çünkü yalmzca imtihan için öğrenmenin saçmalığı ortadadır. Eğer bilgiler hayata atılan öğrencilerin işine yarayacaksa, öğrenmek isteği doğmaktadır.

OKUL VE İŞ HAYATI

Öğrenciler açısından okul ve iş hayatmı düşünürsek pek bağdaşmadıklarını görürüz.

"Dersler ilgilendirmiyor, diploma istiyorum" diyen öğrenci, şu noktada haklıdır: Dersteki bilgiler yalmzca imtihanda gerekli bilgiler ise hayata atılan bu öğrenciye bir daha bu bilgi hiç gerekmeyecekse öğrenci haklıdır. Bizim eğitim sistemimizdeki ansiklopedik bilgilerin birçoğu bu tür bilgilerdir.

İşe yaramaz bilgiler konusunda Bertrand Russel'in "Eğitim ve Toplum Düzeni" adlı kitabında şu örneği görüyoruz: "Caesar'ın martın onbeşinde öldürüldüğü söylenir. Kanıtları dikkatle incelemedim ama bunu güvenilir saydığım kitaplarda okudum, bu nedenle inanıyorum. Gençlikte buna, inanmak yararlı olabilir, çünkü sınavları geçmekte yararlı olur. Sınavlar çağı geçtikten sonra bu inancın yararlı amacı kalmaz."

TUTUCU KÜLTÜRÜ YIKMAYA ÇAĞRI

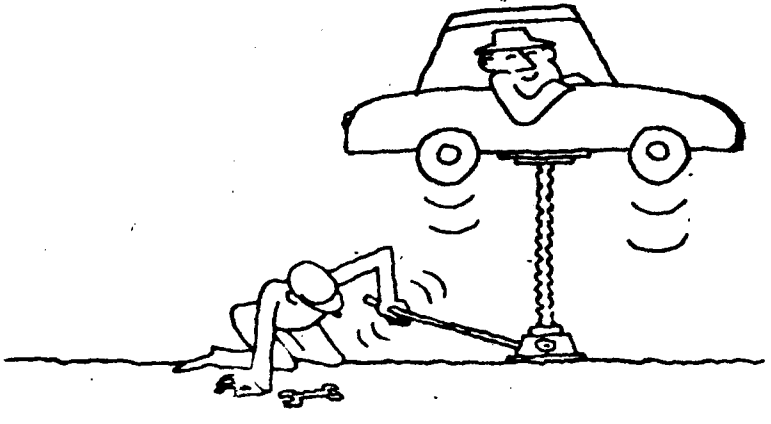
Eğitimimizdeki sorunlardan biri de, iktidarlara ve hatta her değişen Milli Eğitim Bakanına göre anlamlı anlamsız değişik uygulamalar yapılıyor olmasıdır. İktidarlar kendi siyasi propogandaları için İmam - Hatip Okulları açtıkları gibi, hiç eğitimci olmayan kişileri de Milli Eğitim Bakam yapabilmekteler. Eğitimci olmayan bu bakanların her biri ayrı bir uygulama getirebiliyor ve bunun sonucu olarak eğitim düzenimiz karmakarışık ilkesiz bir uygulama olmaktan ileri gidemiyor.

Öte yandan siyasi iktidarlar kitle haberleşme araçlarını elinde bulunduruyor. Bu kitle haberleşme araçlarıyla topluma istediği bilgileri verip istemediklerini vermeyebiliyolar. Bu uy-

gulama, toplumun şartlanmasını, genel kültür seviyesinin geri kalmasım doğuruyor. Toplumun bilgilenmesinde ana etkinin, insanların algıları olduğu ve kitle haberleşme araçlarının da insanları etkilediğini düşünürsek konunun önemini daha iyi kavrarız. Bu durum genel eğitimimiz için de önemli bir problemdir.

Bilgisizlik, büyük bir mahkûmiyettir. Yeni nesilleri şartlandırmayın efendiler. Kendi dönük şartlanmış beyinlerinizin kalıplarını yeni nesillere vermeye hakkınız yok. Toplumsal gelişmelere engel olan zararlı gelenek ve görenekler yeni nesiller için birer pranga olmasın. Genç beyinleri kendi kafanıza göre dondurmayın.

İnsanlar ilerlemeli, ilerleyecek, insanların yoluna çıkmayın. İki bin yıl önce başkaydı dünya, ama yüzyıl sonra bambaşka olacak, Taş devrinden daha geri kafalı insanlar olarak anılacaksınız. Hızla dönüyor dünya, dönüşü durdurmaya çalışmayın.

10
Eğitimin Yeniden Düzenlenmesi

alper

EĞİTİM REFORMU OLAMAZ

Türkiye'nin sosyo - ekonomik ve siyasi yapısında hiçbir değişiklik olmadan yalnızca eğitimde bir reform olamaz.

Eğitim, toplumsal hayatın ayrılmaz bir parçasıdır. Yaşamak savaşının gereği olan bilgilenmeyi sağlamak için ortaya çıkmıştır. Toplumun geliştirdiği üretim araçları ve insanlararası ilişkilere bağlı olarak her ekonomik yapıda farklı eğitim sistemlerinin var olduğunu görüyoruz.

Çağdaş İngiliz düşünürü Bertrand Russel "Eğitim ve Toplum Düzeni" adlı eserinin ikinci bölümünde farklı eğitim düzenlerinden şöyle sözeder: "Günümüzde üç ayrı eğitim düzeninin üçünün de savunucuları var. Bunların ilkine göre, eğitimin amacı yetişme olanakları sağlamak ve engelleyici etkileri ortadan kaldırmaktır. İkinci kurama göre, eğitimin amacı bireye kültür vermek ve yeteneklerini mümkün olan en geniş ölçüde geliştirmektir. Üçüncüsü eğitimin birey yönünden değil toplum yönünden ele alınması gerektiğini, görevinin yararlı yurttaşlar yetiştirme olduğunu ileri sürer. Bu kuramlardan üçüncüsü en yeni olanıdır. En eskisi de ilkidir."

Russel'in ayrımına göre bizdeki eğitim düzeni daha çok ikincisine uymaktadır. Herhangi bir eğitim düzeni hangi tür olursa olsun, ülkenin sosyo - ekonomik yapısında hiç bir değişme olmadan eğitim reformu yapılamaz, yani yeni bir eğitim düzeni kurulamaz. Başka bir deyişle hiç bir eğitim düzeni o ülkenin sosyo - ekonomik yapısından ayrı olarak ele alınıp çözüme varılamaz.

KALKINMA PLANI HAZIRLANMALI

Eğitim düzeni, sosyo - ekonomik yapıdan ayrı olarak ele alınamayacağına göre; eğitim planlaması için ilk yapılacak iş: Ülkenin her alanda kalkınmasını, dışa muhtaç olmadan bütün halkın belirli bir hayat seviyesine ulaşmasını sağlayacak olan bir kalkınma planı hazırlanmalıdır. Ülkenin tüm sosyo - ekonomik yapısını kapsayan bu kalkınma planının, ülke için gerektirdiği tesisler, kurumlar ve işlerin dökümü yapılmalıdır.

ELEMAN TESPİT EDİLMELİ

Yukarıda sözü edilen planı gerçekleştirecek olan elemanlar tespit edilmelidir. Planın gerektirdiği her işi gerçekleştirecek elemanların nitel ve nicel durumu tespit edilmelidir.

ÖĞRENİM KURUMLARI OLUŞTURULMALI

Sözü edilen planın ve planın gerektirdiği elemanların nicel ve nitel olarak tespitinden sonra yapılacak iş, elemanların ne ölçüde var olduğunu ve olmayanların nasıl yetiştirileceğinin planlanmasıdır. Başka bir söyleyişle plan için gerekli elemanları yetiştirecek öğrenim kurumlarının açılmasıdır.

Eğitim kurumlarımızın yeniden planlanması için en doğru yol, bu plan - eleman - kurum sıralamasıdır. Çünkü ancak bu halde rasgele özel okul açılamaz, işsiz üniversite mezunu kalmaz, planı gerçekleştirmek üzere üretime dönük bir eğitim düzeni kurulmuş olur. Bu planlamada şu noktalara özellikle dik-

kat etmek gerekir. Türkiye bir tarım ülkesidir, fakat kendine yeter ölçüde tarım ürünü elde edememektedir. Tarımda ürünün artması için -yeni tarlalar yaratmak mümkün olmadığına göremakinalı tarımın geliştirilmesi gerekir. Bu ise Türkiye'nin sanayileşmesine bağlıdır. Öte yandan zaten Türkiye'de bağımsız bir üretimin gerçekleşmesi için ağır sanayiye geçilmesi gerekmektedir. Öyleyse gerek tarım sektörünün, gerek sanayi sektörünün ilerlemesi için ilk iş sanayileşmenin çözümüdür. Ve eğitimimiz bu nedenle teknik öğrenime daha çok ağırlık vermek zorundadır. Esasen 11. bölümde görüleceği gibi kalkınmada en önemli etken teknik öğrenimdir.

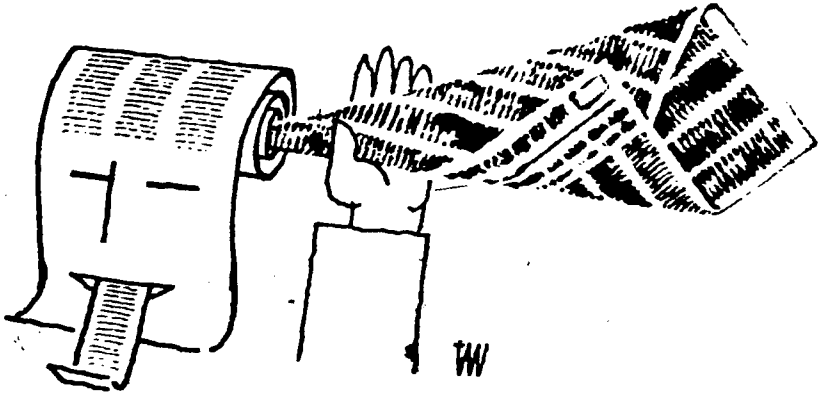
İKİ TEMEL İLKE

Öte yandan plan - eleman - öğretim kurumu sıralamasıyla düzenlenecek eğitim sistemimizin iki temel ilkesi şu olmalıdır:

1) Eğitim üretim içindir: Bu ilkenin kabulü ve her eğitim dalında uygulanması birçok sorunu çözecektir.

2) Eğitim yaratım içindir: Basit nesne üretiminin yanı sıra araştırmacı bir yapı olmalıdır. Çünkü çağımız teknoloji çağıdır. Her yeni buluş ekonomiyi daha da güçlendirecektir. Bu nedenle bilimsel araştırmalar çok önemlidir. İleri ülkelerin bilimsel araştırmalara ayırdıkları para büyük yekünlar tutmaktadır. Örneğin, Rusya 1962 yılında bilimsel araştırmalar için 13 milyar dolar harcamıştır. ABD'nin 1963 yılında araştırma geliştirme harcamaları ise 20 milyar dolardan fazladır.

Bir yandan bilimsel araştırmalarla yaratmaya, öte yandan ağır sanayi ve hafif sanayi ile toplumun ihtiyaç maddelerini üretmeye yönelik bir eğitim düzeni kurulmalıdır. Her bilimsel çalışma daha iyi bir üretim olanağı demektir. Bu nedenle bilimsel çalışmalarla pratik üretim dengeli bir biçimde yürütülmelidir.

11
Eğitim - Üretim - Kalkınma

EĞİTİM KALKINMANIN TEMELİDİR

Bilimsel araştırmalarla yaratıma ve her alanda üretime dönük bir eğitim düzeni, kalkınmanın temelidir.

Eğitimin kalkınmadaki rolü, 20. yüzyılm ikinci yarısında tam olarak anlaşılabildi. Bu konuda bütün bilim adamları fikir birliğinde olduğu gibi, ileri devletler bu gerçeği bilerek eğitime daha çok önem vermeye başladılar.

Örneğin UNESCO tarafından yayınlanan "Education And Agricultural Development" (Eğitim ve Tarımsal Kalkınma) adlı kitapta eğitim için şu noktalara rastlıyoruz:

"Eğitim insan kaynaklarının gelişiminde büyük bir rol oynar; tarım, sanayi ve meslekler için yetenekli ve eğitilmiş insan gücünü sağladığmdan dolayı da milli ekonomilerde temel şart haline gelmiş bir yatırım gözüyle bakılabilir eğitime.

Ancak ekonominin diğer bütün sektörleri gibi bunun da analiz edilmesi, belirlenmesi ve planlanması gerekir" "Eğitim, kelimenin en geniş anlamıyla kalkınmanın kalbinde yatar."

"... Çocukların daha büyük bir oranı ilkeğitim kademesinden öteye devam ettikçe, bu çocuklara sağlanacak eğitim toplumun ihtiyaçlarını tamamlamaya yaramalıdır."

"Şayet geleceğin ihtiyaçları yeterince karşılanacaksa, teknik ve meslek eğitimlerinin gelişmeye ve ilerlemeye açık bir esneklikte olması gerekir."

"Şu gerçek açıktır: Bir ülke halkının eğitimi ve öğrenimi için gerekli olanaklar her bir projenin yapısına oturtulmadığı, her planlamada planın entegraf bir parçası olarak içerilmediği ve de ileriye doğru atılan her adımın doğal bir parçası olduğu kayıtsız şartsız kabul edilmediği takdirde nihai amaçlara asla erişilemeyecektir."

TÜRKİYE'DE ARAŞTIRMA

OECD'nin (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilâtı) Pilot Takımlar Projesi üzerine değerlendirme konferansında da (1968) bilimsel araştırmaların ekonomik ilerlemedeki rolü ve Türkiye'deki bilimsel araştırmaların durumu için şu hususlar yer alıyor.

Türkiye'de araştırma sahasında önemli miktarda insan gücünün ve bazı kuruluşların var olduğu, ancak bilimsel çalışmaların seviyesinin ve insan gücü kapasitesinden yararlanabilme derecesinin son derece düşük olduğu belirtiliyor.

Türkiye'de yapılan araştırmaların daha çok akademik tezler niteliğinde olduğu bunlardan yeterli ve verimli sonuçlar alınamadığı belirtiliyor. Buna sebep olarak araştırmaların sosyal ve ekonomik amaçlar çerçevesinde yönlendirilmemiş olduğu ayrıca bilimsel çalışmaların organizasyonuna ilişkin mevcut sistemin kısırlığı gösteriliyor.

Sonra; araştırma kurumları ve araştırmalar arasında yeterli bir komünükasyon sağlanamamış olduğu belirtiliyor. Yüksek okullar seviyesindeki araştırmaların ülkenin ihtiyaçlarına göre yönlendirilmediği ve yeterli teşvik görmediğinden ötürü başarısızlığa uğradığı belirtiliyor.

Ayrıca bilimin gelişmesinin ekonomik bir sonucu olduğu kadar sebebi olduğu da belirtilen Türkiye Raporunda sonuç şöyle özetleniyor:

"Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki! Türkiye bilim bulgularını bugüne kadar hiç bir önemli ölçüde kullanamamıştır. Ayrıca bilimsel çalışma alanlarmda belli başlı bir ilerlemeyi de doğurmamıştır."

Pilot Takımlar Projesinin de vardığı sonuç, üretime dönük bir eğitim ve araştırma yapılmadığını ortaya koyuyor.

Bilimsel araştırmalarla yeni bulguların yapılması ve bu bulguların üretim için derhal öğretilmesi kalkınmanın en kısa yoludur. Çünkü bilimsel araştırmalar yeni bulgulara, yeni bulgular yeni ve kolay ürçtime, kolay üretim ekonominin gelişmesine, ekonominin gelişmesi ise yeni bilimsel araştırmalara olanak hazırlayacak ve ilerlemenin sürekliliği sağlanmış olacaktır.

Esasen kitabın başında belirlediğimiz "Yaşamak için üretim, üretim için bilgi, bilgi için eğitim" formülü eğitimin üretimle ve ekonomik yapıyla nasıl iç içe ve ayrılmaz bir bütün teşkil ettiğini de açıklıyor. Yukarıdaki anlatımı şöyle de yapabiliriz: Kalkınma için üretim, üretim için bilgi, bilgi için eğitim. Bu yeni anlatım sonuçta "Kalkınma için eğitim" ilkesini ortaya çıkarmış olur ki 20. asrın ikinci yarısında çok iyi kavranmış olan bir gerçeği dile getirmiş oluruz.

EĞİTİM VE KALKINMA

Kalkınma için üretim, üretim için bilgi, bilgi için eğitim biçimindeki anlatım, kalkınmayla eğitimin aynı zincirin birer halkası olduğunu ortaya koyuyor.

Dünya üzerinde kalkınmış ülkeler eğitim bakımından iyi durumda olan ülkelerdir. Tersine olarak eğitim bakımından iyi durumda olan ülkeler kalkınmışlardır. Bu durumu tespit için bazı ileri ülkelerle geri ülkelerin eğitim durumlarını tablolar halinde görelim. Bu arada bir özelliğe dikkat etmeliyiz. İleri ülkeler üretime dönük olan teknik öğrenime daha ağırlık vermişlerdir.

İsviçre, Almanya ve Avusturya'nın 1960 yılı itibariyle nüfusları sırayla: 5.600.000, 56.000.000, 7.000.000'dur.

1, 2, 3, numaralı tablolar "Eğitim Düzenimiz, Aksaklıkları nedenleri, sonuçları, TÖS, TÖDMF Parlamento üyelerine sunulan raporlardan alınmıştır (1967).

4. tablo OCDE - OECD Organization for Economic Co - operation and Development" (Ekonomik İşbirliği Kalkınma Teşkilâtı) yayınlarından 1966'da yayınlanan "Trained Manpower For Tomorrow's Agriculture" (Yarının Tarımı İçin, Eğitilmiş İnsan Gücü) adlı İngilizce eserden alınmıştır.

TÜRKİYE VE BAZI YABANCI ÜLKELERDE TEKNİK ORTAÖĞRETİM

	Yıl	Okul Sayısı	Öğretim Üyesi	Öğrenci Sayısı
Türkiye	1964	361	7.541	99.281
İsviçre	1961	46	393	199.516
F.Almanya	1963	6.328	71.064	1.921.072
Avusturya	1963	1.544	13.845	225.640

TABLO I

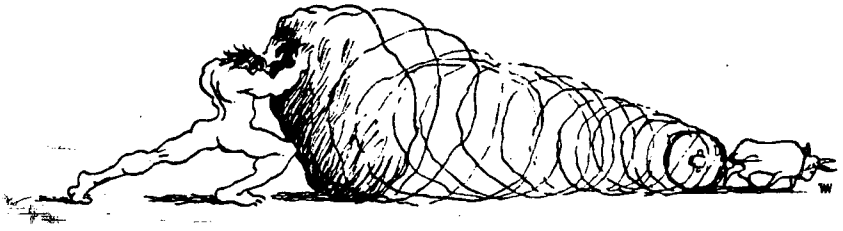
TÜRKİYE VE BAZI YABANCI ÜKELERDE ORTA ÖĞRETİM

	Yıl	Okul Sayısı	Öğretim Üyesi	Öğrenci Sayısı
Türkiye	1964	1.082	19.192	478.595
İsviçre	1961	—	6.593	147.987
F.Almanya	1964	3.035	77.265	268.031
Avusturya	1963	207	5.671	82.083

TÜRKİYE VE BAZI YABANCI ÜLKELERDE YÜKSEK ÖĞRENİMDEKİ ÖĞRENCİ SAYISI

	Edebiyat	Eğitim	Güzel Sanatlar	Hukuk	Sosyal Bilgiler	Müspet Bilgiler	Mühendislik	Tıp	Ziraat	Toplam
Türkiye	8.513	6.546	1.123	13.691	27.138	5.091	11.651	9.252	2.844	85.989
İsviçre	6.846	338	931	2.513	5.274	5.555	3.478	4.822	692	30.488
F. Almanya	61.132	50.061	7.925	20.725	39.439	37.604	100.365	42.955	4.810	365.007
Avusturya	8.180	323	1.818	5.967	7.829	3.747	10.880	4.810	1.594	48.082

ABLO III

12
İnsan Nedir?

TARİH BOYUNCA İNSAN

İnsanın fiziksel yapısından ötede ne olduğu sorunu, tarih boyunca tartışıldı. Fakat yine de tartışılmaya değer. Aristo: "İnsan düşünen hayvandır" dedi. İnsan sosyal hayvan olarak nitelendi. Protagoras: "İnsan her şeyin ölçüsüdür" dedi. Sonra çok değişik insan anlayışları görüyoruz. İnsan için "reflekslerini bilinçli olarak kontrol edebilen tek hayvan" denildi. "Çevresini değiştirebilen tek hayvan" "kendisinin bilincine yarabilen, soyut bilgilerle plan yapabilen hayvan" olarak tanımlandı.

İnsan düşünerek, çevresini değiştirerek gelişti. Nihayet insan için "alet yapabilen hayvan" denildi. İnsan düşündü, alet

yaptı ve çevresini değiştirdi. Bilgisi çoğaldı, yeniden düşündü, yeni yeni aletlerle çevresini değiştirerek ilerledi. Daha da ilerleyecek. Daha ileri düzeylede yeni anlayışlara varacak.

Bir yamyla insan alet yapan hayvandır. Yani bir yanıyla üretim yapan bir yanıyla yeni değerler yaratandır. Bilgilendikçe tabiata daha çok hâkim olacak ve daha çok yeni değerler yaratacaktır.

ROBOTLUĞA HAYIR

Kitabın başından bu yana "Eğitim üretim içindir" diyoruz. Bu ilkeyi herkes benimseyebilir. Hatta bugünkü eğitim sisteminin de amacı üretimdir denilebilir. Bu nedenle doğacak farklı ve yanlış anlayışları önlemek için "eğitim yaratım içindir" diyoruz. Fakat sanırım yine de yanlış anlamalar önlenmiş olmuyor.

Özellikle kalkınma planında rastlanan "insan gücü ihtiyacının eğitimi" yolundaki sözleri açalım. İlk soru şu: İnsan gücüne ihtiyacı olan kim? Kimin için bir eğitim? Öte yandan, üretimde kullanılacak olan bu insan gücü, kimin için çalışacak? Bu sorulara net olarak cevap vermeliyiz. Çünkü "eğitim üretim içindir" denildiğinde eğitimden amacın bir makine veya bir robot gibi üretim yapan bir varlık yaratmak olmadığını belirlememiz gerekiyor.

İnsan denilen varlığın beynine, tek yanlı bilgiler doldurarak onu robotlaşmak mümkün. Fakat insam robotlaştırarak üretim yapan bir varlık haline getirmeye eğitim diyemeyiz. O halde şu soruyu sormalıyız: Eğitim üretim içindir, ama üretim kimin içindir? İşte insan bu soruya doğru cevap vererek üretim yapıyorsa eğitim görmüş demektir.

YENİ DÜNYA - YENİ İNSAN

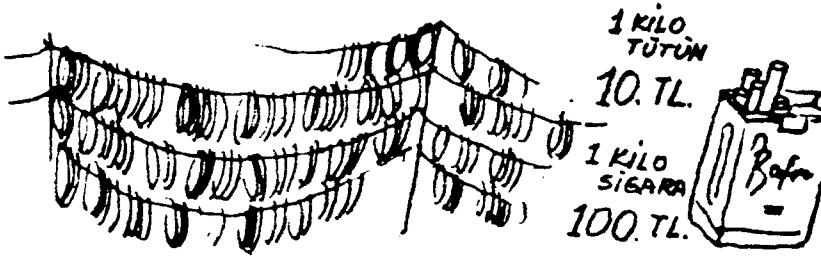
Tarih boyunca insan tanımları çok yetersiz. İnsan yalnızca düşünen bir hayvan değildir. İnsan yalnızca çevresini değiştiren veya yalnızca alet yapan bir hayvan da değildir. İnsanı tanımlamak güç.

Fakat yalnızca bilgisi ve çalışması açısından insanın ne olması gerektiğini tanımlamak gerekirse; "insan, kim için ve ne için üretim yaptığını bilerek yeni aletler yaratan varlıktır." diyebiliriz.

"Eğitim üretim içindir. Ama üretim kimin içindir." sorusunun cevabını şimdi verebiliriz. Üreten gerçek insan kendisi yararına üretim yapandır. Aksi halde bir robottan farkı kalmaz. O halde eğitimin amacı, kim için ve ne için üretim yaptığını bilerek üretim yapan insanlar yetiştirmek olmalıdır. Bunu sağlamak için ise, eğitimdeki gereksiz ansiklopedik bilgiler çıkarılarak, yerine genel felsefe dersleri koymakla işe başlanabilir.

Kısaca insan, robotluktan kurtulmalı, kimin için ve ne için üretim yaptığım bilmelidir. Robotlaşan bir insan ise düşünme yeteneğini kaybettiğinden ötürü Aristo çağmın insanı bile olamayacaktır.

İnsanm insanı sömürmediği, insanm yalmzca tabiattan yararlanarak kardeşçe yaşadığı yepyeni bir Dünya için gerçek eğitime doğru...

BİBLİYOGRAFYA

ARMAN, HÜRREM: "Piramidin Tabanı Köy Enstitüleri ve Tonguç" (1969)

AYER, A. J.: "The Problem of Knowledge" (1966) (Penguin Books) "Bilim ve Teknik" dergisi

ÇAVDAR, TEVFİK: "Türkiye 1968" (1969)

DEVRİMCİ EĞİTİM ŞURASI (1969)

"EDUCATON AND AGRICULTURAL DEVELOPMENT" UNESCO - PARİS (1963)

"EKONOMİK GELİŞMEYİ HIZLANDIRAN ETKEN OLARAK EĞİTİM" (Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti) İstanbul (1969)

GÖKBERK, Prof. MACİT: "Felsefe Tarihi" (1967)

HANÇERLİOĞLU, ORHAN: "Felsefe Sözlüğü" (1970)

İLKOKUL PROGRAMI (M. E. B. 1968)

KIRBY, FAY: "Türkiye'de Köy Enstitüleri" 1962 (Colombia Üniversitesinde yapılmış Doktora Tezi)

KALKINMA PLANI (İkinci Beş Yıl: 1968 - 1972)

KOÇTÜRK, OSMAN NURİ: "İşçi ve Eğitim" (1968)

ORTA OKUL PROGRAMI (M. E. B. 1970)

"PİLOT TEAMS PROJECT-EVALUATION CONFERENCE" "OECD - PARİS (1968)

RUSSEL, BERTRAND (Çev: NAİL BEZEL) "Eğitim ve Toplum Düzeni" (1969)

"VIII. Milli Eğitim Şûrasının İncelemesine Sunulan Esaslar" (1970)

TONGUÇ, ENGİN: "Köy Enstitüleri ve Tonguç" (1969)

"TRAINED MANPOWER FOR TOMORROW'S AGRICULTURE" OECD - BELÇİKA (1966)

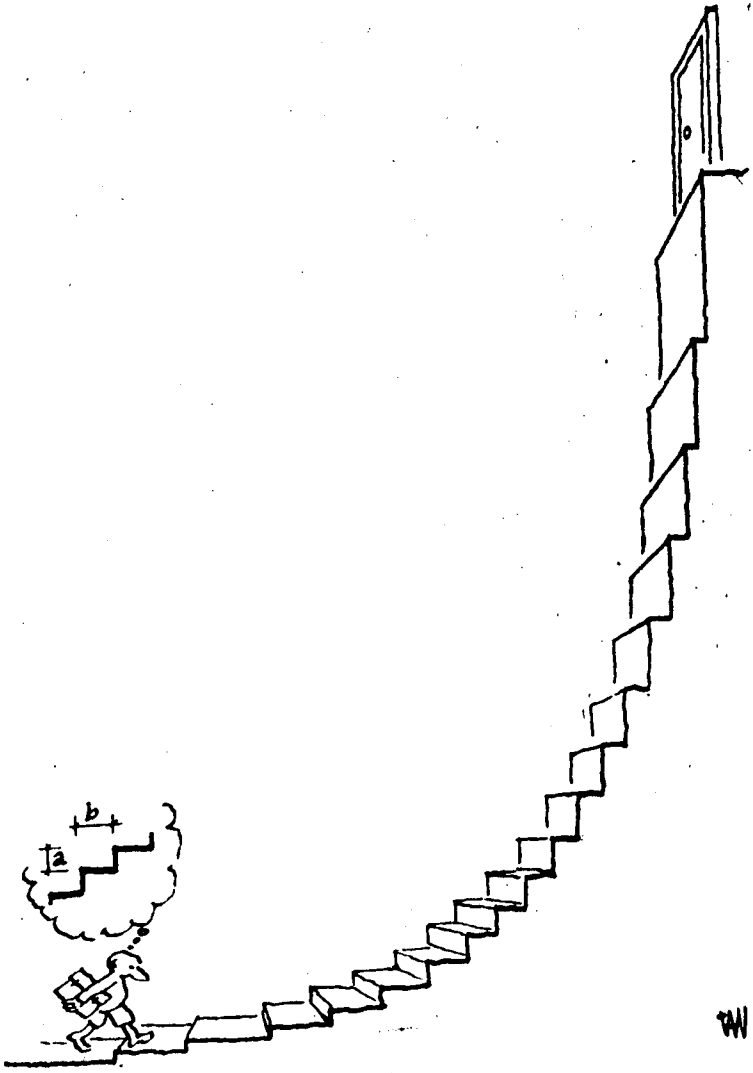
TÜRK ANSİKLOPEDİSİ

UTKU, Dr. ŞENOL (Dr. E. Y., Dr. F. K.) "Sayısal Elektronik Hesap Makinalarına Giriş ve Fortan II Kodlama Sistemi" (1965)

WALTER, W. GREY: "The Living Brain" (1968) (Penguin Boks)

WINTERSTEIN, Dr. HANS (Fizyoloji Ord. Prof.) (Çev: Dr. MELİHA TERZİOĞLU; FİZYOLOJİ PROF.) "Fizyoloji Dersleri" (1951)

YEDİNCİ MİLLİ EĞİTİ ŞURASI (M. E. B. 1962)

b
a

DEVRİMCİNİN SÖZLÜĞÜ

AĞIR SANAYİ: Üretim araçlarını üreten ve kendi gelişimini kendi sağlayabilen sanayidir.

Ağır sanayii çoğu kez üretim araçlarını üreten sanayi diye tarif ederler. Bu tamm eksiklidir. Çünkü üretim araçları da her fenomen gibi bir süreç içinde değişmekte ve dünkü üretim aracının yerini bugün bir yenisi almaktadır.

Ağır sanayi, büyük sanayi içine girer ve montaj sanayii gibi bir bağımlılığı yoktur.

Ağır sanayi hızlı bir değişim süreci içerisindedir. Ve insan ihtiyaçlarına göre değişimlere uğramaktadır. Bu nedenle ağır sanayii; "makinaların makinası" diye donuk bir tanımla anlatım hatalıdır.

Ağır sanayi belirleyicidir. Fakat bugün belirleyici olan büyük fabrikalar yarın bu belirleyici olma özelliğini kaybedecektir. Çünkü: Teknolojik gelişim baş döndürücü bir hızla ilerlemektedir.

Teknolojinin ve yeni buluşların hızla ilerlemesi ve yepyeni üretim araçlarının bulunması karşısında ortaya çıkan durum şudur. Büyük tekeller, başka tekellerin yeni buluşlarıyla iflas et-

memek için yeni buluşlara araştırma fonları ayırmaktadır.

Sanayi yeni buluşlarla beslenmediği anda belirleyici bir ağır sanayi olamaz. O halde ağır sanayinin makinaların makinası veya üretim araçlarını üretir olmasının yanında bir önemli özelliği daha vardır. Bu özellik, kendi imkânlarıyla yeni buluşları yaratabilir olmasıdır.

Yeni buluşları kendisi yapamayan bir ağır sanayi ülkesinin, sanayisinin belirleyiciliği kısa sürede yokolmaya mahkûmdur.

ALT YAPI: Bir toplumun ekonomik temeli, o toplumun alt yapısıdır. "İnsanlar yaşayacak durumda olmalıdırlar ki, tarih yapabilsinler." İnsanların yaşayabilmek için yaptıkları ilk hareket, üretim hareketidir. İnsanların bütün diğer hareketleri bu üretim çabasına dayanır. Bu nedenle, bir toplumun alt yapısı, o toplumun ekonomik temeli demek olan üretim biçimi, üretim güçleri ve üretim ilişkileridir.

BAŞ ÇELİŞME: Tali çelişmeler arasında çözülmesi öncelik kazanan, diğerlerinden daha belirgin olarak ortaya çıkan çelişmedir. Örneğin, emperyalizmle geri ülkeler arasındaki çelişme, kapitalist üretim biçiminin başından sonuna kadar varolmayan, fakat geri ülkeler için çözülmesi öncelik kazanan bu çelişme baş çelişmedir.

BÖLÜŞÜM: (Os: İnkısam) Emeğin yarattığı ürünlerin paylaşılmasına bölüşüm denir. Bölüşüm, üretimle tüketim arasındaki bağ olup, her değişik üretim ilişkisi aşamasında farklı bir bölüşüm vardır.

İlkel komünal toplumda çalışmanın yarattığı ürünler eşit olarak bölüşülmüştür.

Köleci toplumda, ürünler, tamamen köle sahibinin olmuş, kölelere ise, hayatlarını sürdürecek kadar bir pay verilmiştir.

Feodal toplumda da, köylülerle feodal bey arasında çok farklı bir bölüşüm devam etmiştir.

Kapitalist toplumda ise, bölüşüm burjuvazinin çıkarına olmakta, işçi sınıfı, bütün değerleri yaratıyor olmasına rağmen, ücret biçiminde küçük bir pay almaktadır.

Sosyalist toplumda bölüşüm "herkese emeğine göre" ilkesine, komünist toplumda ise "herkese ihtiyacına göre" ilkesine uygun olarak yapılır.

DİYALEKTİK MATERYALİZM: Diyalektik yöntem kullanan ve bilimin temelini maddeye dayayan, temel varlık olarak maddeyi kabul eden felsefe. Daha doğrusu doğa ve toplum olaylarına yaklaşma, inceleme ve öğrenme yöntemi diyalektik, doğa ve toplum olaylarını kavrayışı ve yorumlayışı materyalist olan felsefedir.

Bilindiği gibi, diyalektik yöntem kullanan, fakat bilimin temelini ruha dayayan, varlığı düşünceye indirgeyen (diyalektik idealist) felsefeler de vardır. Örneğin, G.W. Fridrich Hegel, diyalektik yöntemi eksik ve hatalı olarak kullanan idealist bir filozoftur. Öte yandan Marx'a kadar olan filozofların birçoğu metafizik yöntem kullanmış, fakat bilimin temelini maddeye dayamış (metafizik materyalist) filozoflardır. Ve yine hem metafizik yöntem kullanıp, hem de varlığı düşünceye indirgeyen (metafizik idealist) filozoflar da vardır. Ve bunlar özellikle egemen sınıflara hizmet etmişlerdir.

Diyalektik materyalizm bütün diğer felsefeleri çürütmüştür. Çünkü diyalektik materyalizm, doğal gelişme yasalarının bilimlere dayanarak ortaya konmasıdır. Doğa ve toplum olayları diyalektik materyalizmi doğrulamaktadır. "Diyalektik materyalizm, bilimin yeni buluşlarını kendine malederek ve sınıf mücadelelerinin yeni tecrübelerini benimseyerek durmadan gelişir ve zenginleşir. Bu sebeple diyalektik materyalizm yaşayan canlı bir teoridir."

Diyalektik materyalizme göre: "Evren herşeyin herşeye bağlı bulunduğu ve birbirinin koşulu olduğu maddesel bir bütündür."

Evrim, diyalektik hareket ve değişme ile gerçekleşir. Herşey kendi çelişmesini içinde taşıdığı için gelişmekte ve değişmektedir. "Herşey nicesel değişmelerin nitesel değişmelere sıçramasıyla gelişir." Yani evrimler devrimleri oluşturur.

Diyalektik materyalizm, bilimler ilerledikçe daha güçlenmektedir. Örneğin Einstein, zaman ve uzayın birbiriyle sıkıca bağımlı bulunduğunu, biri olmadan öbürünün de olamayacağını doğrulamıştır.

Hareketin temel nedeni, fenomenlerin iç çelişkileridir. Dış etki ise, gelişimin yalmzca şartıdır. Örneğin, ısı, yumurtamn civciv olabilmesinin dış şartıdır. Esasta yumurtayı civciv yapan temel çelişme yumurtanın kendi içindeki çelişmedir. Yumurtamn civciv olmasını sağlayan ısı, bir taşın civciv olmasını sağlayamaz.

Her oluş, bir neden-sonuç ilişkisi değil, daha geniş anlamlı bir karşılıklı etki sürecidir. Örneğin: Anne, neden ve çocuk sonuç değildir. Anne çocuğu oluştururken çocuk da anneliği oluşturmaktadır.

DİYALEKTİK YÖNTEM: Diyalektik materyalizmin yöntemidir. Metafizik yöntemin ilkelerinin tersini öneren ve doğadaki gelişimlerden metafiziğin tersinin doğru olduğunu kanıtlayan yöntemdir. Diyalektik yöntemin başlıca ayırdedici nitelikleri şunlardır.

-Diyalektik değişme: Duraganlığa karşı hareketi, özdeşliğe karşı değişikliği kavrama.

-Karşılıklı etki: Fenomenler birbirinden, özellikle içinde bulunduğu ortamdan soyutlanamaz, herşey diğer şeyler üzerinde az veya çok etkendir.

-Çelişme: Fenomenler kendilerinin değişimlerini sağlayan çelişkilerini kendi içlerinde taşırlar. Her fenomende zıt güçler (tez ve antitez) birarada bulunur (zıtların birliği).

-Niceliğin niteliğe dönüşümü: Fenomendeki zıt güçlerin çelişmesi süreklidir. Yavaş ilerleyen nitel değişimler birikerek nicel değişimleri doğurur. Her fenomen sürekli bir değişim yani sürekli bir hareketlilik içindedir.

Görüldüğü gibi diyalektik yöntem ile metafizik yöntemin ilkeleri taban tabana zıttır.

Örneğin, "Böyle gelmiş böyle gider" sözü hareketi değil duraganlığı savunan metafizik bir görüştür. "Böyle gelmiş, böyle gitmez" sözü, duraganlığı değil değişimi savunan diyalektik bir görüştür. Ve yine "tarih bir tekerrürden ibarettir" sözü, hareketi değil duraganlığı savunan metafizik bir görüştür.

EKONOMİ POLİTİK: "En geniş anlamı ile insan toplumunda maddi yaşama araçlarının üretim ve değişimine hakim olan kanunların bilimidir."

"Ekonomi politik, önce üretim ve değişimin teker teker bütün gelişme aşamalarının özel kanunlarını inceler ve ancak bu inceleme sonunda üretim ve değişim için genellikle geçer olan genel kanunları kurabilir."

Ekonomi politiğe konu olan üretimin başlıca iki yam vardır.

Birincisi, üretimin teknik yanı olup, bu yan, ekonomi politiğin ilgilenmediği, daha çok diğer fen bilimlerini ilgilendiren bir yandır.

Üretimin ikinci yanı ise, ekonomi politiği ilgilendiren toplumsal yanıdır. "Ekonomi politik, üretimle değil, üretimde insanların sosyal ilişkileri ile, üretimin sosyal yapısı ile ilgilenir. Üretim ilişkilerini üretici kuvvetlerle (üretim güçleriyle) karşılıklı etki içinde ele alır ve inceler." Ekonomi politiği iktisattan ayıran özellik de bu noktada yoğunlaşır.

Toplumun temeli, üretim biçimidir. Üretim biçimi ise üretim güçleri ve üretim ilişkilerinin tamamından oluşur. Üretim ilişkileri, yani üretim sırasında insanlar arasında oluşan bütün ilişkiler ise o toplumun sınıflı ve sınıfsız toplum olmasını belirler. Bölüşümdeki ayrılıklar sınıf farklarını ortaya çıkarır.

Ekonomi politik, toplumdaki üretim ilişkileri ve sınıflaşmayı inceleyebilmek için üzerinde önemle durulması gereken bir bilimdir.

Bir toplumun analizini (karşıt güçlerin çözümlenmesini) yapabilmek, üretim biçimini değiştirecek olan temel çelişmesini bulabilmek ve devrimin stratejisini belirleyebilmek için, toplumsal yapının iyice aydınlanması gerekir. Toplumsal yapının incelenmesi ve aydınlanmasında ise, ekonomi politik vazgeçilmez bir inceleme aracı, vazgeçilmez bir bilimdir.

FENOMEN: (Fr. Phenomen) Bir deney veya gözleme konu olabilen herşeydir. Bu şey herhangi bir nesne veya bir görünüm olabildiği gibi herhangi bir olay da olabilir. Örneğin bir tavuğun gelişim ve değişimlerini incelerken fenomenimiz bir tavuktur. Tarihi materyalist açıdan incelerken fenomenimiz toplumdur. Ancak

şunu da ekleyelim ki tarihin idealist açıdan incelenmesi halinde de fenomen yine toplumdur. Fakat toplum fenomenini inceleme açısından farklıdır.

"İnsanın çevresindeki alem bir fenomenler topluluğudur ve bütün fenomenler evrensel bir bağlılık içinde birbirlerini karşılıklı olarak belirlemektedirler."

FELSEFE: Felsefe sözcüğünün temeli Yunancadır. Filia (sevgi) ve sofia (bilgi) sözcüklerinden oluşur. (filozofia)

Felsefe, evreni, tabiatı ve bütün oluşumları incelemek ister. Felsefe en genel meseleleri inceler. "Daha az genel olan meseleler, bilimler tarafından incelenir. Öyleyse felsefe bilimlere dayanmak ve onlara bağlı olmak anlamında, bilimlerin uzantısıdır."

Bütün sosyalistlerin bilmek zorunluluğu açıktır. Çünkü, "felsefe emekçilere mücadelelerini aydınlatan ışığı getirir." "Marksizm, proletaryanın bilimsel felsefesidir."

"Marksizm, diyalektik materyalizm felsefesine ve metoduna sıkı sıkıya bağlıdır. Şu halde marksizmi iyi anlamak ve burjuva teorilerinin iddia ve kamtlarını çürütmek için olduğu kadar, etkili bir siyasi mücadeleye girişmek için de bu felsefeyi ve metodu incelemek zorunludur."

Devrimci teori olmadan devrimci pratiğin olmayacağı ve devrimci teorinin felsefi temellere dayandığı bilindiğine göre, felsefe bilmek gereği bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Bugüne dek tüm dünyada felsefe adına öne sürülmüş olan bütün görüşleri, ayrıntılarına kadar incelemeye gerek yoktur. Ancak bütün felsefi görüşler arasında yanlışa düşmeden doğruyu bulabilmek için bilmemiz zorunlu olanları sıralamak ve bunlar arasında diyalektik materyalizmi iyi incelemek gerekir.

Genel olarak iki felsefe ve iki de yöntem (metod) vardır. İki felsefeden biri, materyalizm, öbürü idealizmdir. İki metod ise "diyalektik" ve "metafizik"tir. Başlıca felsefi görüşleri bu iki felsefe ve iki yöntemi belirleyerek incelemek mümkündür.

Diyalektik Materyalizm diye adlandırılan Marksizmle dünyayı açıklamaya yöneldiğimiz anda mutlaka bilmek zorunda olduğumuz bir konu da ekonomi politiktir.

İHTİYAÇ MADDELERİ: Maddi nesneleri insan ihtiyacını gideren araçlar olarak düşündüğümüzde, bunlara ihtiyaç maddeleri diyoruz.

İDEALİST TARİH ANLAYIŞI: Toplumsal gelişmenin maddesel temele dayandığım inkâr eden burjuva ideologların savunduğu tarih anlayışıdır. Genel olarak burjuva ideologları tarihi iki türlü yorumlamışlardır. Birincisi şeflerin ve benzeri yöneticilerin bilinçli çalışmalarıyla tarihi yorumlamaktır, ikincisi ise kişilerin etkenliğini tamamen inkâr ederek tanrısal irade ve kadercilikle tarihin açıklanmasıdır.

İdealist tarih anlayışı,.tarihi materyalizmin zıddı olan görüşleri önerir. Türkiye'de bütün okullarda okutulan tarih kitapları idealist tarih anlayışım uygun olarak yazılmışlardır.

İDEALİZM: "Ahlaki idealizmle felsefi idealizmi birbiriyle karıştırmamak gerekir." Ahlaki idealizm, ülkülü olmak gibi bir anlama gelmektedir. Halbuki "felsefi idealizm, temelinde dünyanın ruh yoluyla açıklanması bulunan bir öğretidir."

Felsefi anlamda idealizm, varlığı düşünceye indirgeyen, son tahlilde ruha, düşünceye dayanan maddeyi zihnimizde yansıdığı için var kabul etmeye yönelen öğretilerin genel adıdır.

MATERYALİZM: Günlük dilde materyalist, kendini maddi zevklere adamış insan anlamında kullanılmaktadir. İçinde madde kelimesi bulunun felsefi materyalizm kelimesinin anlamı ise egemen sınıflarca kasıtlı olarak yukarki anlama yaklaştırılmak istenmiştir. Oysa ki materyalistler ülkü sahibidirler ve bu ülkülerinin zaferi için savaşırlar. Günümüzde proleteryanın ideolojisini benimseyenler, birer materyalist olan marksistlerdir.

Materyalizm, bilimin temelini maddeye dayayan ve incelediği bütün konularda esas varlık olarak maddeyi kabul eden öğretilerin genel adıdır.

Materyalizm bilime dayanır ve evrenin bilim yoluyla açıklanmasından başka bir şey değildir.

Materyalizm, felsefi idealizmin tam tersidir. Örneğin "dü-

şünüyorum o halde varım" sözü idealistçe bir sözdür. "Varım ki düşünüyorum" sözü materyalist bir sözdür, çünkü temel varlık birinde düşünce diğerinde ise maddedir.

MONTAJ SANAYİİ: Üretim yapabilmek için, dışardan büyük ölçüde yarı mamül madde ithal etmek zorunda olan ve tüketim malları üreten sanayiye montaj sanayii denir.

Montaj sanayi büyük ölçüde yarı mamül madde ithal ederek üretim yapabilmektedir. Bu yarı mamül maddeyi satan devlet satışı durdurunca geri ülkede üretim diye bir şey kalmaz.

Montaj sanayi tüketim malları üreten sanayidir. Yani hafif sanayidir. Üretimde kullamlacak üretim araçlarını değil tüketim için ihtiyaç malları üretir.

Montaj sanayiinin sakıncalarını şöyle sıralayabiliriz. Yerli sanayii baltalar. Dışa muhtaç ve dışa bağlı olduğu için ülke sanayiinde yabancıları söz sahibi eder. Ağır sanayinin kurulmasım engeller.

Montaj sanayi gerçekte sömürgen devletlerin sanayilerinin bir uzantısıdır. Ve emperyalist devletler bu yolla kendi sanayilerini tamamlamakta ve geri ülkeleri daha kolay sömürme olanaklarına kavuşmaktadırlar.

METAFİZİK YÖNTEM (Metafizik metod): Bugün yeryüzünde dünyayı anlamak, tanımak için iki yöntem vardır:

a) metafizik yöntem

b) diyalektik yöntem.

Metafizik ve diyalektik sözcükleri tek tek felsefe dalı olarak da kullanılmaktadır. Biz burada yalnızca metafizik yöntemi ve diyalektik yöntemi açıklıyoruz. Ancak şunu da ekleyelim ki metafizik sözü idealist felsefeler, diyalektik sözü ise diyalektik materyalizm anlamına hatalı olarak kullamlmaktadır.

Metafizik yöntem, varlığı düşünceye indirgeyen idealizmin yöntemidir, idealist felsefenin aracıdır. Metafizik yöntemin başlıca ayırdedici nitelikleri şunlardır:

-Özdeşlik: "Olaylarda harekete karşı duraganlığı, değişmeye karşı özdeşliği tercih",

-Fenomenlerin kesin olarak ayrılması ve içinde bulunduğu ortamdan soyutlanarak incelenmesi,

-Fenomenleri sınıflara bölüp aralarında aşılmaz duvarlar var kabul edilmesi,

-Zıtların karşıtlığı: Zıtlar, hiçbir zaman aynı fenomende bir araya gelemezler görüşü.

OBJEKTİF(Nesnel): Nesnelerin gerçeğe dayanan, öznenin düşünceveduygularının dışında bağımsız olarak varolan. (Toplumun altyapısına ilişkindir.)

Örneğin, işçi sınıfının ürettikleri bir nesne tarafından dondurulmuş iştir vebu işin paraya çevrilmesi işin objektifliğidir.

"Diyalektik bilim, nesnel gerçeğin insandan bağımsız olduğu kadar, aynı zamanda insanla bağımlı olduğunu da ortaya koymuştur. Çünkü gerçek, insandan bağımsız olarak varolduğu oranda insanın kuramsal ve eylemsel çabasıyla gerçekleşir."

Objektivizm (Nesnel Idealizm): Dünyayı insan bilincinden bağımsız bir ruhun yönettiğini savunan ve temel varlık olarak insan bilincinden bağımsız ruhu kabul eden felsefi görüştür.

Devrimin Objektif Şartları: Devrimin objektif şartları denilinceise, devrimi yapacak olan işçi sınıfının nesnel durumu, sayısı, genel nüfusa oranı, işyerlerinin büyüklük ya da küçüklüğü, buna bağlı olarak örgütlenme olanakları vediğer sınıf vetabakaların nesnel durumlarının devrim için elverişli olup olmadığı anlaşılır.

OPORTÜNİZM: Devrim için gerekli olan çalışmaların tamamını diyalektik bir bütünsellik içinde yapmayıp kendi çalışma alanını, devrim için gerekli çalışmaların tamamıymış gibi yansıtarak kendi şahsım veya kendi kişiliğini güçlendirme çabasıdır.

Oportünizmin en belirgin niteliği "devrim nasıl olsa gerçekleşecektir" gibi gerekirci bir görüş öne sürerek bilinçli insan eylemini inkâar eden pasifizmdir.

Oportünizmin sürekli şekil değiştirmesi ve her yeni süreçte başka niteliklerle ortaya çıkması, devrim için gerekli çalışmaların tamamını kapsıyor görünerek kendini güçlendirme çabasından başka bir şey değildir.

Örneğin, işçi sınıfının ittifaklarını tamamen reddederek yalnızca işçi sımfını iktidara getirmeye çahşmak kitlelerden kopmayı getirdiği için "sol sapma"dır. Devrim için gerekli olan çalışmaların tamamını diyalektik bir bütünsellik içinde kapsamadığı için oportünizmdir.

Öte yandan işçi sınıfının ideolojik, politik, örgütsel ve fiili öncülüğünün sağlanması amacına yönelik olan kitleler içinde sosyalist propaganda, ajitasyon ve örgütlenme çalışmalarını bir kenara bırakmak veya gerekli olan büyük önemini vermemek küçük burjuva kuyrukçuluğu sonucunu doğurduğu için "sağ sapma"dır. Devrim için gerekli olan çahşmalarm özünü teşkil eden kitleler içinde sosyalist propaganda, ajitasyon ve örgütlenme çalışmalarım kapsamadığı için de oportünizmdir.

İşçi sımfmn ideolojik, politik, örgütsel ve fiili öncülüğünü zedeleyecek olan her türlü ittifak bir sapmadır ve bu tür ittifakları devrim için gerekli çalışmaların tamamı gibi göstererek kendini yüceltme çabaları bir oportünizmdir.

Yine oportünizm, çıkarcılık veya güçsüzlük yüzünden hale göre davranarak gerçekleri yanlış yorumlama ve bu yorumu devrim için gerekli çabaların tamamı olarak gösterme olarak da belirebilir. Bu çıkarcı ve hale göre davranan oportünizm, uzlaşmacı olabilir veya sosyal şoven olabilir.

PRATİK: Teorisi hazırlanan bir düşünceyi iş alanına geçirip gerçekleştirmek, uygulamaktır. *(Tatbikat)*

SOSYALİST PROPAGANDA: Sosyalist düşünceyi yaymak, taraflarını çoğaltmak için söz, yazı, resim veya eylem yoluyla kitleyi etkileme çabası.

İşçi sınıfının ideolojik, politik, örgütsel ve fiili öncülüğünün sağlanması için söz, yazı, resim ve benzeri yollarla ideolojik, politik, örgütsel alanlarda yapılan taraftar toplama çalışmalarmın tamamı sosyalist propaganda cümlesi içine girer.

Sosyalizm işçi sınıfının ideolojisidir. Ne var ki, bir ülkede sosyalist ideolojiyi önce küçük burjuva aydınlar tanıma ve benimseme durumunda olmaktadır. Türkiye'de de böyle olmuştur.

Bu durumda yapılması gereken, sosyalizmi benimsemiş olan küçük burjuva aydınların, sosyalizmi kuracak olan emekçi kitlelere sosyalist propagandayla bilinç vermesidir.

Sosyalizm yanlısı küçük burjuva aydınların en önemli görevi olan sosyalist propaganda-ajitasyon ve örgütleme çalışmaları doğrudan doğruya emekçi kitlelerin içinde olmalıdır. "İşçilerle bir olmayan devrimci, devrimci değildir." Bu durum, bir yanı ile de, devrimcilik kriterini vermektedir.

Sosyalist propagandanın esas amacı, kitleleri devrimci mücadele sürecine sokabilmektir. Yani, kitlelerin işçi sınıfı etrafında toplanıp örgütlenerek şu anki üretim biçimini değiştirmek üzere planlı ve örgütlü bir biçimde çalışmasını sağlamaktır.

Devrim için yapılması gerekli çalışmaların en büyüğü, bu propaganda-ajitasyon ve örgütlenme çalışmalarıdır. Bu çalışmalar boyunca ideolojiden hiç taviz verilmemesi, yani işçi sınıfının ideolojik, politik, örgütsel ve fiili öncülüğünün hiçbir durumda zedelenmemiş olması esastır. Bunun yanısıra, somut hedeflere yürünürken diğer sınıf ve tabakalarla eylem birliğine gidilecektir.

Sosyalist propaganda, devrimin sübjektif olanakları arasında vazgeçilmesi düşünülemeyecek olan en etkin bir silahtır. Özellikle kendiliğinden sınıf olduğu halde, kendisi için sınıf olamamış emekçi kitlelerin bol olduğu ülkelerde sosyalist propagandanın önemi bir kat daha artmaktadır.

SÜBJEKTİF (Öznel): Nesnelerin gerçeğine değil, öznenin düşünce ve duygularına dayanan ve bilincin içinde varolan. (Toplumun üstyapısına ilişkindir.)

Nesnelliğin tersi öznelliktir.

Ruhçu İngiliz piskoposu Berkeley'e göre, "Dış dünyada hiçbir şey yoktur, bütün olup bitenler zihnimizde olup bitmektedir."

Öznel İdealizm: "Varlığı kişisel bilince indirgiyen öğretilerin genel adıdır." Örneğin, pozitivizm ve egzistansiyalizm birer öznel idealizmdir.

"Nesnel idealizme göre tüm nesneler, insan düşüncesinden ayrı ve ondan bağımsız, ondan önce de var bulunan evrensel bir düşüncenin

ürünüdürler. Buna karşı öznel idealizm (sübjektivizm), bu evrenselliği insan düşüncesine indirger, tüm nesneleri insan bilincinin ürünü sayar.

Devrimin sübjektif şartları denilince ise; devrim yapacak olan sınıfın, bilinç düzeyinin elverişli olup olmadığı, işçi sınıfının ideolojik alandaki durumu ve buna bağlı olarak işçi sınıfının ideolojik, politik, örgütsel ve fiili öncülüğünün gerçekleşmesi için gerekli olan ideolojik ve politik bilinç seviyesi anlaşılır.

TALİ ÇELİŞMELER: Temel çelişmenin dışında kalan uzlaşabilir veya uzlaşamaz olan bütün çelişmelere tali çelişmeler denir.

TARİHSEL MATERYALİZM: Diyalektik materyalizmin tarih boyunca toplum fenomenine uygulanışı. Toplumsal gelişmenin maddesel temellere dayandığını ortaya koyan tarih anlayışı. Tarih olaylarına maddesel açıdan bakarak diyalektik yöntemle inceleme. "Bilimsel sosyalizmin insan toplumunun evrim kanunları öğretisi."

Tarihsel materyalizme göre toplumsal gelişmenin temel nedeni maddeseldir. "İnsanlar yaşayacak durumda olmalıdırlar ki tarih yapabilsinler." "Toplumsal bilinç üretim ilişkilerine bağlıdır, ama bir yandan da üretim ilişkilerini etkilemekte ve değiştirmektedir." Örneğin bir çiftçi, çiftçi gibi düşündüğü için çiftçi olmamış, çiftçi olduğu için çiftçi gibi düşünmek zorunda kalmıştır. Ne var ki o çiftçi kendi koşullarını etkileyebilir ve geliştirebilir.

Diyalektik materyalizm, tarihte ferdin etkenliğini inkâr etmez. Ancak şunu belirler ki, tarihi yaratanlar kahramanlar değil kahramanları yaratan tarihtir. Ve toplum, kahramanları içinde yaşadığı üretim biçiminin koşullarına göre kahramana duyulan ihtiyaç sonunda yaratır. Bu kahramanlar, toplumun gelişme yasalarını, üretim biçiminin çelişkilerini doğru kavrayabildikleri ölçüde etken olurlar.

Bir toplumun temeli üretim biçimidir. Üretim biçimini belirleyen üretim güçleri ve üretim ilişkileri birbirine uygun olduğu sürece toplum gelişir. Üretim güçleriyle üretim ilişkileri uyuşamaz duruma geldiğinde ise üretim biçiminin değişme zorunluluğu doğar. Tarih boyunca gördüğümüz üretim biçimlerinin

(ilkel komünal toplum, köleci toplum, feodal toplum, kapitalist toplum, sosyalist toplum) değişiminin temeli üretim ilişkileri ve üretim güçleri arasındaki çelişmedir.

TEMEL ÇELİŞME: Bir süreçteki fenomenin başından sonuna kadar varolan ve değişiminin temel nedeni olan çelişme. Fenomenin öz gelişimini sağlayan temel neden.

Felsefi anlamdaki bu tammın yanısıra, tarihi materyalizmde temel çelişme, bir üretim biçiminin başından sonuna kadar varolan ve üretim biçiminin yeni bir üretim biçimine dönüşümünün temel nedeni olan çelişmedir.

Tarihi materyalizmdeki bu temel çelişme ekonomi politik açıklamayla, üretim güçleri ile üretim ilişkileri arasındaki çelişmedir. Yani bir üretim biçimine dönüşümünün temel nedeni üretim güçleri ile üretim ilişkileri arasındaki çelişmedir.

Kapitalist üretim biçiminin de temel çelişmesi yine üretim ilişkileri ile üretim güçleri arasındadır. Ve bu, özel olarak, "üretimin toplumsal karakteri ile mülk edinmenin özel niteliği arasındaki çelişme kapitalizmin temel çelişmesidir" diye anlatılır, Yani üretim güçleri kolektif olarak bir üretim yapmakta, fakat bu ürünler bazı özel kişilerin mülkiyetinde toplanmaktadır. Başka bir deyişle, üretim ilişkilerinin özel kişilere verdiği ürün, üretim güçleri tarafından ortaklaşa üretilmiştir. İşte bu durum, üretim güçleriyle, üretim ilişkilerinin arasında uzlaşmaz bir çelişme oluşturmaktadır. Kapitalizmin başından sonuna kadar varolan ve yeni bir üretim biçimine dönüştürecek olan temel çelişmedir.

Birçok dergi ve konuşmalarda geçen temel çelişme emekle sermaye arasındadır sözü hatalı olup, emekle sermaye arasındaki çelişiklik temel çelişme olmayıp, temel çelişmenin bir yansımasıdır.

Emperyalizm diye ayrıca bir üretim biçimi sözkonusu olmadığı için, emperyalizm döneminde de temel çelişme aymdır.

TEORİ: *(Kuram, Nazariye)* Genel olarak bir meseleyi ilgilendiren düşüncelerin bütünü, düşünce alanında kalan bilgi ve bu bilgilerin temel kurallarıdır.

Devrimci açıdan teori, "bütün ülkelerin" işçi hareketlerinin genel şekli ile ele alınan tecrübesidir.

Devrimci kavgayı en doğru şekilde yönlendirebilmek, işçi sınıfının gelecekte nasıl hareket edebileceğini gösterebilmek için mutlaka ve mutlaka teori lazımdır.

"Devrimci teori olmadan devrimci hareket olmaz."

TEORİ ve PRATİK BİRLİĞİ : Teori ve pratik birbirine sıkı sıkıya bağlıdır.

İçinde yaşadığımız ortamda birçok olayları ve değişimleri gözetleyerek ilk bilgilerimizi ediniriz. Bu ilk bilgiler, içinde yaşadığımız ortamın ürünüdür.

Çevremizi izleyerek ilk bilgilerimizi edinmeye, "Bilginin algı aşaması" (idrak safhası) denir.

Çevremizdeki olayları gözlemeye devam ederek edindiğimiz ilk bilgilerle, çevremizdeki eşyanın ilk bakışta görünmeyen iç ilişkilerini değişim ve gelişimlerin nedenini aramaya yönelir ve kafamızı zorlarız. Bu düşünme ve mantığımızı zorlama sonunda değişim ve gelişimlerin nedenini izah eden genel kavramlar ve teoriler ortaya atarız. Buna bilginin "yargı aşaması" (hükmü safhası) denir.

Sonra vardığımız yargıları günlük hayatta deneyerek doğruluğunu araştırırız. Buna da bilginin pratik içinde doğrulanması aşaması denir.

"Bilgi, pratik ile başlar, pratik yoluyla teori düzeyine ulaşır ve ardından gene pratiğe dönüşmek zorundadır."

Teori ile pratiğin bu birliği en basit günlük işlerden, en karmaşık felsefi problemelere kadar geçerlidir.

Bazı halk deyimleri bile bu bütünlüğü dile getirir:

-Yapmayan bilmez, bilmeyen yapamaz.

-Kafasız kol, kolsuz kafa işlemez.

Öte yandan, "... Teori devrimci pratiğe bağlanmadıkça hedefsiz kalır... Fakat teori, devrimci pratik ile çözülmez bir bağlılık içinde gelişince, işçi hareketinin büyük bir kuvveti haline gelebilir."

TÜKETİM: *(Os. İstihlak)* Ürünlerin kullamlarak bitirilmesidir. Örneğin bir ayakkabının giyilerek eskitilmesi, bir ekmeğin yenip bitirilmesi, bir aletin kullanılarak eskitilmesi birer tüketimdir.

ÜSTYAPI: Bir toplumun ekonomik temeli demek olan altyapı üzerinde oluşan kültür, siyasi kurumlar, sanat, din felsefe, bilim, ideoloji ve benzerleri gibi toplumsal değerlerdir.

Bir toplum ekonomik altyapı üzerine oturur. Yani üstyapı altyapı tarafından belirlenir. Ancak bu belirleme tamamiyle bir tek yönlülük içinde olmayıp diyalektik materyalizme göre karşılıklı bir ilişki ve etki vardır. Başka bir deyişle altyapı üstyapıyı belirler, fakat üstyapı da altyapıyı etkileyerek oluşturur ve geliştirir.

Diyalektik materyalizme göre; her etkileyen, etkilediğinden etkilenerek oluşum gerçekleşir. Tek yönlü etkileyip de etkilenmeyenlerin varlığını savunmak metafizik bir görüştür.

Örneğin bir çiftçinin üretimi altyapı, düşüncesi üstyapı olarak ele alınırsa, şunu söyleyebiliriz: "Bir çiftçi, çiftçi gibi düşündüğü için çiftçi olmuş değil, çiftçi olduğu için çiftçi gibi düşünmüştür." Ancak çiftçi olmak çiftçi gibi düşünmeyi gerektirir ama, çiftçi gibi düşünmek de çiftçiliği oluşturur ve geliştirir. Yani: altyapı üstyapıyı belirlerken üstyapı da altyapıyı etkiler. Gelişme süreci, karşılıklı etkileme içinde oluşur.

İnsanlar içinde yaşadıkları ekonomik yapıya uygun düşünceler taşırlar: "Bir kulübede bir saraydakinden başka türlü düşünülür." Çemişkezek'teki bir köy çocuğu ile Boğaz içinde bir köşkte oturan bir milyarder çocuğu farklı farklı düşünür. Her iki çocuğun düşüncesi de kendi kendilerinin ekonomik yaşantılarını etkiler.

ÜRETİM İLİŞKİLERİ: Üretim sürecindeki insanlararası ilişkilere; üretim ilişkileri veya ekonomik ilişkiler denir. Başka bir deyişle, maddi varlıkların üretim, bölüşüm ve tüketimi süresince insanlar arasında oluşan ilişkilere üretim ilişkileri denir.

Üretim ilişkileri herşeyden önce üretim araçlarının mülkiyetini ve giderek bu mülkiyetin getirdiği farklılaşmaları ile bu farklılaşmadan doğan gelişmeleri içine alır.

Üretim ilişkileri bir süre, insamn bilgi ve tecrübesini, iş amaçlarını, yani çeşitli alet makina ve fabrikaları, kısaca üretim güçlerini geliştirir. Ancak bir süre sonra bu geliştirme yokolur, aksine üretim ilişkileri üretim güçlerinin gelişimini engellemeye başlar. Çünkü üretim araçlarının mülkiyeti sosyal farklılaşmalara (sınıfların doğmasma) sebep olur. Üretim araçlarını mülkiyetinde tutan sınıf ise; üretim güçlerinin kendi sınıf çıkarlarını engellemiyeceği ölçüde gelişmesine izin verir.

ÜRETİM BİÇİMİ: "Üretim güçleri ve üretim ilişkileri tümü ile üretim biçimini (tarzmı) meydana getirir."

Toplumları o toplumun üretim biçimleri belirler. Üretim biçimlerinin en hareketli unsuru üretim güçleridir. Üretim güçleri ise üretim ilişkilerinin etkisinde olarak gelişir. Ancak bir noktadan sonra üretim güçlerinin gelişimi, üretim ilişkileri tarafından engellenmeye başlar. Üretim güçleriyle üretim ilişkileri arasında doğan bu çelişme, giderek uzlaşmaz bir yapıya bürünür. Sonuçta: "Üretim güçlerinin belirli bir gelişme seviyesine ulaşması, kendine uygun üretim ilişkilerini gerektirir." Yani üretim güçleriyle üretim ilişkileri arasında doğan çelişme sonucunda yeni bir üretim biçimine geçme zorunluluğu doğar. Bilinen üretim biçimleri olan ilkel, köleci, feodal, kapitalist ve sosyalist toplumların gelişimlerinin temel nedeni bu çelişmedir.

ÜRETİM ARAÇLARI: İnsanın çalışmasına konu olan iş nesneleriyle iş araçlarının tamamına üretim araçları denir.

İş nesneleri; bir üretim çalışması boyunca değişikliğe uğrayan maddi nesnelerdir. Örneğin bir marangoz için tahta bir iş nesnesidir. Bir çiftçi için toprak, bir tekstil fabrikası için pamuk, birer iş nesnesidir.

İş araçları; üretim çalışması boyunca değişikliğe uğramayan, özellikle iş nesnelerini değişikliğe uğratmak için kullanılan araçlardır. Örneğin marangozun testeresi, keseri, rendesi birer iş aracıdır. Çiftçinin toprağı işlemekte kullandığı sapan veya traktör ile pamuğu iplik veya kumaş yapan fabrika birer iş aracıdır.

İşte bu iş nesneleri ile iş araçlarının tamamına birden üretim araçları denir. Bir toplumda üretim araçlarının mülkiyeti önemlidir ve sınıf farklarının doğması bu mülkiyetten ötürüdür. Kapitalizmde burjuvalar, üretim araçlarının mülkiyetini ellerinde tutmaktadırlar.

ÜRETİM GÜÇLERİ: Üretimi sağlayan bütün güçlerdir. Üretim araçlarıyla birlikte üretim yapan insan ve insanın tecrübesiyle bilgisinin tamamına üretim güçleri denir.

İnsan edindiği bilgi ve tecrübeyle birlikte iş araçlarını kullanarak, yani iş nesnelerini iş araçlarıyla işleyip değiştirerek üretim yapmaktadır. İşte bir üretim için gerekli olan bu güçlerin tamamına üretim güçleri denir.

Üretim güçleri geliştiği ölçüde insanın doğaya üstünlüğü ve onu kendi amaçlarma kullanması ilerliyor demektir.

Üretim güçlerinin geliştiricisi ise üretim ilişkileridir (üretim sürecindeki insanlararası ilişkilerin bütünü). Ne var ki, üretim ilişkileri üretim güçlerinin gelişmesini ancak bir noktaya kadar ilerletir ve o noktadan sonra üretim güçlerinin gelişmesini engellemeye başlar. Üretim güçleriyle üretim ilişkileri arasındaki bu çelişme toplumu yeni bir üretim biçimine doğru götürür.

ÜRETİM: *(Osm.: İstihsal)* Doğada saklı bulunan, ihtiyaç maddesi yapabilme niteliği varolan nesnelerin, ihtiyaç maddesi haline dönüştürülmesi için gerekli olan İNSAN ÇABASI'na üretim denir.

Doğada kendiliğinden varolan ürünler, ekonomik anlamdaki üretim sözcüğünün dışında kalır. Örneğin, dağda kendiliğinden yetişen bir meyve için üretim; yani bilinçli insan çabası sözkonusu değildir. Bu meyvenin bölüşümü ve tüketimi sözkonusu olabilir. Fakat kendiliğinden varolduğu için üretim sözkonusu değildir.

İnsanları hayvanlardan ayıran özellik, insanın amaçlı ve bilinçli üretim çabasıdır. İnsanın düşünen veya konuşan hayvan diye tanımlanması yanlıştır. İnsan, bilinçli üretim yapan hay-

vandır. Daha doğrusu hayvan değil, bilinçli bir çabayla üretim yapan canlıdır.

ÜRÜN: İnsan ihtiyacını giderek maddi nesneleri, üretim denen insan çabasının sonucu olarak düşündüğümüzde bunlara ürün diyoruz.

